

มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับอันตรายจากสินค้า :
ศึกษากรณีการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน
จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

วิชชिरา ตปนียนันท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2552

**Measures to Protect Consumers form Dangerous Goods:
A Case Study of Claiming Damage and Compensation**

Watcheera Tapaniyanan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

เลขทะเบียน.....	0203294
วันลงทะเบียน.....	21 ส.ค. 2552
เลขเรียกหนังสือ.....	346-058
	23/8/52
	[๖๕๕] ๖
	๖๕

2009

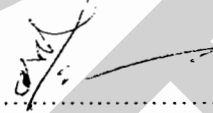

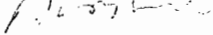
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

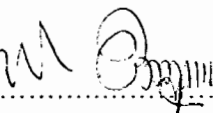
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

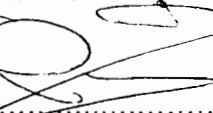
หัวข้อวิทยานิพนธ์ มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับอันตรายจากสินค้า : ศึกษากรณี
การเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
เสนอโดย วัชชีรา ตปนียนันท์
สาขาวิชา นิติศาสตร์ หมวดวิชา กฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม อาจารย์ธีรวัฒน์ จันทรสุมบูรณ์
ได้พิจารณาเห็นชอบ โดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์)

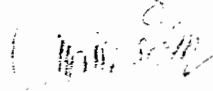

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(อาจารย์ธีรวัฒน์ จันทรสุมบูรณ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ดำริชอบ)

วันที่ 6 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เกิดขึ้นด้วยความเมตตาและเอาใจใส่จากบุคคลทั้งหลาย ซึ่งขอกล่าวนามเพื่อเป็นการประกาศเกียรติคุณดังนี้ ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ท่านได้ให้ความกรุณาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ และรองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี ท่านให้ความกรุณาแนะนำ ให้คำปรึกษาเพื่อความสมบูรณ์ถูกต้องแห่งเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณท่าน ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ ท่านให้ความกรุณารับหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค อาจารย์ธีรวัฒน์ จันทร์สมบูรณ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ โดยท่านทั้งสองได้กรุณาตลอดเวลา ช่วยชี้แนะ ชักถามให้แนวคิดในทางวิชาการรวมทั้งด้านตำราแหล่งข้อมูลการศึกษา ค้นคว้าอย่างใกล้ชิด ทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

และขอขอบคุณนายสมหมาย และนางวัชรีย์ ตปนียนันท์ บิดาและมารดาของข้าพเจ้า รวมถึงท่านอาจารย์ทุกท่าน ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษาทุกท่าน รวมถึงเพื่อนๆ ทุกคนและเพื่อนพี่น้องนักศึกษา รุ่น 48 ที่คอยเป็นกำลังใจอันสำคัญและให้ความช่วยเหลือและมอบสิ่งที่ดีให้ตลอดมา

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถก่อให้เกิดความรู้และข้อคิดที่มีประโยชน์อันควรแก่การศึกษาหรือปฏิบัติ ขอมอบความดีครั้งนี้ด้วยความระลึกถึงพระคุณครูบาอาจารย์ทุกท่าน ตลอดจนผู้แต่งหนังสือตำราทุกท่านที่ผู้เขียนใช้อ้างอิงในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และผู้มีพระคุณของผู้เขียนทุกท่าน แต่หากมีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

วัชรีย์ ตปนียนันท์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2. ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดในค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน อันเกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย.....	6
2.1 ความหมายของสินค้าไม่ปลอดภัย (Defective Product).....	6
2.1.1 ประวัติและแนวคิดของความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ ไม่ปลอดภัย.....	8
2.1.2 วัตถุประสงค์ของความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัย.....	10
2.1.3 แนวคิดและทฤษฎีการคุ้มครองผู้บริโภค.....	11
2.1.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการฟ้องคดี.....	12
2.2 ความรับผิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defective Product).....	15
2.2.1 ความรับผิดในทางสัญญา (Contractual Liability Approach).....	16
2.2.1.1 ความบกพร่องซ่อนเร้นจากความรับผิดทางสัญญา.....	17
2.2.1.2 หลักความรับผิดในทางสัญญา.....	19
2.2.2 ความรับผิดในทางละเมิด (Negligence Liability Approach).....	20
2.2.3 ความรับผิดเด็ดขาดในความเสียหายอันเกิดจากสินค้า (Strict Liability Approach).....	24

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3 ความระมัดระวังของผู้ซื้อในหลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat Emptor)....	26
2.4 การเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนทางละเมิด.....	28
2.4.1 ทฤษฎีรับภัย (Theory of Risk).....	28
2.4.2 ทฤษฎีความผิด (Fault Theory).....	29
2.4.3 ทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability Theory).....	31
2.5 ภาระการพิสูจน์ค่าเสียหาย ค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และข้อยกเว้นความรับผิด.....	32
2.5.1 ภาระการพิสูจน์ค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน.....	33
2.5.2 ข้อยกเว้นความรับผิด.....	34
3. มาตรการทางกฎหมายในการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ ไม่ปลอดภัยของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ.....	37
3.1 มาตรการทางกฎหมายในการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนของ ประเทศไทย.....	37
3.1.1 เหตุที่ทำให้เกิดอันตรายจากสินค้าไม่ปลอดภัย.....	37
3.1.1.1 เกิดจากการใช้สินค้าไม่ถูกวิธี.....	37
3.1.1.2 เกิดจากตัวผลิตภัณฑ์.....	41
3.1.2 ประเภทค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน.....	43
3.1.3 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน.....	46
3.1.3.1 คู่สัญญา.....	47
3.1.3.2 บุคคลภายนอก.....	47
3.1.4 กระบวนการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน.....	48
3.1.4.1 กรณีตามสัญญา.....	48
3.1.4.2 กรณีละเมิด.....	51
3.1.4.3 กรณีกฎหมายเฉพาะ.....	52
3.1.5 การเยียวยาความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัย.....	52
3.1.5.1 การเยียวยาความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยในทางสัญญา.....	53
3.1.5.2 การเยียวยาความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยในทางละเมิด.....	54

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.1.5.3 การเยียวยาความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยตามกฎหมายว่า ด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย	56
3.1.6 มาตรการในการลงโทษ.....	60
3.1.6.1 บังคับให้เป็นไปตามสัญญา.....	60
3.1.6.2 บังคับให้เป็นไปตามนิติเหตุ.....	61
3.1.6.3 ค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน และโทษอาญา.....	63
3.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในต่างประเทศ.....	68
3.2.1 ความหมายและวัตถุประสงค์ของสินค้าที่ชำรุดบกพร่องในต่างประเทศ...	68
3.2.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	68
3.2.1.2 ประเทศอังกฤษ.....	70
3.2.1.3 ประเทศญี่ปุ่น.....	70
3.2.2 มาตรการทางกฎหมายและการเยียวยาความเสียหายของสินค้าที่ไม่ ปลอดภัย.....	71
3.2.2.1 ผู้ที่ต้องรับผิดในความเสียหาย.....	71
1) ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	71
2) ประเทศอังกฤษ.....	72
3) ประเทศญี่ปุ่น.....	72
3.2.2.2 ประเภทของความเสียหายและขอบเขตของความรับผิด.....	73
1) ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	73
2) ประเทศอังกฤษ.....	75
3) ประเทศญี่ปุ่น.....	76
3.2.3 กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคและองค์กรที่ทำหน้าที่ในด้านการคุ้มครอง ผู้บริโภคในต่างประเทศ.....	77
3.2.3.1 กฎหมายและองค์กรที่คุ้มครองผู้บริโภคในประเทศสหรัฐอเมริกา	77
3.2.3.2 กฎหมายและองค์กรที่คุ้มครองผู้บริโภคในประเทศอังกฤษ.....	78
3.2.3.3 กฎหมายและองค์กรที่คุ้มครองผู้บริโภคในประเทศญี่ปุ่น.....	79

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2.3.3 ปัญหากรณีกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย.....	93
4.2.4 ปัญหาการเยียวยาความเสียหาย.....	96
4.2.4.1 ปัญหาการเยียวยาในทางสัญญา.....	96
4.2.4.2 ปัญหาการเยียวยาในทางละเมิด.....	96
4.2.4.3 ปัญหาการเยียวยาในกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย.....	97
4.3 ปัญหาเกี่ยวกับภาระพิสูจน์.....	97
4.3.1 ปัญหาการพิสูจน์ในทางสัญญา.....	97
4.3.2 ปัญหาการพิสูจน์ในทางละเมิด.....	98
5. สรุปและข้อเสนอแนะ.....	99
5.1 บทสรุป.....	99
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	102
5.2.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายในการกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน.....	102
5.2.2 แนวทางการกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน.....	102
5.2.3 แนวทางการเยียวยาและการดำเนินคดีจากความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย.....	103
5.2.4 แนวทางการประกันภัยความรับผิดชอบอันเนื่องมาจากสินค้าและผลิตภัณฑ์ในประเทศไทย.....	106
บรรณานุกรม.....	109
ประวัติผู้เขียน.....	115

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.2.4 การฟ้องคดี ภาระการพิสูจน์ ข้อยกเว้นความรับผิดและอายุความของกฎหมายต่างประเทศ.....	80
3.2.4.1 การฟ้องคดีในต่างประเทศ.....	80
1) การฟ้องคดีของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	80
2) การฟ้องคดีของประเทศอังกฤษ.....	81
3) การฟ้องคดีของประเทศญี่ปุ่น.....	81
3.2.4.2 ภาระการพิสูจน์ในต่างประเทศ.....	81
3.2.4.3 ข้อยกเว้นความรับผิดในต่างประเทศ.....	82
1) ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	82
2) ประเทศอังกฤษ.....	83
3) ประเทศญี่ปุ่น.....	84
3.2.5 อายุความ.....	84
4. วิเคราะห์ปัญหาในการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย.....	86
4.1 วิเคราะห์ปัญหาความรับผิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law)..	87
4.1.1 ปัญหาความรับผิดทางสัญญา (Contractual Liability Approach).....	87
4.1.2 ปัญหาความรับผิดทางละเมิด (Negligence Liability Approach).....	88
4.2 วิเคราะห์มาตรการเยียวยาทางกฎหมายในการกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย.....	89
4.2.1 ปัญหาการฟ้องร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	89
4.2.1.1 ปัญหาการฟ้องร้องให้รับผิดทางสัญญา.....	89
4.2.1.2 ปัญหาการฟ้องร้องให้รับผิดทางละเมิด.....	90
4.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับการฟ้องคดี.....	91
4.2.2.1 การฟ้องคดีของผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหาย.....	91
4.2.2.2 การฟ้องคดีโดยคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค.....	92
4.2.3 ปัญหาค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน.....	92
4.2.3.1 ปัญหากรณีตามสัญญา.....	92
4.2.3.2 ปัญหากรณีละเมิด.....	92

หัวข้อวิทยานิพนธ์	มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับอันตรายจากสินค้า: ศึกษากรณีการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
ชื่อผู้เขียน	วิษศิรา ตปนิยนันท์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ธีรวัฒน์ จันทรสุมบูรณ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2551

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำการศึกษาปัญหาเรื่องการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ปัญหาดังกล่าวเป็นประเด็นที่น่าศึกษา เนื่องจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น กระบวนการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์จึงมีการนำเอาเทคโนโลยีและวิทยาการขั้นสูงมาใช้พัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถตรวจสอบว่าสินค้าและผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีความปลอดภัยหรือบกพร่องหรือไม่ และการพิสูจน์ความเสียหายนั้นเป็นไปได้ยาก ดังนั้นการเรียกร้องที่ยังคงต้องอาศัยหลักกฎหมายในเรื่องสัญญาหรือละเมิดว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่นั้น ไม่อาจให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสมทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

แม้ว่าปัจจุบันจะมีพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ขึ้นมาเพื่อจะแก้ไขปัญหาคความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพื่อเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันก็ตาม แต่การกำหนดความรับผิดชอบนั้นควรจะกำหนดให้มีความชัดเจนในเรื่องการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งความรับผิดชอบที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) มีลักษณะพิเศษตรงที่มีลักษณะของความรับผิดทางสัญญาและความรับผิดทางละเมิดอยู่ร่วมกัน โดยในแง่ความไม่ปลอดภัยของสินค้า (Defects) มีพื้นฐานมาจากความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectation) ซึ่งเป็นลักษณะความรับผิดทางสัญญา แต่โดยหลักแล้ว Product Liability เป็นความรับผิดทางละเมิด ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ของผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย โดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะมีความสัมพันธ์กันในทางสัญญาหรือไม่ ซึ่งในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่

เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ได้ระบุถึงความเสียหายทางจิตใจรวมไว้ด้วย ดังนั้น หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า คือ ความคาดหวังของผู้บริโภคทั่วไป หรือที่เรียกว่า Consumer Expectation Test ซึ่งเป็นการพิจารณาจากมาตรฐานทางภาวะวิสัย (Objective Standard) โดยเทียบกับสิ่งที่บุคคลทั่วไปหรือสาธารณชนสมควรที่จะได้รับจากสินค้านั้น

ผู้ศึกษาได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายในการกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยนำหลักกฎหมายของต่างประเทศมาปรับใช้เพื่อพัฒนากฎหมายของไทยให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจสังคมของประเทศไทย เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้า และแนวทางในการกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน รวมถึงแนวทางในการเยียวยาและการดำเนินคดีจากความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่สภาพเดิมให้ได้มากที่สุด โดยวินิจฉัยตามพฤติการณ์และความร้ายแรงต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น และการดำเนินคดีนั้นควรมีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) โดยกำหนดหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนเพื่อสะดวกแก่การพิจารณาและเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายจำนวนมาก รวมถึงการนำแนวทางการประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายของผู้เอาประกันภัยต่อผู้บริโภคในความเสียหายหรือความบาดเจ็บที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากความบกพร่องของผลิตภัณฑ์หรือสินค้านั้น ซึ่งหากมีการขยายความคุ้มครองเพื่อความรับผิดต่อสาธารณชนซึ่งเป็นบุคคลภายนอก (Public Liability) โดยให้ คุ้มครองถึงความรับผิดอันเนื่องมาจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ การพัฒนาปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดต่อความชำรุดบกพร่องหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าย่อมเป็นประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศและสังคมโดยรวม

Thesis title	Protection Measures for Consumer: Case Study on Demanding Damages and Compensation from Danger Product
Author	Watcheera Tapaniyanan
Advisor	Associate Professor Dr.Kanlaya Tansiri
Co-Advisor	Theerawat Chantarasomboon
Major	Law
Academic Year	2008

ABSTRACT

This research is aimed at studying problems regarding demanding for damages and compensation from the damage arisen out of danger product. Such problem has been interestingly focused on as the social and economic circumstances have been changed progressively and production process of goods and products have adopted technology and sophisticated knowledge to develop product and make the consumer unable to inspect it as to whether such product is safe or defective and consequently proving of damage is also more difficult. Therefore demanding for damage which is conventionally based on contractual agreement or tort emphasizing on whether the producers or the sellers are willful or negligent may not properly protect the consumers and lead to the situation that the consumers have not been adequately remedied against damages arisen out of danger product.

To date, although there has been enacted Product Liability Act B.E. 2551 which is intended to solve problems regarding damage resulted from danger product in order to provide more remedy for the consumer than existing measures available to the consumer. However, defining liability should have more clarification with respect to demanding for damages and compensation from danger product. Product liability is seen as having special characteristics as it reflects both contractual liability and tort liability as in terms of defects, it roots from consumer expectation which is seen as contractual liability while product liability is originally seen as tort liability. Its main objectives are to remedy damage to life, body or property suffered by the consumer regardless of contractual relationship. The Product Liability B.E.2008 has also covered mental damages. Therefore criteria used for considering product liability are expectation of

general consumer, so called, Consumer Expectation Test which applies objective standard by referring to what should be expected by general persons or public from such product.

The researcher has proposed approaches to address legal problems in defining damages and compensation from dangerous product by applying legal principles from the other jurisdictions to develop Thai legislation to be more responsive to social and economic circumstances and to protect the consumer to be harmless from using the product including guideline for defining damages and compensation and approaches to remedy and litigation regarding damage arising out of such dangerous product in order to have injured person remedied and returned to the previous state as much as possible. Circumstances and severity of damage shall be taken into account and class action has been recommended by setting forth clear criteria to facilitate the proceedings and to save time and cost. Further, liability insurance against damage or injury suffered by the consumer resulted from defects in product should be considered regarding the extension of coverage to the public which is the third person to such insurance contract (Public Liability). Development and improvement of legislation in relation to product liability will be beneficial to the overall economic system of the country and the society.

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น กระบวนการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ จึงมีการนำเอาเทคโนโลยีและวิทยาการขั้นสูงมาใช้พัฒนา สินค้าและผลิตภัณฑ์ ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถตรวจสอบว่าสินค้าและผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีความปลอดภัยหรือบกพร่อง หรือไม่ และการพิสูจน์ความเสียหายนั้นเป็นไปได้ยาก ฉะนั้นเมื่อผู้บริโภค ได้ใช้สินค้าและผลิตภัณฑ์แล้วก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยหรือเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย จิตใจ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่น จึงเป็นเรื่องยุ่งยากที่จะให้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังนั้นการเรียกร้องที่ ยังคงต้องอาศัยหลักกฎหมายในเรื่องสัญญาหรือละเมิดว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายจงใจหรือประมาทเลินเล่อ หรือไม่นั้น ไม่อาจให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสมทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับการเยียวยา ความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งจากปรากฏการณ์จากหน้าหนังสือพิมพ์ที่ว่า นางสาว เดือนเพ็ญ สีลาเกตุ ทูบรยนต์ฮอนด้า ซี อาร์ วี ป้ายแดงเพื่อประจานระบบประกันคุณภาพของ รยนต์ที่ขายในประเทศไทย กรณีผู้บริโภครายหนึ่งที่ใช้แชมพูยี่ห้อหนึ่งสระผมแล้วผมร่วงศีรษะ ล้น หรือกรณีสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) เข้าตรวจสอบอาหารในบริเวณตลาด สดห้วยขวางพบว่า ปลาหมึกกรอบซึ่งนิยมใส่ในเย็นตาโฟ และผ้าชีริวัว มีสารฟอร์มาลีน ซึ่งสาร นี้มีพิษ สามารถทำอันตรายต่อตับ ไต ทำให้ไตวาย หากรับประทานเป็นประจำจะทำให้คลื่นไส้ อาเจียน และเป็นแผลในกระเพาะอาหาร ส่วนในต่างประเทศก็มีข่าวว่ารถยนต์ยี่ห้อ เชฟโรเลต ระบบกันสะเทือนบกพร่องทำให้รถพลิกคว่ำ เพราะการผลิตรถยนต์ของบริษัท เจนเนอรัลมอเตอร์ ไม่ได้คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ขับขี่ ผู้กล่าวหาคือ นายราล์ฟ เนเคอร์ อาจารย์หนุ่มแห่ง มหาวิทยาลัยฮาร์ทฟอร์ด คอนเนคติกัต ซึ่งเป็นนักเคลื่อนไหวด้านสิทธิผู้บริโภคของประเทศ สหรัฐอเมริกา จึงเห็นได้ว่าการบริโภคนั้นมีได้จำกัดแค่เพียงอาหาร น้ำ และยารักษาโรคเท่านั้น แต่ ยังบริโภคสินค้าและบริการประเภทอื่นๆ อีกด้วย เพราะในปัจจุบันประชาชนบริโภคสินค้าและบริการมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบันแม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัย พ.ศ.2551 ขึ้นมาเพื่อจะแก้ไขปัญหาคความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพื่อ

เสียหายความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันก็ตาม แต่เนื่องจากปัจจุบันความต้องการของผู้บริโภคในการบริโภคสินค้านั้นเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตสินค้ามุ่งเน้นที่จะผลิตสินค้าให้ได้จำนวนมากๆ และต้องการลดต้นทุนของสินค้าให้น้อยลง โดยกระทำทุกวิถีทางเพื่อผลิตสินค้าให้ได้อย่างรวดเร็วเพื่อผลิตสินค้าให้ได้ปริมาณมากในราคาที่ลงทุนเท่าเดิมหรือในราคาต้นทุนที่ถูกลง จึงทำให้สินค้าที่ผลิตขึ้นมานั้นไม่มีคุณภาพและทำให้ผู้บริโภคได้รับอันตรายจากสินค้าหรือบริการที่ไม่ปลอดภัย และสินค้าที่ผลิต ออกสู่ตลาดโดยวิธีการจัดจำหน่าย (Distribution System) โดยเปลี่ยนมือเป็นทอดๆ นั้น ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากผู้ผลิตได้ เนื่องจากไม่ใช่คู่สัญญา ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่ได้รับการเยียวยาอย่างเป็นธรรมและเหมาะสม อีกทั้งกฎหมายที่ใช้เยียวยาความเสียหาย เช่น กฎหมายละเมิดนั้นเป็น Fault Liability ที่ให้ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่า จำเลยกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ จึงทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าหรือบริการที่ไม่ปลอดภัยได้อย่างเป็นธรรม เพราะการที่จะพิสูจน์ทำได้ยากเนื่องจากขั้นตอนการผลิตที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและข้อมูลการผลิตต่างๆ ก็อยู่ในความครอบครองของผู้ผลิต และการฟ้องคดีค่าเสียหายก็สูงทำให้เป็นอุปสรรคต่อผู้บริโภคที่มีฐานะปานกลางและฐานะยากจนไม่ได้รับความเป็นธรรมต่อความเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากสินค้าหรือบริการที่ไม่ปลอดภัย ดังนั้นการที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าและผลิตภัณฑ์ การที่จะพิสูจน์ค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจึงเป็นการยากที่จะพิสูจน์ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดอันตรายว่าเกิดจากตัวผู้ซื้อสินค้าที่ใช้สินค้าไม่ถูกวิธีหรือเป็นที่ตัวสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ที่บกพร่องซ่อนเร้น เพราะพยานหลักฐานทั้งหมดอยู่ในความครอบครองของผู้ผลิต ซึ่งผู้ผลิตจะเป็นผู้ที่ทราบดีที่สุดว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของตนนั้นบกพร่องอย่างไร ซึ่งทำให้การนำสืบพิสูจน์เป็นสิ่งที่ทำได้ยากยิ่ง ดังนั้นผู้บริโภคจึงไม่ได้รับการเยียวยา ค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริงและไม่เป็นธรรม ประกอบกับการขายสินค้าหรือการให้บริการต่างๆ แก่ผู้บริโภคอาจมีข้อบกพร่องซึ่งเจ้าของสินค้าอาจจะทราบหรือไม่ทราบทั้งโดยเจตนาหรือไม่เจตนา เช่น การปิดประกาศผลากสินค้าที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง การโฆษณาขายสินค้าทำให้ผู้บริโภคหลงเข้าใจผิดในสรรพคุณของสินค้า ตลอดจนสินค้าบางอย่างมีวันหมดอายุ รูปแบบของสัญญาประเภทต่างๆ ที่เจ้าของสินค้าหรือผู้บริโภคที่มีการเอาเปรียบกัน ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าของสินค้ากับผู้บริโภคจนเกิดกรณีพิพาทระหว่างกันขึ้น ซึ่งผู้ผลิตมักมีอำนาจทุนและวิทยาการต่างๆ เหนือกว่าผู้บริโภคซึ่งมีอำนาจต่อรองน้อยกว่า ดังนั้นหลักเดิมที่เคยใช้ที่ว่า “ผู้ใช้สินค้าต้องระวัง” นั้น จึงไม่สามารถนำมาใช้ได้อีกต่อไป เพราะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบเนื่องจากอำนาจในการต่อรองนั้นมีน้อยกว่า

ดังนั้น วิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงมุ่งเน้นเพื่อหามาตรการทางกฎหมายและแนวทางการเรียกชดเชยค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยศึกษาเทียบเคียงกฎหมายต่างประเทศ อาทิ กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศญี่ปุ่น มาปรับใช้กับกฎหมายไทย เพื่อกำหนดแนวทาง แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนา ในการเรียกชดเชยค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนที่เกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ให้เกิดความเป็นธรรมและมีความชัดเจนในการนำมาปฏิบัติได้จริง ซึ่งวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะมีประโยชน์ต่อสังคมไทยในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้บริโภคสินค้าให้ได้รับความเป็นธรรม และปลอดภัยจากสินค้าและผลิตภัณฑ์

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึง ความหมาย สาระสำคัญ สภาพปัญหา หลักเกณฑ์และแนวทางในการเรียกชดเชยค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนกรณีความรับผิดตามสัญญา ความรับผิดทางละเมิด และความรับผิดตามกฎหมาย จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defective Product)

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาของกฎหมายไทยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defective Product) ในเรื่องภาระการพิสูจน์ค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนของประเทศไทย

1.2.3 เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกฎหมายต่างประเทศ เพื่อนำมาพัฒนากฎหมายของไทย

1.2.4 เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 กรณีการเรียกชดเชยและการกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ให้มีความเหมาะสมเป็นธรรม

1.2.5 เพื่อศึกษาและค้นหามาตรการทางกฎหมายและวิธีการเยียวยาความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ในการเรียกชดเชยและกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน โดยศึกษาเทียบเคียงกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องและเปรียบเทียบกับกฎหมายในต่างประเทศ เพื่อนำมาใช้กับประเทศไทย

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ปัจจุบันแม้ว่าจะได้มีการตราพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 (Product Liability Law) ก็ตาม ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้ผลกระทนาการพิสูจน์ให้ตกแก่ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ แต่ทั้งนี้ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายจาก

ดังนั้น วิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงมุ่งเน้นเพื่อหามาตรการทางกฎหมายและแนวทางการเรียกชดเชยค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยศึกษาเทียบเคียงกฎหมายต่างประเทศ อาทิ กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศญี่ปุ่น มาปรับใช้กับกฎหมายไทย เพื่อกำหนดแนวทาง แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนา ในการเรียกชดเชยค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนที่เกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ให้เกิดความเป็นธรรมและมีความชัดเจนในการนำมาปฏิบัติได้จริง ซึ่งวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะมีประโยชน์ต่อสังคมไทยในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้บริโภคสินค้าให้ได้รับความเป็นธรรม และปลอดภัยจากสินค้าและผลิตภัณฑ์

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึง ความหมาย สาระสำคัญ สภาพปัญหา หลักเกณฑ์และแนวทางในการเรียกชดเชยค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนกรณีความรับผิดตามสัญญา ความรับผิดทางละเมิด และความรับผิดตามกฎหมาย จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defective Product)

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาของกฎหมายไทยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defective Product) ในเรื่องภาระการพิสูจน์ค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนของประเทศไทย

1.2.3 เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกฎหมายต่างประเทศ เพื่อนำมาพัฒนากฎหมายของไทย

1.2.4 เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 กรณีการเรียกร้องและการกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ให้มีความเหมาะสมเป็นธรรม

1.2.5 เพื่อศึกษาและค้นหามาตรการทางกฎหมายและวิธีการเยียวยาความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ในการเรียกร้องและกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน โดยศึกษาเทียบเคียงกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องและเปรียบเทียบกับกฎหมายในต่างประเทศ เพื่อนำมาใช้กับประเทศไทย

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ปัจจุบันแม้ว่าจะได้มีการตราพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 (Product Liability Law) ก็ตาม ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้ผลกระทาการพิสูจน์ให้ตกแก่ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ แต่ทั้งนี้ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายจาก

สินค้าก็ยังคงต้องพิสูจน์ถึงความเสียหายที่ได้รับความไม่ปลอดภัยของสินค้าและรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ ซึ่งการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนนั้นมิได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเรียกร้องที่แน่นอนชัดเจน ดังนั้นผู้ซื้อจึงไม่ได้รับการเยียวยาค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริงและไม่เป็นธรรม ดังนั้นการเรียกร้องและการกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงควรกำหนดแนวทางให้มีความชัดเจนและแน่นอนขึ้นเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและมีความชัดเจนในการนำมาปฏิบัติได้จริง ซึ่งวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะมีประโยชน์ต่อสังคมไทยในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้บริโภคสินค้า ให้ได้รับความเป็นธรรม และปลอดภัยจากสินค้าและผลิตภัณฑ์

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ถึงที่มาแนวความคิด และเป็นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ศึกษากรณีการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defective Product) โดยนำกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น มาเป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law) และข้อเสนอแนะสำหรับประเทศไทยในการกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนมาใช้ในประเทศไทยให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรมและมีความชัดเจนมากขึ้น

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

1.5.1 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defective Product) เทียบเคียงกับกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.5.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการกำหนดค่าเสียหายและสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defective Product) ของกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

1.5.3 เพื่อศึกษาพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 กรณีเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าไม่ปลอดภัยให้เหมาะสมและเป็นธรรม

1.5.4 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายและการเยียวยาความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน

1.5.5 เพื่อศึกษามาตรการการเรียกร้องและการกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยศึกษาเทียบกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องและเปรียบเทียบกับกฎหมายในต่างประเทศ เพื่อหามาตรการที่เหมาะสมกับประเทศไทย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึง ความหมาย สาระสำคัญ สภาพปัญหา หลักเกณฑ์และแนวทางในการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนกรณีความรับผิดตามสัญญา ความรับผิดทางละเมิด และความรับผิดตามกฎหมาย จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability)

1.6.2 ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาของกฎหมายไทยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defective Product) ในการนำสืบพิสูจน์เพื่อเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนของประเทศไทย

1.6.3 ทำให้ทราบถึงหลักการเรียกร้องและกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกฎหมายต่างประเทศ เพื่อนำมาพัฒนากฎหมายของไทย

1.6.4 ทำให้สามารถหาแนวทางพัฒนาและปรับปรุงพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 กรณีการเรียกร้องและการกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ให้มีความเหมาะสมเป็นธรรม

1.6.5 ทำให้สามารถหามาตรการทางกฎหมายและหาวิธีการเยียวยาในการเรียกร้องและกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยศึกษาเทียบกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องและเปรียบเทียบกับกฎหมายในต่างประเทศ เพื่อหามาตรการที่เหมาะสมแก่ประเทศไทย

บทที่ 2

ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดในค่าเสียหาย และค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย

เนื่องจากปัจจุบันการผลิตสินค้าไม่ว่าจะเป็นการผลิตสินค้าภายในประเทศหรือสินค้านำเข้าจากต่างประเทศมาจำหน่ายนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก เพราะขั้นตอนการผลิตมีความซับซ้อน โดยมีการนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ผลิตสินค้าทำให้การตรวจพิสูจน์สินค้าทำได้ยาก ดังนั้นเมื่อมีความชำรุดบกพร่องหรือเกิดความเสียหายอันเกิดมาจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้บริโภคจึงไม่สามารถนำสืบพิสูจน์ได้ว่าสินค้านั้นชำรุดบกพร่องหรือเป็นสินค้าที่ขาดความปลอดภัย และการนำสืบพิสูจน์เป็นไปได้ยากเนื่องจากผู้บริโภคไม่สามารถทราบรายละเอียดของการผลิตสินค้า ดังนั้นเพื่อให้ผู้บริโภคหรือผู้ซื้อสินค้าได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มที่และเพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตในสังคมความเป็นอยู่ให้ดียิ่งขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องนำกฎหมายที่เรียกว่า กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ “Product Liability Law” มาใช้ ซึ่งปัจจุบันได้มีการจัดทำกฎหมายชื่อ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 โดยมีการนำเอาหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดที่เรียกว่า Strict Liability มาใช้ กล่าวคือ เมื่อเกิดความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยขึ้นผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ผู้เสียหายมีหน้าที่นำสืบเพียงว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้สินค้านั้นเท่านั้น ความเสียหายดังกล่าวเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สินของโจทก์ ซึ่งจากหลักดังกล่าวนี้ จำเลยเองต้องนำสืบให้ได้ว่าตนไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากมิใช่ความผิดของตน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงความหมายและแนวคิดของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพื่อหาแนวทางในการนำมาพัฒนากฎหมายในประเทศไทย

2.1 ความหมายของสินค้าไม่ปลอดภัย (Defective Product)

ความหมายของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defective Product) หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็เพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือ

กำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้อง หรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

ความเสียหาย หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นการเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น

ความเสียหายต่อจิตใจ หมายความว่า ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่น ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน¹

ความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นเรื่องทรัพย์สินที่ขายมีความเสียหายในเนื้อหาผิดไปจากสภาพปกติของทรัพย์สิน ซึ่งในเรื่องความชำรุดบกพร่องและความสำคัญผิดในคุณสมบัติของทรัพย์สินนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณสมบัติของทรัพย์สิน เช่นเดียวกัน เพียงแต่ว่า กรณีความชำรุดบกพร่องนั้นจำกัดเฉพาะกรณีที่ทรัพย์สินที่ขายมีสภาพผิดไปจากสภาพปกติ เพราะมีความเสียหายแฝงอยู่

การออกกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่บกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือที่เรียกกันว่า “Product Liability Act” ขึ้นใช้ในประเทศไทยนั้นมีที่มาจากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกี่ยวกับความจำเป็นที่จะต้องมีการออกกฎหมายดังกล่าวขึ้นในประเทศไทย เพื่อให้ความคุ้มครองผู้บริโภคและเป็นมาตรการป้องกันการผลิต การนำเข้า หรือการจำหน่ายสินค้าที่เป็นอันตราย อันเนื่องมาจากการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างประเทศ² โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวมีสาระสำคัญโดยสรุปดังนี้

1) การกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ตนผลิต หรือนำเข้าเพื่อจำหน่าย ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นจะเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม

2) กำหนดให้ผู้ประกอบการเป็นผู้พิสูจน์ว่าความเสียหายมิได้เกิดจากความบกพร่องของสินค้าของตน

3) กำหนดอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายให้แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 4.

² สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์. (2546, ธันวาคม). “ร่างกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกับผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง.” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 33, ฉบับที่ 4. หน้า 680.

4) กำหนดให้การฟ้องคดีได้รับการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง และกำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและองค์กรเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยคุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้ฟ้องคดีแทนได้³

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความรับผิดที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defective Product) มีลักษณะพิเศษตรงที่มีลักษณะของความรับผิดทางสัญญาและความรับผิดทางละเมิดอยู่ร่วมกัน โดยในแง่ความไม่ปลอดภัยของสินค้า (Defects) มีพื้นฐานมาจากความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectation) ซึ่งเป็นลักษณะความรับผิดทางสัญญา แต่โดยหลักแล้ว Product Liability เป็นความรับผิดทางละเมิด ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ของผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย โดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะมีความสัมพันธ์กัน ในทางสัญญาหรือไม่ ซึ่งในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ได้ระบุถึงความเสียหายทางจิตใจรวมไว้ด้วย

2.1.1 ประวัติและแนวคิดของความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

หลักความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยเกิดขึ้นครั้งแรกในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ในประเทศสหรัฐอเมริกา⁴ และพัฒนาต่อมาในประเทศอังกฤษ และในทวีปยุโรป โดยได้อาศัย ทฤษฎีทางกฎหมายหลายทฤษฎี อาทิ ความรับผิดทางละเมิด ความรับผิดทางสัญญา ความรับผิด โดยเคร่งครัด (Strict Liability) หรือความรับผิดอย่างสมบูรณ์ (Absolute Liability) โดยกฎหมาย ของประเทศส่วนใหญ่ได้นำทฤษฎีเหล่านี้มาผสมผสานกันเพื่อเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภค

แต่เดิมการฟ้องร้องให้รับผิดในกรณีสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าไม่ปลอดภัยนั้น ยังคงใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยซื้อขายและกฎหมายลักษณะละเมิด มาฟ้องให้รับผิด ซึ่งการฟ้องร้องให้รับผิดในทางสัญญานั้น โจทก์และจำเลยต้องมีฐานะเป็นคู่สัญญากันจึงจะมี สิทธิเรียกร้องให้รับผิดได้ ตามหลักความสัมพันธ์ตามสัญญาที่มีระหว่างคู่สัญญา (Privity of Contract) ซึ่งการฟ้องร้องให้รับผิดในสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นจะเป็นการ ฟ้องร้องตามสัญญาซื้อขาย ซึ่งเดิมใช้หลักคำเตือนที่ว่า “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat Emptor) ซึ่งหาก ทำสัญญากันอย่างไรแล้วก็ต้องเป็นไปตามสัญญาที่ได้ ตกลงกันในสัญญานั้น ดังนั้นหากผู้ซื้อ สมัครใจเข้ารับภาระหรือความเสี่ยงในความเสียหายเอง ผู้ซื้อก็ต้องยอมรับบาปเคราะห์จากความ

³ แหล่งเดิม. หน้า 681.

⁴ Mathias Reimann. (2003). *Liability for Defective Products at The Beginning of The Twenty First Century: Emergence of A worldwide Standard*. P.89.

⁵ สุขุม สุภณิศย์. (2549). คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 19.

เสียหายนั้นไป ประกอบกับกระบวนการผลิตในสมัยก่อนยังไม่สลับซับซ้อนเท่าปัจจุบัน ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคนั้นจึงไม่สามารถตรวจสอบสินค้าได้ ด้วยหลักดังกล่าวผู้ซื้อหรือผู้บริโภคนั้นจึงมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบสินค้าว่ามีความปลอดภัยหรือไม่อย่างไร แต่เมื่อเทคโนโลยีทันสมัยมากขึ้น ทำให้กระบวนการผลิตมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคนั้นจึงไม่สามารถตรวจสอบสินค้าได้ว่า สินค้าชิ้นนั้นมีความปลอดภัยหรือไม่ ประกอบกับระบบการซื้อขายในตลาดมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม สินค้าที่ผลิตออกมาขายสู่ตลาดนั้นก็ผ่านผู้ขายหลายต่อหลายทอด มีคนกลางเข้ามาเกี่ยวข้องกับหลายทอด ทำให้ผู้ที่เป็นผู้สัญญากับผู้บริโภคนั้นมักเป็นพ่อค้าปลีกที่เป็นผู้ประกอบการรายย่อยที่มีกำลังทรัพย์น้อย ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคนั้นอยู่ในฐานะเสียเปรียบ เพราะไม่สามารถตรวจสอบและระมัดระวังก่อนการซื้อสินค้าได้ หลักผู้ซื้อต้องระวังจึงไม่สามารถให้ความคุ้มครองและเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ซื้อสินค้าหรือผู้บริโภคได้ แนวคิดทางกฎหมายจึงเปลี่ยนไปคือ ผู้ขายมีหน้าที่ต้องระวังอย่างวิญญูชน คือของที่ขายจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อผู้ซื้อ ต่อมาศาลได้ขยายหลักกฎหมายดังกล่าว โดยศาลใช้หลักคำรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) หรือคำรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) มาเป็นเงื่อนไขของสัญญาซื้อขาย ทำให้ผู้ขายมีหน้าที่รับประกันต่อผู้ซื้อสินค้าไปจากตนเองเท่านั้น^๖ ตามหลักความสัมพันธ์ที่มีอยู่ระหว่างคู่สัญญา (Privity of Contract)

สำหรับความรับผิดทางละเมิดในกรณีความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้า (Product Liability) นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการฟ้องร้องให้รับผิดอันเนื่องมาจากความประมาทเลินเล่อ (Negligence) ซึ่งข้อจำกัดในการพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของจำเลยในคดี Product Liability ก็คือ ข้อมูลการผลิตที่มีความซับซ้อน ประกอบกับเทคโนโลยีที่สูงขึ้น ดังนั้นข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการผลิตส่วนอยู่ที่ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ อีกทั้งระบบการตลาดที่สินค้าผ่านคนกลางมาเป็นทอดๆ จนกว่าจะมาถึงผู้ซื้อหรือผู้บริโภค ทำให้ผู้เสียหายไม่อาจทราบข้อมูลขั้นตอนการผลิตได้ ทั้งไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่อง หรือเกิดจากสินค้านั้นขาดความปลอดภัย ซึ่งเกิดขึ้นจากความประมาทเลินเล่อของจำเลยประเทศส่วนใหญ่ใช้กฎหมายลักษณะพยานที่เรียกว่า เหตุการณ์ยอมแจ้งอยู่ในตัว (Res Ipsa Loquitur) โดยถือว่าจำเลยประมาทเลินเล่อและภาระการพิสูจน์ก็ตกแก่ฝ่ายจำเลย ซึ่งจะต้องพิสูจน์ว่าตนไม่ได้ประมาทเลินเล่อ และความชำรุดบกพร่องหรือความเสียหายไม่ได้เกิดจากสินค้าของตน

^๖ อนันต์ จันทโรภากร. (2547). กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย. หน้า 22.

สรุปได้ว่า หลักความรับผิดที่เกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่อง หรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีแนวคิดพื้นฐานมาจากทั้งความรับผิดทางสัญญาและความรับผิดทางละเมิด โดยการกำหนดความรับผิดในลักษณะที่เป็นการแก้ไขข้อบกพร่องของความรับผิดทั้งสองประการ โดยให้สิทธิเรียกร้องแก่บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่สัญญากับจำเลย และนำความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้เพื่อกำหนดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายโดยไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลยอีกต่อไป ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและบุคคลภายนอกที่ไม่ได้ใช้สินค้านั้นมากยิ่งขึ้น

2.1.2 วัตถุประสงค์ของความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ความรับผิดต่อสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นเป็นรูปของการกระจายความเสี่ยงในการจำหน่ายสินค้า กล่าวคือ สินค้าอาจจะถูกนำเข้าหรือผลิตขึ้นภายในประเทศ ตัวอย่างเช่น การผลิตรถยนต์ ผู้ผลิต (Manufacturer) จะผลิตรถยนต์แต่เพียงบางส่วน เช่น ตัวถัง และจะซื้อส่วนประกอบอื่นๆ อาทิ วงจรไฟฟ้า ยางรถยนต์ จากผู้ผลิตชิ้นส่วน (Component Manufacturer) ซึ่งชื่อหรือเครื่องหมายการค้าของผู้ผลิตจะปรากฏอยู่บนสินค้าเป็นขั้นตอนสุดท้าย และสินค้านั้นจะป้อนจากผู้ผลิตไปยังผู้ค้าปลีก (Retail Seller) ไม่ว่าจะทางตรงหรือผ่านทางผู้ขายส่ง ในส่วนของผู้ซื้อสินค้าที่ใช้สินค้าด้วยตนเองหรือส่งต่อให้ผู้อื่นใช้สินค้าที่เรียกกันว่า ผู้บริโภค (Consumer) ถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคและผู้ที่ไม่ได้บริโภคสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ปลอดภัยนั้น แต่ได้รับผลกระทบจากความเสียหายในตัวสินค้านั้น ซึ่งเรียกกันว่า Bystander บุคคลเหล่านั้นย่อมได้รับความคุ้มครองจาก Product Liability ซึ่งพอจะสรุปวัตถุประสงค์ของความคุ้มครองได้ดังนี้

1) เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สินจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ให้ผู้บริโภคได้รับการเยียวยาความเสียหายได้อย่างเหมาะสม และสามารถเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนได้อย่างเป็นธรรม

2) เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภคว่าสินค้าที่นำออกจำหน่ายในท้องตลาดนั้นมีความปลอดภัย ซึ่งผู้ที่จะต้องรับผิดชอบตามแนวความคิดของ Product Defect-based Liability คือ ผู้ผลิต เพราะผู้ผลิตย่อมอยู่ในสถานะที่สามารถกระจายความเสี่ยงไปยังผู้บริโภคได้ดีที่สุดโดยสะท้อนออกมาในรูปของการตั้งราคาสินค้า หรือจัดซื้อประกันภัย และเนื่องจากผู้ประกอบการแต่ละรายจะต้องแข่งขันกันในตลาด จึงเชื่อว่าการกำหนดราคาสินค้าที่เหมาะสมจะเป็นการสร้าง

แรงจูงใจให้ผู้ผลิตสินค้าดำเนินมาตรการอย่าง Cost Effective เพื่อป้องกันความเสียหาย ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในระบบเศรษฐกิจ⁷

3) เพื่อสนับสนุนและป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นจากการออกแบบควบคุมคุณภาพในการผลิตสินค้า การปิดฉากคำเตือนที่ชัดเจนและระบบการเรียกคืนสินค้าที่อันตรายในภายหลัง

4) เพื่อป้องกันการสูญเสียที่จะเกิดขึ้นในทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือทรัพย์สินแก่ผู้บริโภค

5) เพื่อสร้างรูปแบบที่ชัดเจนในการชดเชยค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนให้เหมาะสมเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

2.1.3 แนวคิดและทฤษฎีการคุ้มครองผู้บริโภค

ปัจจุบันความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรมพัฒนาขึ้นทำให้ระบบเศรษฐกิจและการตลาดเปลี่ยนแปลงไป โดยมีกระบวนการผลิตที่สลับซับซ้อนมากขึ้น การผลิตสินค้าใช้วัตถุดิบที่ทันสมัยเกินกว่าที่ผู้บริโภคจะสามารถรู้หรือตรวจสอบได้ ประกอบกับการขยายตัวของเศรษฐกิจทำให้สินค้าในตลาดมีการแพร่กระจายมากขึ้น ดังนั้นจากหลักกฎหมายเดิมที่ว่า ผู้ซื้อต้องระวังจึงขาดความยุติธรรม เพราะผู้บริโภคไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยีได้ ความระมัดระวังธรรมดาจึงไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้ ทำให้ประเทศต่างๆ เปลี่ยนแปลงหลักกฎหมายที่เคยมีอยู่เดิมทั้งในแง่ความรับผิดชอบในทางสัญญาหรือละเมิดให้เอื้อต่อการเยียวยาชดเชยความเสียหายให้มากขึ้น ซึ่งทฤษฎีกฎหมายที่นำมาใช้เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ได้แก่⁸

2.1.3.1 หลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา (Autonomy of Will) หรือเสรีภาพในการทำสัญญา ทฤษฎีความรับผิดชอบเฉพาะคู่สัญญา (Privity of Contract) เป็นผลสืบเนื่องมาจากเสรีภาพในการทำสัญญา ทฤษฎีนี้เหมาะสมกับคู่สัญญาที่มีสถานะทางสังคมและอำนาจในการต่อรองเท่ากันเท่านั้น ด้วยเหตุดังกล่าวหลักนี้จึงเป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีใช้คู่กรณีในสัญญา แนวคิดการคุ้มครองผู้บริโภคจึงปฏิเสธทฤษฎีเสรีภาพในการทำสัญญา และหลักความรับผิดชอบเฉพาะคู่กรณีโดยสิ้นเชิง การกำหนดกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคจึงออกมาในรูปของการขยายความรับผิดชอบของผู้ขายไปสู่บุคคลอื่นๆ ที่มีใช้ผู้ซื้อ เช่น ให้รับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่เกิดอันตรายต่อบุคคลในครอบครัวของผู้ซื้อ

⁷ อนันต์ จันทโรภากร. (2547). กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย. หน้า 53-54.

⁸ สุขุม สุภนิตย์. (2540). คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. หน้า 10-13.

2.1.3.2 ทฤษฎีความรับผิดในทางละเมิด ทฤษฎีความรับผิดที่เป็นที่ยอมรับมีอยู่ 2 หลัก คือ มีความรับผิดเมื่อมีความผิด และหลักความรับผิดโดยกฎหมายสันนิษฐานว่ามีความผิดแม้มิได้มีการจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งหลักนี้เรียกโดยทั่วไปว่า ความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) หลักนี้ได้รับการยอมรับอย่างยิ่งในกรณีที่ความเสียหายเกิดจากผลิตภัณฑ์ซึ่งมีความสลับซับซ้อนในการผลิตและผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายโดยไม่สามารถพิสูจน์ถึงเหตุแห่งความเสียหายได้ว่าเป็นความผิดพลาดของผู้ใด

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 ได้ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องสินค้าหรือบริการทั่วไปในกรณีที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ และในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 เป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคทางการโฆษณา การคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา และการคุ้มครองในด้านอื่นๆ เช่น การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสินค้าอันตราย

2.1.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการฟ้องคดี

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการฟ้องคดีและการค้นหาข้อเท็จจริงที่สำคัญมีอยู่หลายระบบ แต่ระบบที่สำคัญสำหรับประเทศเสรีประชาธิปไตยนั้นมีอยู่ 2 ระบบ คือ ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) และระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ซึ่งระบบทั้ง 2 ระบบนั้นมีหลักการพิจารณาคดีและหลักการสืบพยานแตกต่างกัน สำหรับระบบคอมมอนลอว์ใช้ระบบที่เรียกว่า ระบบกล่าวหา (Accusatory System) ส่วนระบบ ซิวิลลอว์ใช้ระบบที่เรียกว่า ระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

2.1.4.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบกล่าวหา (Accusatorial System)

ระบบกล่าวหาเป็นระบบที่พัฒนาขึ้นในประเทศกลุ่มกฎหมายจารีตประเพณี คือ ประเทศอังกฤษ แล้วต่อมาได้พัฒนาไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศในเครือจักรภพ หลักการของระบบกล่าวหาไม่มีวิวัฒนาการจากการแก้แค้นกันระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหาย โดยผู้เสียหายฟ้องคดีเพื่อลงโทษผู้กระทำผิดด้วยตนเอง แล้วรวบรวมพยานหลักฐานมานำสืบความผิดของจำเลยในศาล ซึ่งระบบกล่าวหานี้ถือหลักว่าศาลหรือผู้พิพากษาหรือลูกขุนเปรียบเสมือนกรรมการของการต่อสู้คดีที่จะต้องวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด การพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่างๆ เป็นหน้าที่ของคู่ความซึ่งจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้หรือตามที่ศาลสั่ง ถ้าคู่ความใดไม่พิสูจน์ข้อเท็จจริงใดซึ่งตนมีหน้าที่ที่ย่อมแพ้ในประเด็นข้อนั้น⁹ การ

⁹ พรเพชร วิชิตชลชัย. (2538). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 5.

พิจารณาคดีของระบบนี้แบ่งผู้เกี่ยวข้องกัคดีเป็น 3 ฝ่ายคือ ผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาและศาล ซึ่งวิธีนี้เป็นวิธีการชำระคดีแบบมีโจทก์และมีจำเลย โดยมีผู้พิพากษาหรือผู้ชำระความเป็นคนกลาง ที่เรียกว่าระบบกล่าวหานี้ก็เพราะเริ่มต้นด้วยบุคคลหนึ่งหรือที่เรียกว่าโจทก์ นำเรื่องราวมากล่าวโทษว่ามีการกระทำผิดและระบุว่าบุคคลหนึ่งหรือจำเลยเป็นผู้กระทำ โดยมาร้องต่อผู้มีอำนาจชี้ขาด ส่วนการพิจารณาชี้ขาดว่าฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูกขึ้นอยู่กับที่ฝ่ายใดจะเป็นผู้ปฏิบัติตามกติกา ซึ่งผู้พิพากษาหรือผู้ชี้ขาดนั้น ได้วางไว้และถ้าผู้ที่ปฏิบัติได้ตามนั้นก็เป็นผู้ชนะคดี และเหตุที่มีการพิจารณาคดีนี้ได้ใช้วิธีการทรมาน (Trial by Ordeal) และการพิจารณาคดีก็ให้คู่ความต่อสู้กัน และมีศาลเป็นคนกลางทำหน้าที่เป็นกรรมการ ต่อมาวิธีพิจารณาโดยการทรมานได้ถูกยกเลิกไป และได้นำวิธีการนำพยานมาพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์กัน โดยการพิจารณาเปลี่ยนเป็นต้องอาศัยพยาน ซึ่งในตอนแรกพยานก็คือพยานซึ่งเป็นเพื่อนบ้านของคู่ความซึ่งนำมาเบิกความกล่าวหา หรือรับรองความประพฤติของจำเลยนั่นเอง พยานตามแนวคิดนั้นต่อมาได้กลายเป็นระบบจู้ไป แม้วิธีพิจารณาจะเปลี่ยนไปแต่แนวความคิดดั้งเดิมที่แบ่งผู้เกี่ยวข้องกัคดีเป็น 3 ฝ่ายยังคงมีอยู่ ในคดีอาญาจึงต้องเริ่มคดีโดยโจทก์เป็นผู้กล่าวหา โจทก์จะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลย ระบบนี้จึงเน้นว่าจำเลยได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าโจทก์จะพิสูจน์ให้ศาลเห็นเป็นที่สงสัยสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิด เมื่อโจทก์นำสืบได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดแล้วจำเลยจึงจะมีหน้าที่นำสืบหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ ศาลและจู้จะวางตัวเป็นกลางทำหน้าที่เสมือนกรรมการ การพิจารณาระบบนี้จึงถือหลักการให้ความคุ้มครองสิทธิในการต่อสู้คดีของจำเลยเป็นพิเศษ โดยจะต้องมีการพิจารณาคดีในศาลโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย มีการซักค้านพยานฝ่ายตรงกันข้าม และสิทธิของจำเลยที่จะมีทนายถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น¹⁰ ระบบนี้ถือว่าเป็นหน้าที่ของคู่ความแต่ละฝ่ายจะต้องเสนอพยานหลักฐานของตนและศาลจะพิจารณาเฉพาะพยานหลักฐานที่คู่ความเสนอต่อศาลเท่านั้น โดยสันนิษฐานว่าคู่ความจะเสนอพยานหลักฐานที่ตนคิดว่าดีที่สุด ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้คู่ความเสนอพยานหลักฐานได้เต็มที่ จากวิธีการต่อสู้คดี ระบบกล่าวหาจึงให้ความสำคัญอย่างสูงต่อหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 1) หลักการสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ให้ศาลเชื่อ โดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริง
- 2) จำเลยมีสิทธินำสืบพยานหลักฐานหักล้างพยานโจทก์เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง
- 3) โจทก์และจำเลยมีฐานะในศาลเท่าเทียมกัน

¹⁰ โสภณ รัตนกร. (2542). คำอธิบายลักษณะพยาน. หน้า 2.

4) ศาลจะวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด โดยจะควบคุมให้ทั้งสองฝ่ายปฏิบัติตามกฎหมายลักษณะพยานอย่างเคร่งครัด การปฏิบัติผิดหลักเกณฑ์อาจถูกศาลพิพากษายกฟ้องได้

5) หลักคุ้มครองสิทธิของจำเลยอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาคดีต้องกระทำต่อหน้าจำเลย การให้สิทธิซักค้านพยานโจทก์ และการให้สิทธิจำเลยที่จะมีทนายความคอยช่วยเหลือในการดำเนินคดี

6) ศาลจะมีบทบาทค้นหาความจริงน้อยมาก เพราะถือเป็นหน้าที่ของคู่กรณีที่จะแสวงหาพยานมาแสดงต่อศาลด้วยตนเอง ดังนั้นจึงเรียกกันว่าระบบคู่ความ (Adversary System) โดยเฉพาะในคดีแพ่งศาลจะไม่เข้าไปมีบทบาทในการแสวงข้อเท็จจริงเลย ส่วนคดีอาญาก็จะเข้าไปช่วยหาความจริงบ้างในบางกรณีที่น่าจะเป็นอย่างยิ่งเท่านั้น

2.1.4.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

ระบบไต่สวนนั้นเป็นระบบที่ใช้อยู่ในกฎหมายวิธีพิจารณาความของประเทศในภาคพื้นยุโรป หรือในประเทศในกลุ่มกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ซึ่งระบบนี้เป็นการพัฒนาต่อจากการแก้แค้นเป็นส่วนตัว โดยได้ยกเลิกวิธีการให้ผู้เสียหายเป็นผู้กล่าวหาเอง และให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทำหน้าที่แทน ผู้พิพากษาเปลี่ยนสถานะจากการเป็นคนกลางมาเป็น ผู้ทำการไต่สวน มีอำนาจสืบสวนพยานและควบคุมการไต่สวนเอง การพิจารณาคดีมิใช่เป็นการต่อสู้ระหว่างผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา แต่เป็นการต่อสู้ระหว่างจำเลยกับรัฐ เป็นการพิจารณาคดีมิได้ทำโดยเปิดเผย และพิจารณาด้วยเอกสารมากกว่าการเบิกความ วิธีการของระบบนี้ในระยะแรกๆ อาจเกิดจากการทรมานจำเลยเพื่อให้จำเลยรับสารภาพ หรืออาจให้จำเลยต่อสู้กันเพื่อพิสูจน์ว่าใครผิด ถึงแม้จะมีได้มีการใช้วิธีการดังกล่าวในการชำระความ แต่ระบบไต่สวนถือว่าหน้าที่ในการค้นหาข้อเท็จจริงเป็นของศาล ศาลมีบทบาทสำคัญในการที่จะสืบพยานหรือดสืบพยานใดก็ได้ ถึงแม้คู่ความจะมีสิทธินำเสนอพยานหลักฐานต่อศาล แต่ศาลก็สามารถสั่งให้มีการสืบพยานเพิ่มเติมได้อีก วิธีการถามพยานจะให้ศาลเป็นผู้ซักถามก่อนแล้วคู่ความค่อยซักถามภายหลัง¹¹ เนื่องจากระบบนี้มุ่งจะค้นหาความจริงเป็นสำคัญ และเพื่อให้ศาลทำงานได้คล่องตัว กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการพิจารณาคดีและสืบพยานจึงไม่ค่อยจะเข้มงวดอย่างในระบบกล่าวหา และระบบนี้ไม่ได้เน้นเรื่องความเท่าเทียมกันของคู่ความอย่างในระบบกล่าวหา การพิจารณาคดีอาญาอาจทำลับหลังจำเลยก็ได้ ทนายความของจำเลยในคดีอาญาไม่มีบทบาทในการซักความอย่างในระบบกล่าวหา การฟ้องคดีอาญาถือว่าเป็นเรื่องของรัฐ เอกชนมีบทบาทในการฟ้องคดีอาญาจำกัดมาก¹² ในระบบไต่สวนนี้

¹¹ พรเพชร วิชิตชลชัย. (2538, สิงหาคม). คำอธิบายกฎหมายลักษณะ. หน้า 4.

¹² โสภณ รัตนกร. เล่มเดิม. หน้า 4.

กฎหมายลักษณะพยานไม่ค่อยมีบทบาทเพราะส่วนมากจะอยู่ในส่วนหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความ ซึ่งจะไม่มีการคัดพยานหรือกฎที่ห้ามนำเสนอพยานหลักฐานประเภทหนึ่งประเภทใด ซึ่งส่วนใหญ่ศาลจะรับฟังพยานหลักฐานทุกประเภท เว้นแต่พยานหลักฐานดังกล่าวจะไม่เกี่ยวข้องกับคดี และศาลมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานที่เสนอมาโดยคู่ความ และดุลพินิจนี้จะถูกโต้แย้งไม่ได้ (Unreviewable) นอกจากการรับฟังพยานหลักฐานโดยกว้างขวางแล้วศาลยังมีดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานอย่างเต็มที่ โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่าในระบบไต่สวนนั้น ศาลมีหน้าที่ในการค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อที่จะรับฟังเป็นข้อยุติ คู่ความมีหน้าที่นำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลเป็นการช่วยเหลือศาลให้ทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ถูกต้อง¹³

สรุป ปัจจุบันระบบกล่าวหาหรือระบบไต่สวนเป็นเพียงทฤษฎีทั้งประเทศที่ใช้ระบบกล่าวหาหรือระบบไต่สวน ต่างก็นำหลักเกณฑ์ของทั้งสองระบบมาใช้ในการพิจารณาคดีในศาลของตนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็วและเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าไม่มีประเทศใดกล่าวได้ว่าประเทศตนใช้ระบบใดระบบหนึ่งอย่างเด็ดขาด

2.2 ความรับผิดชอบสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defective Product)

แนวความคิดในการคุ้มครองแก่ผู้บริโภคทำให้เกิดมาตรการทางกฎหมายขึ้น เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่เรียกว่า กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection Law) ซึ่งครอบคลุมถึงการคุ้มครองป้องกันมิให้ผู้บริโภคเสียเปรียบในด้านต่างๆ ทำให้ผู้บริโภคได้รับความเป็นธรรมในการซื้อขายและการบริโภคสินค้า หรือในการติดต่อกับผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ไม่ว่าจะด้านราคา คุณภาพ หรือปริมาณของสินค้า การทำสัญญา หรือการรับบริการด้านต่างๆ จากผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ การคุ้มครองเกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้หรือบริโภคสินค้า ตลอดจนคุ้มครองถึงผลสุดท้ายที่เกิดขึ้นจากการใช้หรือบริโภคสินค้านั้นๆ นั่นคือ ผู้บริโภคได้รับการเยียวยาและชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งก็คือหลักความรับผิดชอบที่เกิดจากสินค้า (Product Liability) นั่นเอง

กฎเกณฑ์ความรับผิดชอบที่เกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้พัฒนาโดยอาศัยทฤษฎีทางกฎหมายที่ว่าด้วยความรับผิดชอบหลายทฤษฎี ทั้งในทางสัญญาและในทางละเมิด ตลอดจนทฤษฎีความรับผิดชอบเด็ดขาด ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้ คือ

¹³ พรเพชร วิชิตชลชัย. เล่มเดิม. หน้า 4-5.

2.2.1 ความรับผิดชอบในทางสัญญา (Contractual Liability Approach)

ความรับผิดชอบในทางสัญญา หมายถึง เมื่อได้มีข้อตกลงกันไว้อย่างใดอย่างหนึ่งแล้วคู่กรณีต้องปฏิบัติตามข้อตกลงนั้นๆ ฝ่ายที่ไม่ปฏิบัติตามย่อมจะต้องรับผิดชอบ (Responsa Bilite Contractuelle)

ความรับผิดชอบในทางสัญญา หลักที่ว่า ผู้ขายต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขายเป็นหลักกฎหมายที่ยอมรับกันทั่วโลก และเป็นหลักกฎหมายที่มีความสำคัญต่อความคล่องตัวและความมั่นคงทางการค้าพาณิชย์ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศอย่างยิ่ง¹⁴

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยวางหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในทางสัญญาซื้อขายไว้กว้างๆ ในมาตรา 472-474 โดยมาตรา 472 วางหลักไว้ว่า กรณีที่ทรัพย์สินซึ่งขายชำรุดบกพร่องผู้ขายต้องรับผิดชอบ และกำหนดข้อยกเว้นกรณีที่ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบไว้ในมาตรา 473 กับอายุความฟ้องร้องให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบตามมาตรา 474 แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้กำหนดว่าอย่างไรเป็นกรณีชำรุดบกพร่อง และผู้ขายต้องรับผิดชอบอย่างไรนั้นกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ ดังนั้นจึงอาจเกิดความสับสนในการใช้กฎหมายเพื่อปรับให้เข้ากับเหตุการณ์ได้

ความชำรุดบกพร่องนั้นแตกต่างจากเรื่องผิดสัญญา กล่าวคือ การผิดสัญญาเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องเป็นกรณีที่ผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินที่ถูกต้องตามสัญญา แต่ทรัพย์สินที่ส่งมอบนั้นเสียหายและมีสภาพผิดไปจากสภาพปกติของทรัพย์สินประเภทนั้นๆ ในกรณีที่ผู้ขายมิได้ส่งมอบทรัพย์สินตามสัญญาหรือส่งมอบทรัพย์สินผิดไปจากที่ได้ตกลงไว้ในสัญญา เช่น ซื้อโทรทัศน์ยี่ห้อหนึ่งแล้วผู้ขายส่งมอบโทรทัศน์ยี่ห้ออื่นให้แต่เป็นเครื่องที่หลอดภาพเสีย ดังนี้เป็นเรื่องที่ผู้ขายส่งมอบโทรทัศน์ ซึ่งมีคุณภาพด้อยกว่ามาให้ ดังนี้ไม่ใช่เรื่องความชำรุดบกพร่อง แต่เป็นเรื่องของการผิดสัญญา เพราะผู้ขายมิได้ส่งมอบทรัพย์สินที่ได้ตกลงซื้อขายกัน ตัวอย่างเช่น กรณีนางสาวเดือนเพ็ญ ศิลากตุ ซื้อรถยนต์ยี่ห้อฮอนด้า รุ่น ซี อาร์ วี หมายเลขทะเบียน จุ 5286 กรุงเทพมหานคร จากบริษัทฮอนด้า ออโตโมบิล (ประเทศไทย) จำกัด โดยได้มีการทบทวนประจักษ์เนื่องจากคุณภาพของรถยนต์มิได้เป็นไปตามที่ได้โฆษณาไว้ต้องซ่อมแซมบ่อยครั้ง ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้ดำเนินการเรียกคู่กรณีมาไกล่เกลี่ย ผลการเจรจาไกล่เกลี่ยสามารถตกลงกันได้ คือ บริษัทฮอนด้า ออโตโมบิล (ประเทศไทย) จำกัด ยินดีรับซื้อรถยนต์ดังกล่าวคืนจากนางสาวเดือนเพ็ญ ศิลากตุ เป็นการเฉพาะราย ซึ่งมีข้อสังเกตว่าก่อนที่บริษัทฮอนด้า ออโตโมบิล (ประเทศไทย) จำกัด จะได้เจรจาตกลงตกลงกับนางสาวเดือนเพ็ญ นั้นได้มีการเจรจาระหว่างกันหลายครั้งแต่

¹⁴ กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2542). ผลงานวิจัยเสริมหลักสูตร พ.ศ.2532 เรื่องความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องในสัญญาซื้อขาย (พิมพ์ซ้ำ พ.ศ.2542). หน้า 1.

ไม่สามารถตกลงกันได้ นางสาวเดือนเพ็ญ จึงทบทวนข้อสงสัยของตัวเอง การกระทำดังกล่าวได้สร้างความเสียหายต่อภาพลักษณ์รถยนต์ฮอนด้าไปทั่วโลก ด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้การใกล้เคียงระหว่างบริษัท ฮอนด้า ออโตโมบิล (ประเทศไทย) จำกัด กับนางสาวเดือนเพ็ญ สามารถตกลงกันได้ มิฉะนั้นภาพลักษณ์ของบริษัทที่ขายรถยนต์ฮอนด้าอาจจะเสียหายไปมากกว่านี้ก็ได้ จึงเป็นมาตรการทางจิตวิทยาประกอบด้วย¹⁵ จากกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการตกลงกันว่าจะซื้อรถยนต์โดยมีคุณสมบัติอย่างไรแล้วไม่เป็นไปตามที่ได้ตกลงกันนั้น ถือว่าผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ จะต้องรับผิดชอบหากมีความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากกรณีที่ผลิตสินค้านั้น

2.2.1.1 ความบกพร่องซ่อนเร้นจากความรับผิดชอบทางสัญญา

ความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นเรื่องทรัพย์สินที่ขายมีความเสียหายในเนื้อหาผิดไปจากสภาพปกติของทรัพย์สิน ซึ่งในเรื่องความชำรุดบกพร่องและความสำคัญผิดในคุณสมบัติของทรัพย์สินนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณสมบัติของทรัพย์สินเช่นเดียวกัน เพียงแต่ว่ากรณีความชำรุดบกพร่องนั้นจำกัดเฉพาะกรณีทรัพย์สินที่ขายมีสภาพผิดไปจากสภาพปกติ เพราะมีความเสียหายแฝงอยู่ ส่วนในเรื่องความสำคัญผิดนั้นเป็นกรณีที่ทรัพย์สินนั้นมีสภาพปกติ แต่มีคุณสมบัติที่ต่างไปจากที่ผู้ซื้อเข้าใจ¹⁶

กรณีที่ทรัพย์สินที่ขายเสื่อมคุณค่า เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ที่มุ่งใช้ตามปกติ หรือประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญา โดยที่ผู้ขายไม่ต้องรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้า เช่น ในกรณีที่ความเสื่อมคุณค่านั้นมิได้เกิดมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า หรือไม่ได้เป็นเพราะความชำรุดของทรัพย์สินที่จะขาย แต่เป็นเพราะผู้ขายส่งทรัพย์สินผิดประเภท ดังนั้นจึงไม่ใช่กรณีที่ผู้ขายต้องรับผิด เพื่อความชำรุดบกพร่อง

การที่จะถือว่าทรัพย์สินนั้นชำรุดบกพร่อง ก็คือ การที่ทรัพย์สินนั้นมีสภาพต่างจากสภาพที่ควรจะเป็นตามความมุ่งหมายของสัญญาหรือไม่นั้นเป็นไปตามความมุ่งหมายที่จะให้ทรัพย์สินนั้นเป็นปกติ ดังนั้นการที่จะพิจารณาว่า สินค้านั้นชำรุดบกพร่องหรือไม่ไม่ใช่พิจารณาว่าสินค้าชำรุดบกพร่องในตัวของมัน แต่เพราะสินค้านั้นไม่ได้มาตรฐานตามความมุ่งหมายของสัญญา ดังนั้นเกณฑ์ที่จะใช้พิจารณาตัดสินว่าสินค้าใดเป็นสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือไม่ จึงอยู่ที่ว่าสินค้า

¹⁵ นายณรงค์พล ทองจีน. (2550). การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในประเทศไทย: กรณีศึกษาจากคดีที่เกิดขึ้นในศาลยุติธรรม. หน้า 21.

¹⁶ กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2542). ผลงานวิจัยเสริมหลักสูตร พ.ศ.2532 เรื่องความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องในสัญญาซื้อขาย (พิมพ์ซ้ำ พ.ศ.2542). หน้า 42.

ไม่สามารถตกลงกันได้ นางสาวเดือนเพ็ญ จึงทบทวนข้อสงสัยของตัวเอง การกระทำดังกล่าวได้สร้างความเสียหายต่อภาพลักษณ์รถยนต์ฮอนด้าไปทั่วโลก ด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้การใกล้เคียงระหว่างบริษัท ฮอนด้า ออโตโมบิล (ประเทศไทย) จำกัด กับนางสาวเดือนเพ็ญ สามารถตกลงกันได้ มิฉะนั้นภาพลักษณ์ของบริษัทที่ขายรถยนต์ฮอนด้าอาจจะเสียหายไปมากกว่านี้ก็ได้ จึงเป็นมาตรการทางจิตวิทยาประกอบด้วย¹⁵ จากกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าหากมีการตกลงกันว่าจะซื้อรถยนต์โดยมีคุณสมบัติอย่างไรแล้วไม่เป็นไปตามที่ได้ตกลงกันนั้น ถือว่าผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตผิดสัญญา จะต้องรับผิดชอบหากมีความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากกรณีที่ผิดสัญญานั้น

2.2.1.1 ความบกพร่องซ่อนเร้นจากความรับผิดชอบทางสัญญา

ความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นเรื่องทรัพย์สินที่ขายมีความเสียหายในเนื้อหาผิดไปจากสภาพปกติของทรัพย์สิน ซึ่งในเรื่องความชำรุดบกพร่องและความสำคัญผิดในคุณสมบัติของทรัพย์สินนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณสมบัติของทรัพย์สินเช่นเดียวกัน เพียงแต่ว่ากรณีความชำรุดบกพร่องนั้นจำกัดเฉพาะกรณีทรัพย์สินที่ขายมีสภาพผิดไปจากสภาพปกติ เพราะมีความเสียหายแฝงอยู่ ส่วนในเรื่องความสำคัญผิดนั้นเป็นกรณีที่ทรัพย์สินนั้นมีสภาพปกติ แต่มีคุณสมบัติที่ต่างไปจากที่ผู้ซื้อเข้าใจ¹⁶

กรณีที่ทรัพย์สินที่ขายเสื่อมคุณค่า เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ที่มุ่งใช้ตามปกติ หรือประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญา โดยที่ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้า เช่น ในกรณีที่ความเสื่อมคุณค่านั้นมิได้เกิดมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า หรือไม่ได้เป็นเพราะความชำรุดของทรัพย์สินที่จะขาย แต่เป็นเพราะผู้ขายส่งทรัพย์สินผิดประเภท ดังนั้นจึงไม่ใช่กรณีที่ผู้ขายต้องรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่อง

การที่จะถือว่าทรัพย์สินนั้นชำรุดบกพร่อง ก็คือ การที่ทรัพย์สินนั้นมีสภาพต่างจากสภาพที่ควรจะเป็นตามความมุ่งหมายของสัญญาหรือไม่นั้นเป็นไปตามความมุ่งหมายที่จะให้ทรัพย์สินนั้นเป็นปกติ ดังนั้นการที่จะพิจารณาว่าสินค้านั้นชำรุดบกพร่องหรือไม่ไม่ใช่พิจารณาว่าสินค้าชำรุดบกพร่องในตัวของมัน แต่เพราะสินค้านั้นไม่ได้มาตรฐานตามความมุ่งหมายของสัญญา ดังนั้นเกณฑ์ที่จะใช้พิจารณาตัดสินว่าสินค้าใดเป็นสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือไม่ จึงอยู่ที่ว่าสินค้า

¹⁵ นายณรงค์พล ทองจีน. (2550). การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในประเทศไทย: กรณีศึกษาจากคดีที่เกิดขึ้นในศาลยุติธรรม. หน้า 21.

¹⁶ กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2542). ผลงานวิจัยเสริมหลักสูตร พ.ศ.2532 เรื่องความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องในสัญญาซื้อขาย (พิมพ์ซ้ำ พ.ศ.2542). หน้า 42.

นั้นมีความเสียหายในเนื้อหาหรือไม่ แต่อยู่ที่ว่าสินค้านั้นเหมาะสมแก่ประโยชน์ที่มุ่งหมายตามสัญญาหรือมุ่งหมายตามประโยชน์ที่จะใช้ทรัพย์สินนั้นตามปกติหรือไม่ต่างหาก

การซื้อขายที่มีข้อตกลงเกี่ยวกับคุณสมบัติของทรัพย์สินที่ขาย ผู้ขายต้องรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่อง ในกรณีทรัพย์สินที่ขายนั้นขาดคุณสมบัติที่ตกลงกัน แม้ว่าทรัพย์สินนั้นจะปราศจากความเสียหายในเนื้อหา หรือแม้ว่าทรัพย์สินจะตรงตามคำพรรณนาก็ตาม เช่น ซื้ออะไหล่รถซึ่งผลิตเลียนแบบของแท้ โดยผู้ขายแนะนำว่าราคาถูกกว่าและใช้แทนกันได้ แต่อะไหล่ที่ซื้อนั้นใช้ได้เฉพาะกับรถยี่ห้อบางรุ่น และใช้กับรถของผู้ซื้อไม่ได้ หรือก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ดังนี้แม้ทรัพย์สินที่ซื้อจะไม่มีสภาพเสียหายเลย แต่ถ้าทรัพย์สินนั้นขาดคุณสมบัติบางอย่างเป็นเหตุให้เสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ที่มุ่งหมายแล้ว ผู้ขายย่อมต้องรับผิดชอบ

ในกรณีสัญญาซื้อขายทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง เราอาจแยกข้อแตกต่างระหว่างกรณีความรับผิดชอบเพื่อชำรุดบกพร่องกับการไม่ชำระหนี้ออกจากกันได้อย่างชัดเจน ถ้าผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินที่ตกลงกันแต่ทรัพย์สินนั้นมีคุณสมบัติต่างจากที่ระบุจะมีตามสัญญา ก็เป็นเรื่องชำรุดบกพร่อง แต่ถ้าผู้ขายไม่ส่งมอบหรือส่งมอบทรัพย์สินอื่น ก็เป็นเรื่องไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้เป็นอย่างอื่น ซึ่งมีอายุความฟ้องคดีต่างกัน กล่าวคือ ในเรื่องชำรุดบกพร่อง อายุความ 1 ปี นับแต่พบเห็นความชำรุดบกพร่องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 474 แต่ในเรื่องไม่ชำระหนี้ อายุความเป็นไปตามหลักทั่วไปเรื่องอายุความใช้สิทธิเรียกร้องตามมาตรา 193/30 คือ 10 ปี

ในกรณีความสำคัญผิดในคุณสมบัติ โดยปกตินับเป็นสาระสำคัญอาจเป็นเรื่องความชำรุดบกพร่อง แต่ได้รับความคุ้มครองกว้างขึ้น เพราะขอบเขตความรับผิดชอบเพื่อชำรุดบกพร่องเป็นคุณแก่ผู้ซื้อมากกว่าการกลับสู่สถานะเดิมตามหลักการบอกล้างโมฆียกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 176 วรรคแรก เช่น ตกลงซื้อภาพวาดซึ่งคู่สัญญาเข้าใจว่าเป็นภาพวาด ปีศาจโซ่ แต่ที่จริงเป็นภาพที่มีผู้ลอกเลียนขึ้น ดังนี้ผู้ขายต้องรับผิดชอบเพื่อชำรุดบกพร่องในกรณีเช่นนี้ผู้ขายอาจต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษแก่ผู้ซื้อ เช่น การขาดกำไรที่ควรจะได้อีกด้วย ถ้าผู้ขายได้คาดเห็นหรือควรคาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นก่อนแล้ว ผู้ซื้อย่อมเรียกค่าเสียหายได้เพียงเฉพาะเพื่อทดแทนการกลับคืนสู่สถานะเดิม¹⁷

¹⁷ แหล่งเดิม. หน้า 21.

2.2.1.2 หลักความรับผิดในทางสัญญา

ความรับผิดในทางสัญญาอยู่บนพื้นฐานของหลักกฎหมายสองประการ ประกอบกัน คือ หลักว่าด้วยความรับผิดในคำรับประกันสินค้า (Warranty) และหลักว่าด้วยความสัมพันธ์ในทางสัญญา (Privity of Contract) ดังรายละเอียดดังนี้

1) หลักว่าด้วยความรับผิดในคำรับประกันสินค้า (Warranty)

คำว่า Warranty หมายถึง ข้อความที่แสดงออกถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสินค้า ซึ่งผู้แสดงข้อความนั้นรับประกันว่าจะเป็นไปตามนั้น และยืนยันว่าหากไม่เป็นไปตามนั้นตนยินยอมจะรับผิด ดังนั้นคำว่า warranty จึงเป็นข้อสัญญาว่าจะรับผิดหรือการรับประกันอย่างหนึ่ง โดยอาจเป็นการรับประกันโดยชัดแจ้งหรือการรับประกันโดยปริยายก็ได้ ซึ่งตามคำอธิบายของ อาจารย์วิชญ์ เครื่องาม เห็นว่า หลักความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472-474 ของไทย ก็คือหลักการรับประกัน (Warranty) ตามกฎหมายของต่างประเทศ¹⁸

การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) หมายถึง คำรับรองหรือรับประกันที่ผู้ขายหรือผู้ผลิตได้แสดงออกอย่างชัดแจ้งด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณาหรือวิธีอื่นใด และถ้าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมิได้เป็นไปตามที่แสดงไว้ ผู้ซื้อหลงเชื่อผู้ขายและ ผู้ซื้อได้รับความเสียหายหรือบาดเจ็บจากการหลงเชื่อนั้น ผู้ซื้อย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายได้โดยตรงจากผู้ขายตามสัญญา¹⁹

การรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) หมายถึง คำรับรองหรือรับประกันที่ผู้ขายพึงมีต่อผู้ซื้อ แต่ไม่ได้แสดงออกโดยชัดแจ้ง เป็นการรับประกันที่มีกฎหมายรับรองและสร้างภาระความรับผิดให้แก่ผู้ขายว่าได้รับรองหรือรับประกันไว้เช่นนั้น แม้ว่าผู้ขายอาจไม่ได้รับรองเลยก็ตาม กล่าวคือ การรับประกันโดยปริยายย่อมมีอยู่แม้ผู้ขายจะมีได้ตกลงด้วยก็ตาม เพราะกฎหมายกำหนดให้ต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องหรือความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น เช่น การรับประกันเรื่องกรรมสิทธิ์ (Warranty of Title) กล่าวคือ ผู้ขายรับรองว่าตนมีสิทธิที่จะโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อ หากโอนไม่ได้ผู้ขายยินยอมรับผิดทุกประการ เรื่องการรับประกันภาระติดพัน (Warranty Against Encumbrances) โดยผู้ขายรับรองว่าตนมีสิทธิที่จะโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อ หากโอนไม่ได้ผู้ขายยินยอมรับผิดทุกประการ เรื่องการรับประกันภาระติดพัน (Warranty Against Encumbrances) โดยผู้ขายรับรองต่อผู้ซื้อสินค้าว่าสินค้าที่ขายนั้นปลอดภัย

¹⁸ วิชญ์ เครื่องาม. (2536). คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้. หน้า 271.

¹⁹ ณัฐจักร ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา. (2524, มีนาคม). “ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการผลิต.” วารสารอัยการ ปีที่ 4, ฉบับที่ 39. หน้า 13-14.

ภาวะติดพันใดๆ ทั้งสิ้น เรื่องการรับประกันการใช้สอยสินค้าให้สมประโยชน์ตามความ มุ่งหมาย โดยเฉพาะ (Warranty of Fitness for a Particular Purpose) และการรับประกันเรื่องการใช้สอยสินค้าสมประโยชน์ตามวิสัยของการใช้ทั่วไป (Warranty of Merchantability)

2) หลักว่าด้วยความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract)

หลักเกณฑ์ที่สำคัญของหลักความรับผิดชอบในทางสัญญาก็คือ หลักความสัมพันธ์ตามสัญญา (Privity of Contract) ซึ่งคู่กรณีที่จะเรียกร้องให้รับผิดชอบกันได้ จะต้องมีความสัมพันธ์ในทางสัญญาต่อกัน มีผลทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการผิดสัญญา หรือผิดคำรับประกันเกี่ยวกับสินค้า ซึ่งการจะดำเนินคดีต่อผู้ขายจะต้องมีความสัมพันธ์ตามสัญญากับผู้ขายด้วย หรืออีกนัยหนึ่งต้องเป็นผู้ซื้อสินค้าจากผู้ขายโดยตรง แต่โดยปกติผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น อาจไม่ใช่ตัวผู้เสียหายเอง อาจเป็นคนในบ้าน ลูกจ้าง เป็นผู้ใช้สินค้านั้นแทน จึงขาดความสัมพันธ์ในทางสัญญากับผู้ขายหรือผู้ผลิต ทำให้ไม่สามารถที่จะเยียวยาความเสียหายตามหลักสัญญาได้²⁰ เพราะผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้าไม่ใช่คู่สัญญากับผู้ขายหรือผู้ผลิต

2.2.2 ความรับผิดชอบในทางละเมิด (Negligence Liability Approach)

ละเมิดเป็นบ่อเกิดแห่งหนึ่งอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ทำละเมิดมีหน้าที่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย จึงเป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย มิใช่เกิดจากข้อตกลงของคู่กรณี ต่างกับสัญญาซึ่งเป็นข้อตกลงของบุคคลสองคนเพื่อก่อความผูกพันระหว่างกันโดยเป็นหน้าที่ต้องปฏิบัติหรืองดเว้นการอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งไม่ต้องห้ามตามกฎหมาย กฎหมายจึงรับรองว่าคู่กรณีมีอำนาจบังคับกันนั้นได้ เมื่อมีการล่วงละเมิดสิทธิหน้าที่ และเกิดความเสียหายขึ้นทำให้เกิดเป็นหนี้ ซึ่งจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายหรือบุคคลอื่นที่กฎหมายกำหนดไว้²¹

ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ ได้อธิบายว่าการกระทำที่เป็นผิดสัญญาอาจเป็นละเมิดในตัวเองก็ได้ ถ้าการกระทำนั้นละเมิดสิทธิเด็ดขาดของผู้อื่นด้วย²² ดังนั้นผู้ซื้อสินค้าสามารถฟ้องร้องผู้ขายหรือผู้ผลิตได้ตามกฎหมายลักษณะละเมิด หากสินค้าที่ซื้อมานั้นมีความชำรุดบกพร่องหรือ

²⁰ สุรศักดิ์ ต้นไทรโรงประเสริฐ. (2533). สิทธิของบุคคลภายนอกในการเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่องโดยที่ตนเองไม่ได้ใช้หรือบริโภคสินค้านั้น. หน้า 49.

²¹ สุขุม สุภณิตย์. (2532). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. หน้า 4-5.

²² จิตติ ดิงศภัทย์. (2523). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 354 ถึง 452 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้. หน้า 194.

เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ซื้อ ในการฟ้องร้องคดีตาม มาตรา 420 นั้น โจทก์จะต้องพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย หรือ “Fault” อันเป็นความผิดของจำเลยนั่นเอง ซึ่งภาระการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อที่ยุ้งยากมาก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อข้อเท็จจริงและหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการผลิตและจำหน่ายสินค้านั้นอยู่ในความรู้และความครอบครองของผู้ผลิตเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาก็ไม่ชัดเจนว่าจะลดภาระการพิสูจน์ของโจทก์โดยการนำหลักเหตุการณ์ย่อมแจ้งอยู่ในตัว (Res Ipsa Loquitur) ซึ่งใช้อยู่ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี หรือจะมีวิธีการที่จะลดภาระของโจทก์ในเรื่องภาระการพิสูจน์ โดยให้ภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับจำเลยได้อย่างไร

ถ้าพิจารณาความรับผิดในกฎหมายลักษณะละเมิดของไทย อาจแยกพิจารณาได้ 3 ประการ คือ

2.2.2.1 ความรับผิดสำหรับการกระทำของตนเอง (Liability for One’s Own Act) เป็นความรับผิดบนพื้นฐานความผิด (Liability Based on Fault)²³ ที่ว่า บุคคลจักต้องรับผิดต่อเมื่อมีความผิด ตามที่บัญญัติว่าด้วยความรับผิดของบุคคลในการกระทำของตนเอง บุคคลใดที่กระทำการเข้าหลักเกณฑ์ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 420 กฎหมายถือว่าเป็นการกระทำละเมิด

2.2.2.2 ความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) เช่น กรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 ในเรื่องความรับผิดในผลแห่งการละเมิดของลูกจ้างในทางการที่จ้าง ตามมาตรา 427 ในเรื่องความรับผิดของตัวการในผลแห่งการละเมิดของตัวแทน ตามมาตรา 429 ความรับผิดของบิดามารดาหรือผู้อนุบาลในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์หรือวิกลจริต ตามมาตรา 430 ความรับผิดของครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นในการกระทำละเมิดของผู้ไร้ความสามารถ ความรับผิดเหล่านี้เกิดจากข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย

2.2.2.3 ความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สิน เช่น ตามมาตรา 433 ความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์ เป็นความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สินหรือวัตถุสิ่งของ ซึ่งสัตว์ก็ถือว่าเป็นทรัพย์สินวัตถุสิ่งของอย่างหนึ่ง ตามมาตรา 434 ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น ตามมาตรา 436 ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากของตกหล่นหรือทิ้งขว้างจากโรงเรือน และตามมาตรา 437 ความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากยานพาหนะหรือทรัพย์สินอันตราย

²³ อนันต์ จันทโรภากร. (2531). โครงสร้างพื้นฐานกฎหมายลักษณะละเมิด. ในรวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์ รวบรวมโดยสมยศ เชื้อไทย. หน้า 97.

แนวความคิดเกี่ยวกับความรับผิดในทางละเมิดในระบบกฎหมายจารีตประเพณีนั้น มีสองแนวใหญ่ ๆ ได้แก่

แนวคิดก่อนคริสตศตวรรษที่ 19 โดยถือว่าเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจะต้องมีการชดเชยค่าเสียหายเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น แนวคิดนี้มีพื้นฐานจากหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะไม่ถูกทำให้เสียหาย ดังนั้นทฤษฎีว่าด้วยความรับผิดในแนวคิดนี้จึงไม่พิจารณาถึงองค์ประกอบภายในด้านจิตใจของผู้กระทำ เช่น จงใจกระทำหรือการขาดความระมัดระวังแต่ประการใด เพราะถือว่าความคิดของมนุษย์อันเป็นองค์ประกอบภายในจิตใจไม่อาจถูกพิจารณาได้ เมื่อมีผู้เสียหายต้องมีผู้ชดเชยค่าเสียหาย²⁴ แนวคิดนี้ตรงกับ “ทฤษฎีรับภัย” ซึ่งเห็นว่าหลักเกณฑ์แห่งความรับผิดทางละเมิดนั้นไม่จำเป็นที่ผู้ละเมิดจะต้องกระทำความผิด เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นและรู้ว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำก็ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำละเมิด ไม่ว่าการกระทำที่ก่อความเสียหายนั้นจะผิดหรือถูก เพราะเมื่อได้กระทำการใดๆ ขึ้นแล้ว ย่อมเป็นการเสี่ยงภัยอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้ทำจะต้องรับผลแห่งการเสี่ยงภัยนั้นถ้ามีภัย คือ ความเสียหายเกิดขึ้นก็ต้องรับเคราะห์รับความเสียหายนั้น ความเสียหายดังกล่าวก็ต้องเป็นภัยไปกับเขาด้วย

ส่วนแนวคิดประการที่สองถือว่า ความเสียหายที่จะมีผู้รับผิดชอบชดเชยเยียวยาได้นั้นต้องเกิดจากการกระทำของบุคคลซึ่งจงใจกระทำหรือกระทำลงโดยขาดความระมัดระวังเท่านั้น เพราะแนวคิดนี้มีพื้นฐานจากหลักการคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลผู้กระทำมากกว่าคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ในยุคแรกก่อนคริสตศตวรรษที่ 19 กฎหมายละเมิดมุ่งคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคล ดังนั้นทฤษฎีความรับผิดในทางละเมิดจึงมิได้เน้นที่ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ แต่เน้นถึงความเสียหายมากกว่า และถือว่าผู้ก่อให้เกิดความเสียหายต้องรับผิดชอบมาศาสนาได้เข้ามามีอิทธิพลอย่างมาก โดยถือว่าผู้ทำละเมิดเป็นผู้ประพฤติดีศีลธรรมไปในตัวและขยายหลักความรับผิดในทางละเมิดไปสู่เกณฑ์ที่ต้องพิจารณาการจงใจกระทำ หรือประมาทเลินเล่อเท่านั้น ซึ่งเรียกว่า “Liability Based on Fault” และทฤษฎีนี้ก็ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในปลายศตวรรษที่ 19 โดยหลักนี้ถือเป็นทฤษฎีพื้นฐานของกฎหมายลักษณะละเมิดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

หลักความรับผิดในทางละเมิดที่ถือทฤษฎีความผิดเป็นหลักทำให้หลักความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสินค้า (Product Liability) ในยุคแรกอิงหลักทฤษฎีรับภัยในทางละเมิดมาใช้ และได้ถือหลักตามทฤษฎีความผิดด้วย กล่าวคือ ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายจะต้องรับผิดในความผิดอันเกิดจากการผลิตหรือการจำหน่ายสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น

²⁴ สุขุม ศุภนิศย์. เล่มเดิม. หน้า 7.

การนำหลัก “Privity of Contract” และ “Liability based on Fault” มาใช้ทำให้เกิดผลที่ว่า กฎหมายมุ่งคุ้มครองผู้ประกอบการยิ่งไปกว่าผู้บริโภค มีเหตุผลอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรกผู้ผลิตมิใช่สาเหตุโดยตรงที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้บริโภค เพราะขณะผลิตไม่มีอันตรายใดที่จะเห็นได้จากข้อบกพร่องของสินค้า และโดยเหตุที่ผู้ขายปลีกเข้ามาแทรกทำให้ตัดความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตออก ซึ่งถ้าขายสินค้าให้ผู้ขายปลีก อันตรายที่พบเห็นก็มีเฉพาะผู้ผลิตกับผู้ขายปลีกเท่านั้น มิได้ขยายไปถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการบริโภคของบุคคลที่สามด้วย เหตุผลประการที่สอง คือการเพิ่มปัญหาที่หนักเกินไปแก่ผู้ผลิตและผู้ขายที่จะทำให้เขารับผิดชอบต่อประชาชนจำนวนมาก ซึ่งผู้ขายไม่อาจทราบถึงคุณลักษณะของบุคคลดังกล่าวและยอมเป็นการดีกว่าที่จะให้ประชาชนเหล่านั้นรับภาระไปเอง

ในการดำเนินคดีละเมิด ถ้าผู้บริโภคคนสุดท้ายฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ผลิต ผู้บริโภคต้องพิสูจน์ให้เห็นได้ว่า ผู้ผลิตมิได้ใช้ความระมัดระวังในการออกแบบการผลิตดังที่ตนมีหน้าที่ต้องทำ กล่าวคือ มิได้ใช้ความระมัดระวังในการผลิตดังเช่นวิญญูชนพึงกระทำ แต่ถ้าผู้บริโภคฟ้องผู้ขายปลีกหรือผู้ซื้อช่วงให้รับผิดชอบ จะฟ้องเรียกค่าเสียหายได้ก็ต่อเมื่อบริโภคนำสืบให้เห็นได้ว่า ผู้ขายปลีก หรือผู้ซื้อช่วงมีเหตุอันควรที่จะรู้ถึงอันตรายของสินค้านั้น แต่มิได้บอกกล่าวให้ผู้บริโภคทราบ²⁵ แต่การพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อในคดีความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเป็นสิ่งที่ยากมาก ทั้งนี้เพราะกระบวนการผลิตทั้งหมดเริ่มตั้งแต่การออกแบบไปจนกระทั่งการบรรจุหีบห่อและประทับตราสินค้า เป็นเรื่องที่อยู่ในความควบคุมของผู้ผลิตฝ่ายเดียว โดยเฉพาะผู้บริโภคหรือผู้เสียหายซึ่งเป็นเพียงประชาชนธรรมดาไม่อาจรู้ได้ ดังนั้นการจะพิสูจน์ถึงความชำรุดบกพร่องว่าเกิดขึ้นในขั้นตอนใด ต้องอาศัยความรู้ของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทำให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคทั่วไปไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยตนเองและการว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญก็ใช้ค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงจึงทำให้ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าไม่สามารถหาผู้เชี่ยวชาญมานำสืบพิสูจน์ได้ ซึ่งต่างจากผู้ผลิตซึ่งมีอำนาจในการต่อรองหรือฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าย่อมสามารถจัดหาผู้เชี่ยวชาญซึ่งอาจเป็นลูกจ้าง หรือที่ปรึกษาเฉพาะด้านมานำสืบพิสูจน์หักล้างได้ว่า ความเสียหายมิได้เกิดจากความผิดของผู้ผลิต แต่เกิดจากการใช้สินค้าผิดวิธีหรือใช้สินค้าอย่างไม่ถูกต้องของผู้ที่ได้รับความเสียหายนั่นเอง เมื่อผู้บริโภคไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเห็นได้ว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นเกิดจากความผิดของผู้ผลิต ศาลก็ไม่อาจพิพากษาให้ผู้ผลิตรับผิดชอบตามหลักละเมิดได้

²⁵ ณัฐจักร ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา. (2524, มีนาคม). “ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการผลิต.” วารสาร อัยการ, ปีที่ 4, ฉบับที่ 39, หน้า 13.

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทฤษฎีละเมิดที่จะต้องพิสูจน์ว่ามีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่นั้นไม่อาจให้ความคุ้มครองและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภคหรือผู้ได้รับความเสียหายได้อย่างเต็มที่ จึงทำให้นักนิติศาสตร์และศาลของหลาย ๆ ประเทศ พยายามสร้างหลักเกณฑ์หรือหารูปแบบของหลักความรับผิดเพื่อนำมาใช้ให้เหมาะสมและเกิดความยุติธรรมแก่ผู้เสียหายมากขึ้น บางประเทศนำหลักที่ว่าเหตุการณ์ย่อมแจ้งอยู่ในตัว (Res Ipsa Loquitur) มาบังคับใช้ เพื่อผลักภาระการนำสืบให้ตกแก่ฝ่ายผู้ผลิต เช่น ศาลสูงแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ได้พิพากษาวางหลักไว้ในคดีโรคระบาดไคปี 1968 ว่า “เมื่อผลิตภัณฑ์นั้นชำรุดบกพร่อง ผู้ผลิตย่อมมีหน้าที่พิสูจน์ให้เห็นได้ว่าความชำรุดบกพร่องของผลิตภัณฑ์นั้นเป็นเพราะเหตุการณ์ที่ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบ” เป็นการผลักภาระการพิสูจน์กลับมายังฝ่ายผู้ผลิต ซึ่งหลักตามคำพิพากษานี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง²⁶

กฎหมายของบางประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาได้พัฒนาหลักความรับผิดในกรณีความเสียหายอันเกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่อง โดยนำหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) ในทางละเมิด มาบังคับใช้กับคดีความเสียหายอันเกิดจากสินค้าด้วย

2.2.3 ความรับผิดเด็ดขาดในความเสียหายอันเกิดจากสินค้า (Strict Liability Approach)

ความรับผิดเด็ดขาดในความเสียหายอันเกิดจากสินค้า (Strict Liability Approach) เป็นหลักความรับผิดที่เกิดขึ้นโดยความจำเป็น เพื่อที่จะเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพราะหลักความรับผิดเดิมตามหลักสัญญา และตามหลักละเมิดนั้นไม่สามารถที่จะเยียวยาความเสียหายได้อย่างแท้จริง ซึ่งสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศต้นแบบในความคิดเรื่องนี้ โดยสร้างหลักเกณฑ์ว่า ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค โดยไม่คำนึงถึงความผิดในส่วนของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย และไม่คำนึงถึงข้อตกลงตามสัญญาระหว่างผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายกับผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายแต่อย่างใด ทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาดนี้ได้รับความสนใจและได้รับการสนับสนุนในวงการกฎหมายของประเทศต่างๆ อย่างมาก ซึ่งส่วนใหญ่นำไปพัฒนาและเปลี่ยนแปลงแนวคำพิพากษาของศาลสูง และในบางประเทศก็ตราเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือเป็นพระราชบัญญัติหรือรัฐบัญญัติที่รับรองกฎหมายความรับผิดเด็ดขาดไว้โดยชัดแจ้ง

²⁶ วูลฟกัง ไพรเซอร์ ฟอน มาร์แชลล์. (2531, มีนาคม). “ความรับผิดเพื่อผลิตภัณฑ์: ข้อคิดบางประการในแง่กฎหมายเปรียบเทียบ.” แปลโดย กิตติศักดิ์ ปรกติ. วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 18, ฉบับที่ 1, หน้า 131.

แนวความคิดที่เปลี่ยนแปลงหลักความรับผิดชอบก็คือ แนวความคิดนโยบายสาธารณะ (Public Policy) โดยเน้นผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญในรูปของรัฐสวัสดิการ ซึ่งหลักของแนวความคิดนี้อยู่ที่หลักการออกกฎหมายเพื่อส่งเสริมความสุขของคนในสังคม เพื่อประนีประนอมผลประโยชน์ต่างๆ โดยมุ่งควบคุมผลประโยชน์ส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม สะท้อนให้นักกฎหมายเริ่มเห็นความจำเป็นที่จะต้องวางหลักกำหนดความรับผิดทางละเมิดเพื่อคุ้มครองสาธารณะประโยชน์ ถึงแม้หลักเกณฑ์นั้นจะตัดสิทธิเสรีภาพของเอกชนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำละเมิดในบางกรณี ในลักษณะกฎหมายปิดปากมิให้ปฏิเสธความรับผิดอย่างที่เคยกระทำตามหลักเจตนาหรือประมาท หลักความรับผิดที่เน้นความสำคัญของสาธารณะประโยชน์นี้ ต่อมาเป็นที่รู้จักกันในนามหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) นั่นเอง²⁷

หลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) มีลักษณะพิเศษอยู่ที่ผู้เสียหายและผู้ผลิตไม่ต้องมีนิติสัมพันธ์ต่อกัน “ข้อยกเว้นความรับผิด” ที่ผู้ผลิตระบุไว้ในสินค้ากรณีสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่มีผลบังคับในหลักความรับผิดเด็ดขาด แต่ถ้าผู้ผลิตเตือนผู้บริโภคให้ทราบถึงความบกพร่องของสินค้าแล้ว ผู้บริโภคยังซื้อสินค้าที่บกพร่องนั้น แล้วเกิดอันตรายแก่ผู้บริโภค ผู้ผลิตก็ไม่ต้องรับผิด²⁸ บุคคลที่ต้องรับผิดตามหลักความรับผิดเด็ดขาด มีหลายประเภท เช่น ผู้ขาย ผู้ขายปลีก ผู้จำหน่ายและผู้ผลิต เพราะบุคคลดังกล่าวเป็นปัจเจกสำคัญ ของระบบตลาด ฉะนั้นบุคคลดังกล่าวจึงต้องร่วมรับผิดชอบร่วมกันในการเสี่ยงภัยทางธุรกิจ ส่วนบุคคลที่มีสิทธิอ้างหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) ในการฟ้องร้องได้ เช่น ผู้บริโภครายสุดท้าย ซึ่งรวมไปถึงสมาชิกในครอบครัว ลูกจ้าง และแขกของผู้บริโภค นอกจากนี้ บุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ Bystanders ก็มีสิทธิอ้างหลักดังกล่าวได้ด้วย

²⁷ คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2527). “ละเมิดกับสังคม.” วารสารอัยการนิเทศ, เล่ม 46, ฉบับที่ 1. หน้า 100-101.

²⁸ ณัฐจักร ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา. (2524, มีนาคม). “ความรับผิดของผู้ประกอบการผลิต.” วารสารอัยการ, ปีที่ 4, ฉบับที่ 39. หน้า 16-17.

2.3 ความระมัดระวังของผู้ซื้อในหลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat Emptor)

หลักผู้ซื้อต้องระวัง หมายความว่า ผู้ซื้อต้องระวังตรวจสอบทรัพย์สินที่จะซื้อขาย ก่อนลงมือซื้อ หากไม่ตรวจให้ดี ถ้าภายหลังปรากฏว่ามีความชำรุดบกพร่องจะเอาทรัพย์สินนั้นมาคืนแก่ผู้ขายไม่ได้²⁹

หลักผู้ซื้อต้องระวังเป็นหลักกฎหมายดั้งเดิม ซึ่งเป็นสุภาษิตกฎหมายที่เขียนเป็นภาษาลาติน แนวคิดในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้พัฒนาขึ้นอย่างช้าๆ ภายหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมในสมัยศตวรรษที่ 18 เนื่องจากก่อนหน้านี้สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่มีขายในท้องตลาดเป็นสินค้าที่มีขั้นตอนในการผลิตไม่ยุ่งยากและไม่สลับซับซ้อนดังเช่นปัจจุบัน ผู้ซื้อซึ่งเป็นผู้บริโภคจึงสามารถตรวจสอบความชำรุดบกพร่องของสินค้าได้ง่ายๆ ด้วยตนเอง ดังนั้นจึงได้กลายมาเป็นหลักการหนึ่งของกฎหมายว่าด้วยการซื้อขาย นั่นคือหลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat Emptor)³⁰ โดยหากผู้ซื้อไม่ตรวจสอบสินค้าที่จะซื้อขายให้ดี หรือเห็นได้ชัดเจนว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่อง แต่ก็ยังซื้อสินค้านั้นไป ถือว่าผู้ซื้อนั้นขาดความระมัดระวังเอง ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบ หลักกฎหมายดังกล่าวปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 473 ที่ว่าผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบหากผู้ซื้ออยู่แล้วในขณะที่ซื้อขายว่ามีความชำรุดบกพร่องหรือควรจะได้ หากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชนและความชำรุดบกพร่องนั้นเห็นเป็นประจักษ์ในเวลาส่งมอบสินค้านั้น

เมื่อมีการปฏิวัติอุตสาหกรรม กระบวนการผลิตสินค้าต่าง ๆ เริ่มมีความซับซ้อนมากขึ้นและได้มีการนำเอาเทคโนโลยีที่ซับซ้อนมาใช้ในกระบวนการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันได้มีการนำเอาเทคโนโลยีนาโน (Nanotechnology) เข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตอย่างแพร่หลายทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถทราบได้ว่า ในขณะที่ซื้อสินค้ามีความชำรุดบกพร่องหรือไม่ปลอดภัยอย่างไร ซึ่งความชำรุดบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้าเหล่านี้ อาจเกิดขึ้นจากวัตถุดิบหรือวัสดุที่ไม่มีคุณภาพ หรือเกิดจากความบกพร่องในกระบวนการผลิตของผู้ผลิตสินค้านั้นเอง หรือวิหยาการในขณะที่ผลิตสินค้านั้น ไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าความชำรุดบกพร่องนั้นจะเกิดขึ้น (State of the Art) เช่น กรณีผลกระทบจากการทิ้งแบตเตอรี่รถยนต์เก่าในญี่ปุ่น และกรณีที่ยังไม่ทราบว่า จะเกิดผลกระทบขึ้นหรือไม่ เช่น ผลกระทบจากการใช้โทรศัพท์มือถือเป็น

²⁹ สำนักวิชานิติศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2551, จาก <http://e-learning.mfu.ac.th/mflu/1601101/chapter0302.html>.

³⁰ ปกรณ์ นิลประพันธ์. (2548). การพัฒนามาตรการคุ้มครองผู้บริโภค. คอลัมน์คลื่นความคิด มติชนรายวัน. สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2551, จาก [http://www.nidambe11.net/konomiz/2005q1/article 2005 February 10p8.htm](http://www.nidambe11.net/konomiz/2005q1/article%2005%20February%2010p8.htm).

ระยะเวลานานๆ นอกจากนี้ในด้านการเพิ่มจำนวนการผลิตเพื่อประหยัดต้นทุนการผลิต (Economic of Scale) และการขยายตัวอย่างรวดเร็วของตลาด โดยไม่มีพรมแดน ทำให้สินค้าหลากหลายชนิดกระจายไปยังผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งในจำนวนนี้มีสินค้าที่ชำรุดบกพร่องและสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอยู่เป็นจำนวนมาก โดยผู้บริโภคไม่สามารถที่จะทราบได้เลยว่าสินค้านั้นมีความปลอดภัยหรือไม่ จึงทำให้ผู้บริโภคอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ

ปัญหาดังกล่าวทำให้หลักกฎหมายดั้งเดิมอย่างหลักผู้ซื้อต้องระวังนั้น ไม่อาจให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้ รัฐจึงเข้ามาแทรกแซงเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคมากขึ้น ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้รัฐเข้ามาคุ้มครองผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น โดยเห็นได้ว่าในทศวรรษที่ 1960 ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการประกาศรับรองสิทธิของผู้บริโภคที่สำคัญ 4 ประการคือ

- 1) สิทธิที่จะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างเพียงพอก่อนที่จะซื้อ (Right to be Informed)
- 2) สิทธิที่จะตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการโดยอิสระ (Right to Choose)
- 3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากสินค้า (Right to Safety)
- 4) สิทธิที่จะเรียกร้องค่าทดแทนจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือไม่มีความปลอดภัย (Right to Compensation)

เมื่อประเทศสหรัฐอเมริกาได้ตรากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นใช้บังคับเป็นการเฉพาะประเทศต่าง ๆ ได้ตรากฎหมายดังกล่าวขึ้นใช้บังคับในเวลาต่อมา ซึ่งทั้งนี้รวมถึงประเทศไทยด้วย สำหรับแนวคิดหลักในการออกกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคมี 2 แนวคิด คือ

แนวคิดแรก เห็นว่าการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นส่วนหนึ่งของการค้าที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Trade Practices) ซึ่งถือว่าการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายที่กำกับการแข่งขันทางการค้า เช่น ประเทศออสเตรเลีย

แนวคิดที่สอง เห็นว่าการคุ้มครองผู้บริโภคต้องใช้มาตรการเฉพาะ ซึ่งแยกออกมาเป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่งต่างหาก เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย

การคุ้มครองผู้บริโภคไม่ว่าจะเป็นแนวคิดแบบใดหรือของประเทศใดก็ตามจะมีลักษณะที่สำคัญเหมือนกัน 2 ประการคือ การผลักภาระการพิสูจน์ (Onus of Proof) ในเรื่องทางเทคนิคให้แก่ผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้า โดยผู้บริโภคมีหน้าที่พิสูจน์เพียงว่า ตนได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือไม่ปลอดภัยอย่างไรเท่านั้น และการให้รัฐมีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้บริโภค

สำหรับมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภคแบ่งออกได้เป็น 2 มาตรการ คือ มาตรการก่อนที่สินค้าจะเข้าสู่ตลาด (Pre-market Control Measure) กับมาตรการหลังจากที่สินค้าเข้าสู่ตลาดแล้ว (Post-market Control Measure)

มาตรการคุ้มครองผู้บริโภค มีความสำคัญต่อการค้าระหว่างประเทศ เพราะทำให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อถือเป็นสินค้า และเนื่องจากการซื้อขายที่ไร้พรมแดนเช่นในปัจจุบันมีการซื้อขายกันอย่างกว้างขวางทำให้มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นที่ยอมรับกันในระดับโลกว่า ผู้บริโภคจะได้รับความมั่นใจในคุณภาพของสินค้าที่ผลิตขึ้น อันเป็นผลดีต่อภาคการผลิต และศักยภาพในการแข่งขันของประเทศโดยตรง ซึ่งในบางประเทศ เช่น ประเทศออสเตรเลียมีการห้ามส่งสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน หรือที่ไม่ปลอดภัยออกไปขายให้แก่ต่างประเทศด้วย ซึ่งมาตรการดังกล่าวนี้เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้บริโภคในประเทศ และเป็นการช่วยส่งเสริมสุขภาพอนามัยของประชาชน และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในทางอ้อมด้วย

2.4 การเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนทางละเมิด

การดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากการละเมิดของผู้ประกอบการ ผู้ผลิต หรือผู้จำหน่ายสินค้าและบริการ การที่จะนำหลักความรับผิดชอบในทางละเมิดมาช่วยเหลือผู้บริโภคที่ไม่ใช่คู่สัญญากับผู้ผลิตนั้น ๆ ซึ่งการที่จะดำเนินคดีจะต้องเกิดจากความประมาทเลินเล่อ หรือไม่ได้ใช้ความระมัดระวังในการผลิตหรือจำหน่ายสินค้าตามสมควรที่พึงจะกระทำ จนเป็นเหตุให้สินค้าและบริการนั้นเกิดความชำรุดบกพร่องขึ้น ซึ่งจากหลักดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ยังไม่สามารถที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้อย่างเพียงพอ ฉะนั้น จึงได้มีการพัฒนาทฤษฎีกฎหมายในทางละเมิดขึ้น ดังนี้

2.4.1 ทฤษฎีรับภัย (Theory of Risk)

ทฤษฎีนี้เป็นแนวความคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบในทางละเมิดตามระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความคุ้มครองและชดเชยความเสียหายที่เกิดแก่ชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของผู้เสียหาย โดยไม่คำนึงถึงองค์ประกอบภายในด้านจิตใจของผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายว่า ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ แต่ถือหลักว่า เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นก็ต้องมีผู้ชดเชยความเสียหายนั้น กล่าวคือ “ผู้ใดก่อให้เกิดความเสียหายผู้นั้นต้องจ่าย” (He who breaks must pay) เพราะถือว่า เมื่อได้กระทำการใด ๆ ขึ้นแล้ว ย่อมต้องได้รับผลจากการกระทำของตน และหากความเสียหายเกิดขึ้นแก่บุคคลใด ๆ บุคคลผู้กระทำต้องรับผิดชอบจากความเสียหายนั้นด้วย ทฤษฎีนี้ได้พัฒนาเป็นทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)

2.4.2 ทฤษฎีความผิด (Fault Theory)

ทฤษฎีความผิดนี้ได้พัฒนามาจากทฤษฎีรับภัย โดยเน้นแต่การหาผู้ก่อให้เกิดความเสียหายมารับผิดเป็นสำคัญ เพราะถือว่าผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นเป็นผู้ที่ประพฤติดิถีธรรม ประกอบกับอิทธิพลจากระบบเศรษฐกิจการค้าแบบเสรี ที่ให้ความสำคัญในความเท่าเทียมกันแห่งสิทธิของบุคคลจนทำให้ระบบอุตสาหกรรมพัฒนาไปเป็นอย่างมาก ซึ่งผลจากหลักในทฤษฎีรับภัยที่ว่า ผู้กระทำต้องรับผิดแม้ปราศจากความผิด จึงเห็นได้ว่าเกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้ประกอบการและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม เพราะทำให้ผู้ประกอบการไม่กล้าที่จะลงทุนดำเนินการในด้านอุตสาหกรรม และไม่กล้าที่จะผลิตสินค้าใหม่ขึ้นมา ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศได้

ทฤษฎีนี้ถือหลักว่า ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดในความเสียหาย อันเกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้าหรือบริการก็ต่อเมื่อมีส่วนผิดในการผลิตหรือจำหน่ายสินค้าหรือให้บริการ โดยเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ (Liability Based on Fault) และถือว่าผู้ประกอบการ ผู้ผลิต หรือผู้จำหน่ายสินค้ามีหน้าที่ต้องระมัดระวัง (Duty to Take Care) ในการผลิต จำหน่ายสินค้า และการให้บริการที่ได้มาตรฐานรวมทั้งในบางกรณีที่เป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดอันตราย ผู้ประกอบการ ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายยังต้องมีหน้าที่ให้คำแนะนำในการใช้สินค้าตลอดจนมีคำเตือนให้ผู้บริโภคได้ทราบถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สินค้าหรือบริการนั้น ๆ³¹ การเปิดโอกาสให้มีการพิสูจน์ความผิดทำให้ทฤษฎีความผิด (Fault Theory) ได้รับการยอมรับและถือเป็นทฤษฎีพื้นฐานของกฎหมายลักษณะละเมิดมาจนถึงปัจจุบัน³² และการเรียกร้องให้ชดเชยความเสียหายอันเกิดจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ โดยอาศัยหลักนิติสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract) และหลักความรับผิดบนพื้นฐานความผิด (Liability Based on Fault) ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจได้รับความคุ้มครองมากกว่าผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย เพราะทัศนคติทางสังคมที่เห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระที่หนักเกินไปให้แก่ผู้ประกอบการที่จะต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคจำนวนมากที่ซื้อสินค้าหรือใช้บริการ โดยผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการไม่สามารถทราบถึงคุณลักษณะของผู้บริโภครดังกล่าวได้ และเห็นว่ายอมเป็นการดีกว่าในการที่จะให้ผู้บริโภคเหล่านั้นต้องรับภาระไปเอง นอกจากนี้ พฤติกรรมของผู้ผลิตก็ไม่ใช่สาเหตุโดยตรงที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคที่ใช้สินค้าหรือบริการ เช่น คดี Winterbottom V. Wrigth (1842) ได้วินิจฉัยว่า ผู้บาดเจ็บหรือผู้เสียหาย ซึ่งมีไม่ใช่ผู้นิติสัมพันธ์โดยตรงกับผู้ผลิตสินค้าไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ จากผู้ผลิตได้ ทั้งนี้

³¹ คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2525). “ละเมิดเนื่องจากทรัพย์สินอันตราย.” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 12, ฉบับที่ 4. หน้า 153.

³² สุขุม สุภนิษฐ์. เล่มเดิม. หน้า 7-8.

โดยไม่ต้องคำนึงว่า ความเสียหายนั้นจะเกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตหรือไม่ ซึ่งหลังจากคำพิพากษาดังกล่าว ศาลในสหรัฐอเมริกาได้นำไปเป็นแบบอย่าง และได้นำหลักดังกล่าวนี้ไปใช้ในคดีละเมิดด้วย โดยตีความว่า ผู้ซึ่งได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้าหรือบริการจะฟ้องให้ผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งเป็นผู้ผลิตรับผิดชอบชดใช้ในค่าเสียหายไม่ได้ หากไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน การตีความนี้ทำให้เกิดปัญหาในการเรียกร้องให้ชดใช้ความเสียหายแก่ผู้บริโภคและผู้ให้บริการที่ได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก เพราะผู้ผลิตส่วนมากมักจะไม่มีการนิติสัมพันธ์ใดๆ กับผู้บริโภค เนื่องจากวิถีทางการตลาดในการขายสินค้าหรือการให้บริการไปยังผู้บริโภคจะกระทำโดยผ่านคนกลางเสมอ ผู้บริโภคจึงไม่อาจฟ้องผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการให้รับผิดชอบชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการใช้สินค้าหรือบริการนั้นได้ หลักนี้ได้รับการยอมรับและยึดถือเป็นแนวของศาลอังกฤษและสหรัฐอเมริกาอยู่กว่าครึ่งศตวรรษ แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในระบบการผลิตและการจำหน่ายสินค้าเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้บริโภคอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เพราะไม่สามารถตรวจพบว่ามีสินค้าที่ซื้อนั้นชำรุดบกพร่องหรือไม่ในขณะที่ซื้อสินค้าหรือก่อนจะบริโภคได้ ทำให้ทัศนคติทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป โดยจะเห็นได้ว่าผู้ผลิต ผู้จำหน่ายหรือผู้ขายปลีก มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อผู้บริโภคคนสุดท้าย (Ultimate Consumer) ด้วย เพราะผู้ผลิตเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าโดยตรง การที่สินค้าตกไปอยู่ในมือของผู้ซื้อและเกิดอันตรายขึ้น แม้ผู้ผลิตจะไม่มี นิติสัมพันธ์กับ ผู้ซื้อก็ไม่ใช่สาเหตุที่จะยกขึ้นเป็นข้ออ้างเพื่อให้ตนหลุดพ้นจากความรับผิด ซึ่งกว่าที่ศาลจะยอมรับหลักที่ให้ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ผลิตหรือจำหน่ายในทางละเมิด แม้จะไม่มีนิติสัมพันธ์กันอันเป็นการยกเว้นหลักในคดี *Winterbottom V. Wright* ได้นั้น ศาลได้ค่อย ๆ ยอมรับเฉพาะในสินค้าบางประเภทก่อน โดยเริ่มจากสินค้าที่เป็นอันตรายโดยสภาพ (Inherently Dangerous Thing) เช่น ยารักษาโรคที่เป็นอันตราย แล้วค่อยขยายไปถึงสินค้าทุกชนิดที่อาจเกิดอันตรายได้ ถ้าผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการประมาทเลินเล่อในการผลิตสินค้าขึ้น โดยสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ผลิตต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคในความเสียหายที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ของตนโดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้ผลิตและผู้บริโภคจะมีนิติสัมพันธ์กันหรือไม่³³ หลักการดำเนินคดีโดยผู้บริโภคคนสุดท้าย (Ultimate Consumer) แม้จะช่วยแก้ปัญหาในเรื่องการ ไม่มีนิติสัมพันธ์กันระหว่างคู่สัญญาทำให้ผู้บริโภคคนสุดท้ายไม่อาจฟ้องร้องต่อผู้ประกอบการ ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายได้นั้น แต่ในการฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ผลิต ผู้บริโภคมีหน้าที่ในการพิสูจน์ให้เห็นว่า ผู้ผลิตมิได้ใช้ความระมัดระวังในการผลิตดังเช่นวิญญูชนพึงต้อง

³³ Steven L. Emanuel. (1984). *Emanuel Law Outlines: Torts casebook edition keyed to Prosser*. (7 th ed.). p.266.

กระทำ แต่หากเป็นการฟ้องให้ผู้ขายปลีกให้ต้องรับผิดชอบจะต้องนำสืบให้เห็นได้ว่าผู้ขายปลีกนั้นมีเหตุอันควรที่จะรู้ถึงอันตรายของสินค้านั้น แต่มิได้แจ้งให้ผู้บริโภคทราบ ซึ่งการพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตนั้นกระทำได้ยาก เพราะกระบวนการผลิตทั้งหมดเป็นเรื่องที่อยู่ในความควบคุมของผู้ผลิตเพียงฝ่ายเดียว ผู้บริโภคซึ่งเป็นเพียงประชาชนธรรมดาไม่อาจรู้ได้ อีกทั้งกระบวนการผลิตในปัจจุบันมีความสลับซับซ้อน มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ทำให้การที่จะพิสูจน์ว่า ความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้นเป็นผลมาจากขั้นตอนใดในการผลิต ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาผู้บริโภค โดยทั่วไปย่อมไม่สามารถพิสูจน์เองได้ หรือไม่สามรถว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญให้มาพิสูจน์ได้ เมื่อผู้บริโภคไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า ความเสียหายเกิดจากความผิดของผู้ผลิต ศาลจึงไม่อาจพิพากษาให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบโดยอาศัยหลักในเรื่องละเมิดได้³⁴ ซึ่งไม่เป็นธรรมต่อ ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังนั้นจึงได้มีการนำหลักการผลักภาระการพิสูจน์ (Doctrine of Res Ipsa Loquitur) อันเป็นการแสดงถึง “สิ่งที่พิสูจน์ตัวของมันเอง” (The Thing Speaks for Itself) โดยถือเอาพยานแวดล้อมกรณี (Circumstantial Evidence) มาเป็นเครื่องสันนิษฐาน โดยการสันนิษฐานความผิด (Presumption of Fault) ของ ผู้ผลิต เพื่อให้ผู้ผลิตต้องพิสูจน์ว่าตนเองมิได้ประมาทเลินเล่อ ทั้งนี้เพราะสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคนั้นอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ผลิต หากผู้ผลิตได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการควบคุมการผลิต ผู้บริโภคย่อมไม่ได้รับอันตรายจากสินค้านั้น แต่การนำหลักเหตุการณ์ย่อมแจ้งอยู่ในตัว (Res Ipsa Loquitur) มาใช้นั้น โจทก์ก็ต้องมีหน้าที่เบื้องต้นที่จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ไม่มีเหตุแทรกซ้อนเข้ามาในภายหลังที่สินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นนอกจากโรงงานผู้ผลิต หลักนี้ช่วยผ่อนคลายนัยปัญหาเรื่องภาระการพิสูจน์ถึงความผิดของผู้ผลิต ซึ่งหลักดังกล่าวทำให้ ผู้บริโภคได้รับการชดเชยค่าเสียหายได้มากขึ้น

2.4.3 ทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability Theory)

เนื่องจากทฤษฎีความรับผิด ไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้อย่างเต็มที่ ทำให้นักกฎหมายพยายามหาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเกิดความยุติธรรมแก่ผู้เสียหายมากยิ่งขึ้น ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบของแนวคิดนี้ โดยสร้างหลักเกณฑ์ว่า ผู้ผลิต หรือผู้จำหน่ายจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง และเป็นอันตราย โดยไม่คำนึงถึงความผิดในส่วนของผู้ผลิต หรือผู้จำหน่าย และไม่คำนึงถึง

³⁴ Dix W. Noel and Jerry J. Phillips. (1981). *Products Liability in a Nutshell*. (2nd ed). p. 28-31.

นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายกับผู้บริโภคแต่อย่างใด โดยเป็นที่ยอมรับกันว่า บุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นบุคคลนั้นต้องรับผิดชอบ (He who breaks must pay)³⁵ หลักการนี้ได้รับอิทธิพลมาจาก “แนวความคิดนโยบายสาธารณะ” (Public Policy) ซึ่งมีหลักการให้รัฐดำเนินการปกครองประเทศโดยเน้นผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ โดยสนับสนุนให้มีการออกกฎหมายเพื่อส่งเสริมความสุขของคนส่วนใหญ่ในสังคม และมีความมุ่งหมายที่จะควบคุมผลประโยชน์ส่วนบุคคลเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม อันเป็นการวางหลักกฎหมายที่กำหนดความรับผิดทางละเมิดเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะแม้จะเป็นการตัดสิทธิเสรีภาพของเอกชน ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำละเมิดในบางกรณี ในลักษณะที่เป็นการปิดปากมิให้ปฏิเสธความรับผิด ซึ่งต่อมาเป็นที่รู้จักและยอมรับกันในหลักความผิดโดยเคร่งครัด³⁶

2.5 ภาระการพิสูจน์ค่าเสียหาย ค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และ ข้อยกเว้นความรับผิด

สินค้าที่ไม่ปลอดภัย หมายความว่า สินค้าที่ก่อให้เกิดหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นเพราะความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้³⁷

ดังนั้นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า คือ ความคาดหวังของผู้บริโภคทั่วไป หรือที่เรียกว่า Consumer Expectation Test ซึ่งเป็นการพิจารณาจากมาตรฐานทางภาวะวิสัย (Objective Standard)³⁸ โดยเทียบกับสิ่งที่บุคคลทั่วไปหรือสาธารณชนสมควรที่จะได้รับจากสินค้านั้น เนื่องจาก Product Liability มุ่งให้ความคุ้มครองแก่ผู้ใช้สินค้าหรือผู้บริโภคทั่วไป โดยกฎหมายส่วนใหญ่กำหนดให้พิจารณาถึงสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

³⁵ Willian L.Prosser. (1971). **Handbook of the Law of Torts**. (4 th ed.). p.492.

³⁶ คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2527, มกราคม). “ละเมิดกับสังคม.” วารสารอัยการนิเทศ, เล่มที่ 46, ฉบับที่ 1. หน้า 100-101.

³⁷ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. ใช้คำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามมาตรา 4.

³⁸ มานิตย์ วงศ์เสรีและคณะผู้วิจัย. (2544). รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้า. หน้า 35,51.

ลักษณะหรือรูปแบบสินค้าที่ผู้บริโภคสมควรได้รับในช่วงที่วางจำหน่ายสินค้าหรือในช่วงที่ซื้อสินค้านั้นๆ

2.5.1 ภาระการพิสูจน์ค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน

กฎหมายของประเทศส่วนใหญ่ได้กำหนดให้ภาระการพิสูจน์ค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนตกแก่ผู้เสียหาย จึงเท่ากับกำหนดภาระการพิสูจน์แก่ผู้เสียหายที่จะต้องแสดงถึงความเสียหาย ความไม่ปลอดภัยของสินค้า และความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ คือ ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากความไม่ปลอดภัยของสินค้า จะมีความแตกต่างกันที่ระดับของการพิสูจน์ตามหลักเกณฑ์ของแต่ละประเทศเท่านั้นว่าจะต้องนำสืบหรือใช้พยานหลักฐานถึงเพียงใด³⁹

แม้ความรับผิดชอบของผู้ผลิตต่อผู้บริโภคหรือต่อบุคคลภายนอกที่ได้รับบาดเจ็บหรือความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นจะเป็นไปตามหลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) แต่ไม่ต้องพิจารณาว่า ผู้ที่ต้องรับผิดชอบจากความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือไม่ แต่เป็นการเน้นเรื่องความชำรุดบกพร่องของสินค้าหรือเกิดจากสินค้านั้นไม่ปลอดภัย โดยทั่วไปแล้วผู้เสียหายมีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์ว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่อง และพิสูจน์ว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้เสียหาย โดยพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น⁴⁰

ในการพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า กฎหมายกำหนดให้ลักษณะของความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้น โยงอยู่กับสภาพความปลอดภัยที่บุคคลทั่วไปพึงคาดหวัง โดยให้พิจารณาถึงสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ทำให้ผู้เสียหายมีภาระการพิสูจน์ง่ายกว่าหลักทั่วไปกฎหมายที่ใช้บังคับแก่ความรับผิดที่เกิดจากสินค้า เช่น ไม่ต้องพิสูจน์ถึงความผิดของจำเลยตามกฎหมายละเมิด

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีความแตกต่างที่สำคัญจากกฎหมายต่างประเทศในประเด็นเรื่อง ภาระการพิสูจน์ นั่นคือ มาตรา 6 กำหนดให้ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้หรือเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา แต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้ประกอบการรายใด เท่ากับว่าผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่กล่าวอ้างว่าเป็นสาเหตุให้ได้รับความเสียหาย ทั้งไม่ต้องพิสูจน์ถึง

³⁹ ศุภฤกษ์ ชลวีระวงศ์. (2550). ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย: ศึกษากรณีของผู้ให้แฟรนไชส์ที่ไม่ได้ผลิตหรือขายหรือนำเข้าสินค้า. หน้า 65.

⁴⁰ อนันต์ จันทร์โสภากร. เล่มเดิม. หน้า 165.

ความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายและความไม่ปลอดภัยของสินค้าตามหลักความเสียหาย (Causation) เพียงแต่พิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจาก “สินค้า” ของผู้ประกอบการ (จำเลย) ก็เพียงพอแล้ว ทั้งนี้ผู้ประกอบการมีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์หรือยกข้อต่อสู้เรื่องความไม่ปลอดภัยของสินค้าขึ้นกล่าวอ้างตามมาตรา 7 และมีภาระการพิสูจน์ตามข้อต่อสู้นั้นเพื่อให้ตนหลุดพ้นความรับผิดซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายมากกว่ากฎหมายของต่างประเทศที่ให้ผู้เสียหายพิสูจน์ว่าสินค้านั้นชำรุดบกพร่อง พิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้น และพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากความชำรุดบกพร่อง

2.5.2 ข้อยกเว้นความรับผิด

สำหรับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้บัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตไว้โดยชัดเจน ซึ่งจะขึ้นอยู่กับแต่ละรัฐ ซึ่งพอจะสรุปข้อยกเว้นความรับผิดในกรณีต่างๆ ได้ดังนี้

2.5.2.1 ผู้เสียหายสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยเองและใช้สินค้านั้นทั้งที่ทราบว่ามี ความชำรุดบกพร่องโดยไม่มีเหตุอันสมควร กล่าวคือ หากผู้เสียหายรู้ว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่องอยู่แล้ว และสมัครใจที่จะใช้สินค้านั้นโดยไม่มีเหตุอันสมควร กรณีนี้ผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ผลิตได้ เช่น กรณีคดี *Deveney v. Sarno*⁴¹ โจทก์ได้ซื้อรถยนต์คันหนึ่งและพบว่าเข็มขัดนิรภัยชำรุดบกพร่อง แต่ระหว่างที่รอจะให้มีการเปลี่ยนเข็มขัดนิรภัยนั้น โจทก์ได้นำรถยนต์ออกใช้โดยไม่มีเข็มขัดนิรภัยและเกิดอุบัติเหตุขึ้น โจทก์ได้รับบาดเจ็บจึงฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดตามหลัก Strict Liability ศาลตัดสินว่าแม้โจทก์จะสมัครใจยอมรับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น แต่กรณีนี้ศาลไม่เห็นว่าการกระทำของโจทก์เป็นการกระทำที่ปราศจากเหตุอันสมควร ศาลจึงสั่งให้จำเลยรับผิดต่อโจทก์

2.5.2.2 การใช้สินค้าผิดวิธี (Product Misuse) เนื่องจากผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องผลิตสินค้าที่ปลอดภัยออกสู่ตลาด ผู้ผลิตจึงต้องคาดหมายด้วยว่าสินค้าที่ตนผลิตนั้นจะมีการนำไปใช้โดยผิดวิธีหรือไม่อย่างไร ดังนั้นผู้ผลิตจึงต้องจัดให้มีคำเตือนกำกับสินค้าในฉลากเกี่ยวกับการใช้ผิดวิธีด้วย ทั้งนี้ผู้ผลิตสามารถต่อสู้ได้ว่าผู้เสียหายใช้สินค้าไม่ถูกต้องหรือใช้สินค้าที่ผิดวิธีโดยไม่อาจคาดหมายได้เท่านั้น แต่ถ้การใช้ที่ผิดวิธีนั้นเป็นที่คาดหมายได้ของผู้ผลิตแล้ว ผู้ผลิตก็ยังคงต้องรับผิด

2.5.2.3 ผู้เสียหายมีส่วนผิด (Comparative Negligence) หลักนี้ไม่ใช่ข้อยกเว้นความรับผิดทั้งหมดของจำเลย แต่เป็นการชดเชยค่าเสียหายไปตามสัดส่วนความผิดของโจทก์ ซึ่งใน

⁴¹ Jhon Uustal. The Florida Products Liability Blog. Retrieved May 20, 2008, from

สหรัฐอเมริกาได้นำหลัก Comparative Negligence ไปใช้ในสองแนวทางคือ แนวทางแรกเรียกว่า Pure Comparative Negligence กล่าวคือ ถ้าผู้เสียหายมีส่วนความผิดอยู่ด้วยเท่าใดในการก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ศาลก็จะให้ลดค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ต้องรับผิดชอบให้แก่ผู้เสียหายไปตามสัดส่วนความผิดของผู้เสียหาย แนวทางที่สองคือ Modified Comparative Negligence กล่าวคือ ศาลได้วางหลักไว้ว่าถ้าโจทก์มีส่วนผิดมากกว่าจำเลย โจทก์จะไม่มีสิทธิในการเรียกค่าเสียหายจากจำเลยโดยสิ้นเชิง ศาลจะลดค่าเสียหายที่จำเลยต้องชดใช้ไปตามสัดส่วนความผิดของโจทก์ แต่ถ้าโจทก์มีส่วนผิดเกินกว่า 50% ศาลก็จะยกฟ้องโจทก์

2.5.2.4 State-of-the-Art- Defence ข้อยกเว้นความรับผิดกรณีนี้คือ จำเลยต่อสู้ว่าไม่สามารถรู้ได้ว่าจะเกิดอันตรายแก่โจทก์เนื่องจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในขณะที่สินค้านั้นถูกผลิตขึ้นและขายไปนั้นไม่สามารถที่จะรู้ว่าสินค้านั้นจะเกิดอันตรายแก่โจทก์ หรือไม่สามารถที่จะออกแบบและผลิตสินค้าให้ดีกว่านั้นได้

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ได้กำหนดเหตุแห่งการหลุดพ้นความรับผิดของผู้ประกอบการไว้ในบทบัญญัติของมาตรา 7 ไว้สามประการ ได้แก่

- 1) สินค้านั้นมีได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
- 2) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ
- 3) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว⁴²

ข้อต่อสู้สองประการหลังนั้นเป็นหลักทั่วไปของเหตุแห่งการหลุดพ้นความรับผิดทางละเมิดนั่นเอง ซึ่งส่วนใหญ่ประเทศไทยนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศโดยเข้ามาแต่ละปีเป็นจำนวนมาก หากนำสภาพการพัฒนากิจการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากำหนดเป็นเหตุให้หลุดพ้นความรับผิดของผู้ประกอบการ ย่อมเป็นช่องทางให้ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการในต่างประเทศส่งสินค้าที่ใช้วิทยาการใหม่ ๆ มาจำหน่ายในประเทศไทย ซึ่งสภาพการพัฒนากิจการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในขณะที่นำสินค้าออกขายนั้นยังไม่อาจทำให้ตรวจพบได้ว่าสินค้านั้นไม่ปลอดภัย จึงอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้บริโภคโดยรวมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ส่วนกรณีที่ผู้ประกอบการได้ผลิตสินค้าตามข้อกำหนดหรือมาตรฐานที่หน่วยงานของรัฐตรวจสอบนั้น ไม่ได้เป็นการรับประกันว่าสินค้านั้นจะปลอดภัยเสมอไป เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

⁴² พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 7.

เป็นเพียงมาตรฐานเบื้องต้นหรือมาตรฐานขั้นต่ำเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคเท่านั้น อีกทั้งการตรวจสอบก็เป็นวิธีสุ่มตัวอย่างสินค้าเท่านั้น ย่อมมีความเป็นไปได้สูงว่าสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยสามารถนำออกวางขายในท้องตลาดได้โดยที่ไม่ถูกตรวจสอบ ซึ่งหากมีการกำหนดเป็นเหตุหลุดพ้นความรับผิด ก็จะทำให้ผู้ประกอบการหลุดพ้นความรับผิดโดยสิ้นเชิงซึ่งจะไม่เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคตามเจตนารมณ์ของร่างพระราชบัญญัตินี้

ปัจจุบันประเทศไทยได้ตราพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เพื่อให้ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือทรัพย์สินอื่นๆ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้บัญญัติรับรองสิทธิในชีวิตอันได้รับความคุ้มครองที่สามารถเรียกค่าเสียหายได้อย่างเต็มที่ โดยนำหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้โดยหลักการการพิสูจน์ให้ผู้ผลิต ซึ่งผู้ผลิตต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ตนผลิตหรือนำเข้ามาจำหน่ายโดยไม่ต้องพิจารณาถึงการทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อเพียงแต่พิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น⁴³

ผู้ผลิตที่ได้กระทำตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบหากพิสูจน์ได้ว่าความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการออกแบบของผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือจากการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิตทั้งผู้ผลิตไม่ได้คาดเห็นและไม่ควรจะได้คาดเห็นถึงความไม่ปลอดภัย และผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้า ไม่ต้องรับผิดชอบหากพิสูจน์ได้ว่าความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการออกแบบหรือการประกอบหรือการกำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าของผู้ผลิตสินค้านั้น⁴⁴

⁴³ อนันต์ จันทโรภากร. เล่มเดิม. หน้า 167.

⁴⁴ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 8.

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายในการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

กรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นอาจมีสาเหตุจากตัวสินค้าเอง หรืออาจเกิดจากตัวของผู้บริโภคที่ขาดความระมัดระวังในการตรวจสอบหรือศึกษาข้อมูล ซึ่งการพิสูจน์ความเสียหายจากการใช้สินค้านั้นจึงเป็นภาระการพิสูจน์ของผู้ผลิตหรือผู้ขายว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังแล้ว แต่ความเสียหายนั้นเกิดเพราะผู้บริโภคขาดความระมัดระวัง เป็นต้น

3.1 มาตรการทางกฎหมายในการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนของประเทศไทย

การเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนในประเทศไทยนั้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจำเป็นต้องทราบถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดอันตราย เพื่อหามาตรการทางกฎหมายเพื่อเยียวยาและเพื่อกำหนดแนวทางในการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนได้ ซึ่งจะพิจารณาได้ดังนี้

3.1.1 เหตุที่ทำให้เกิดอันตรายจากสินค้าไม่ปลอดภัย

เหตุที่ทำให้เกิดอันตรายจากสินค้าไม่ปลอดภัยนั้น สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.1.1.1 เกิดจากการใช้สินค้าไม่ถูกวิธี

เหตุที่ทำให้เกิดอันตรายนั้นสาเหตุหนึ่งเกิดขึ้นจากการใช้สินค้าไม่ถูกวิธี ซึ่งอาจเกิดจากความประมาทเลินเล่อและไม่ระมัดระวังในการใช้สินค้าของผู้ใช้สินค้าเอง ทำให้เกิดความเสียหาย หรือเกิดจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่อันตรายนั้น ซึ่งบุคคลธรรมดาทั่วไปสามารถพบเห็นและสามารถหลีกเลี่ยงได้ โดยผลจากการใช้สินค้าไม่ถูกวิธีนี้ ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการสามารถยกเป็นข้อต่อสู้เพื่อไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนได้ โดยอาจยกเว้นความรับผิดโดยสิ้นเชิงหรือยกเว้นความรับผิดเพียงบางส่วนได้ การใช้สินค้าผิดวิธี (Product Misuse) เนื่องจากผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องผลิตสินค้าที่ปลอดภัยออกสู่ตลาด ผู้ผลิตจึงต้องคาดหมายได้

ว่าสินค้าที่ตนผลิตนั้นจะมีการนำไปใช้ผิดวิธีหรือไม่ ดังนั้นผู้ผลิตจึงต้องให้คำเตือนกำกับสินค้าเกี่ยวกับการใช้ผิดวิธีไว้ด้วย และผู้ผลิตสามารถต่อสู้ได้ว่าผู้เสียหายใช้สินค้าไม่ถูกต้องเฉพาะกรณีที่เป็นการใช้สินค้าที่ผิดวิธี โดยไม่อาจคาดหมายได้เท่านั้น (Unforeseeable Misuse) หลักผู้เสียหายมีส่วนผิด (Comparative Negligence) หลักนี้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการจะ ยกเป็นข้อต่อสู้เพื่อยกเว้นความรับผิดทั้งหมดไม่ได้ แต่สามารถยกเป็นข้อต่อสู้เพื่อลดความรับผิดในการชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนตามสัดส่วนความผิดของผู้บริโภคได้ ซึ่งหลักนี้มักมีปัญหาในด้านความรู้ของผู้ใช้สินค้าหรือผู้ประกอบการร่วมด้วย คือผู้ผลิตได้คิดคำเตือนที่เหมาะสมและมีคำแนะนำการใช้สินค้าที่เหมาะสมหรือไม่ และกรณีการใช้สินค้าใดที่ต้องได้รับใบอนุญาตก่อนจึงจะใช้ได้ แต่ผู้ใช้อย่างง่าออกจำหน่ายทั้งที่ไม่มีใบอนุญาต ดังนั้นผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการจะแก้ตัวเพื่อไม่รับผิดชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนไม่ได้ เช่นคดี *Kaspiowitz V. Schering Corp.* ซึ่งผู้เสียหายใช้ยาโดยไม่มีใบสั่งแพทย์ โดยที่สลาตยาามีคำเตือนว่า ให้ใช้ได้ต่อเมื่อได้รับคำแนะนำจากแพทย์ กรณีเช่นนี้ จำเลยไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากการใช้ยานั้น¹

ในประเทศสหรัฐอเมริกาหลัก Comparative Negligence ไปใช้ 2 แนวทาง คือ

- 1) เมื่อผู้เสียหายมีส่วนผิดในการก่อให้เกิดความเสียหาย ศาลก็จะลดค่าสินไหมทดแทนตามสัดส่วนความผิดของผู้เสียหาย แนวทางนี้เรียกว่า Pure Comparative Negligence
- 2) ถ้าผู้เสียหายมีส่วนผิดมากกว่าจำเลย ผู้เสียหายไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากจำเลย แนวทางนี้เรียกว่า Modified Comparative Negligence

ซึ่งหลักการนี้ประเทศส่วนใหญ่ทั้งเยอรมัน ฝรั่งเศสและไทย ต่างก็ยอมรับหลักนี้มาใช้เป็นหลักในการกำหนดความรับผิดในทางละเมิด และมลรัฐส่วนใหญ่ของสหรัฐอเมริกาองก็ยอมรับหลักนี้ โดยในกรณีที่ผู้ผลิตถูกฟ้องให้รับผิดฐานประมาท ผู้ผลิตก็สามารถอ้างหลักการเปรียบเทียบความประมาทมาใช้ให้ผู้ขายร่วมรับผิดในความประมาทของผู้ขายด้วยได้ ตามหลักนี้แม้ฝ่ายหนึ่งจะประมาทถึง 49% อีกฝ่ายหนึ่งก็ยังคงร่วมรับผิดด้วย²

ความเสียหายที่เกิดจากการใช้สินค้าโดยผิดปกติธรรมดา (Abnormal Use หรือ Misuse) คือ การใช้สินค้าสำหรับเจตนารมณ์ที่ผิดปกติธรรมดา หรือโดยวิธีการที่ผิดปกติธรรมดาของการใช้ทรัพย์สินนั้น จำเลยก็ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้เพื่อยกเว้นความรับผิดได้ เช่น คดี *McDevitt V.*

¹ John T. Elser. (1981). *Product Liability: United States of America*. Edited by Stusk. p.63-66.

² Ibid., p.68-69.

Standard Oil Co. of Texas, 1968 คดีนี้ โจทก์ซื้อยางรถยนต์มาจากผู้ขายปลีก 1 ชุด ขณะซื้อผู้ขายปลีกก็บอกโจทก์แล้วว่า ขนาดของยางรถยนต์ที่โจทก์ต้องการนั้นใหญ่เกินไปสำหรับรถของโจทก์ แต่โจทก์ก็ยังยืนยันที่จะซื้อ เนื่องจากเข้าใจผิดว่า ขอบล้อของคนใหญ่เพียงพอที่จะยึดยางรถยนต์ไว้ได้ ปรากฏว่าเมื่อโจทก์นำยางรถยนต์ใหม่นี้ไปใช้ขณะที่รถยนต์แล่นอยู่นั้น ยางรถยนต์เส้นหนึ่งได้เกิดระเบิดออกทำให้โจทก์และครอบครัวได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ นั้น จึงมาฟ้องให้ผู้จำหน่ายและผู้ผลิตยางรถยนต์รับผิดชอบ ศาลเห็นว่าสาเหตุแห่งความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเกิดขึ้นจากการที่โจทก์ใช้สินค้าโดยผิดปกติธรรมดา จึงทำให้ยางรถยนต์เกิดระเบิดขึ้น ความเสียหายมิได้เกิดขึ้นจากความผิดของจำเลย จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบ³

ดังนั้นผู้ใช้สินค้าต้องใช้สินค้าตามสภาพปกติ (Normal Manner) หากใช้สินค้าผิดปกติ ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายก็ไม่ต้องรับผิดชอบ เนื่องจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายไม่อาจคาดหมายได้ว่าจะมีการใช้เช่นนั้น แต่บางกรณีเป็นเรื่องที่คาดหมายได้ว่าจะมีการใช้ผิดปกติเกิดขึ้นได้ ทำให้มีปัญหาว่า การใช้สินค้าซึ่งคาดเห็นว่า มีความผิดปกติเกิดขึ้นนั้นอยู่ในขอบเขตของความรับผิดชอบหรือไม่ เช่น เอาเก้าอี้ซึ่งใช้สำหรับนั่งไปรองยืนเป็นเหตุให้เก้าอี้พังได้รับความเสียหาย ในกรณีเช่นนี้ถือว่ายังอยู่ในการคาดเห็นได้ของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายจึงต้องรับผิดชอบ ซึ่งถ้าสินค้าใดผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายไม่ต้องการให้ใช้สินค้าโดยผิดวิธีก็ต้องมีคำเตือนไว้ด้วย มิฉะนั้น ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายจะยกเป็นข้อต่อสู้ว่ามีการใช้โดยผิดปกติไม่ได้⁴ ข้อต่อสู้ว่ามีการใช้สินค้าโดยผิดวิธีหรือโดยผิดความมุ่งหมายนี้ จำเลยสามารถยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ได้ ทั้งในกรณีที่ถูกฟ้องตามหลักละเมิด โดยประมาทเลินเล่อ (Negligence) หลักการรับประกัน (Warranty) หรือตามหลักความรับผิดชอบเด็ดขาด

ในคดี Mata V. Clark Equip. Co., 374 N.E. 2d 763 (III.App.1978) โจทก์ทำงานเป็นผู้ขับรถยกของอยู่ ปรากฏว่าของซึ่งอยู่บนรถยกได้ตกลงมาที่พื้น 1 ถุง หล่นมาอยู่ในซอกระหว่างกำแพงกับตัวรถยก แทนที่โจทก์จะนำเครื่องยกลง แล้วดับเครื่องเพื่อลงมาเก็บของ แต่โจทก์กลับหยุดรถอย่างเดียว มิได้นำเครื่องยกลงด้วย ระหว่างที่โจทก์ยืนบนเก้าอี้เพื่อเก็บของที่หล่นขึ้นไปเก็บไว้บนเครื่องยกนั้น ปรากฏว่าโจทก์ได้เซล้มมาด้านหลัง แล้วไปโดนกลไกของ

³ Steven L. Emanuel. (1984). *Emanuel Law Outlines: Torts casebook*. edition keyed to Prosser. (7th ed.). p.304-305.

⁴ John T. Elser. (1981). *Product Liability: United States of America*. Edited by Stusk. Peter R. p.70.

เครื่องยกเข้า ทำให้เครื่องยกเคลื่อนลงมาทับมือโจทก์ได้รับบาดเจ็บสาหัส โจทก์จึงฟ้องให้จำเลย ผู้ผลิตรถรับผิดตามหลักความรับผิดชอบเด็ดขาด คดีมีปัญหาว่า ผู้ผลิตจะต้องรับผิดในการใช้สินค้าที่ ผิดปกตินี้หรือไม่ ศาลวินิจฉัยว่า ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิด เพราะเป็นการใช้ที่ผิดปกติ ซึ่งผู้ผลิตไม่อาจ คาดเห็นได้⁵

การยินยอมเสี่ยงภัยหรือข้อสันนิษฐานยอมรับความเสี่ยงภัย (Assumption of Risk) เป็นกรณีที่โจทก์ได้รู้ถึงความชำรุดบกพร่องและอันตรายของสินค้าแล้วยังยินยอมรับความเสี่ยงภัย นั้น โดยความสมัครใจดำเนินการใช้สินค้านั้นต่อไปโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรและยินยอม เสี่ยงภัยนั้นผู้เสียหายจะต้องสมัครใจที่จะเสี่ยงภัยด้วย เช่น ประมาทเดินเลี้ยวขับรถต่อไปทั้ง ๆ ที่รู้ว่า เบรกไม่ดี หรือยางรถไม่ปลอดภัย เช่นนี้โจทก์ย่อมไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากจำเลยได้ ซึ่ง หลักนี้ จำเลยสามารถยกขึ้นต่อสู้ได้ทั้งในคดีที่ถูกฟ้องตามหลักละเมิด โดยประมาทเดินเลี้ยว ขับรถรับประกันและหลักความรับผิดชอบเด็ดขาด การที่จำเลยจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ได้นั้นจะต้อง เกิดจากผู้เสียหายสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยเอง (Voluntary) และโดยไม่มีเหตุผลสมควร (Unreasonable) ด้วย หากขาดหลักเกณฑ์ข้อหนึ่งข้อใด ก็ไม่ถือว่าผู้เสียหายยินยอมเสี่ยงภัยเอง เช่น ในคดี Devaney V. Sarno, 311 A. 2d 208 (N.J.1973) ซึ่งโจทก์ได้ซื้อรถยนต์จากจำเลยหนึ่งคัน ปรากฏ ว่ามีความชำรุดบกพร่องที่เข็มขัดนิรภัย โจทก์จึงนำรถกลับไปให้จำเลยติดตั้งเข็มขัดนิรภัยให้ใหม่ แต่จำเลยปฏิเสธว่าขณะนั้นยังไม่มีของ ต้องรอจนกว่าจำเลยจะได้รับของจากโรงงานก่อนจึงจะ ติดตั้งเข็มขัดใหม่ให้ แต่ในช่วงระหว่างที่รอเข็มขัดใหม่นั้นเอง โจทก์ได้นำรถคันนั้นไปขับโดย ปราศจากเข็มขัดนิรภัยเป็นเครื่องป้องกันตัว โจทก์จึงฟ้องจำเลยให้รับผิดตามหลักความรับผิด เด็ดขาด จำเลยต่อสู้ว่าโจทก์เป็นฝ่ายประมาทเอง (Contributory Negligence) ในการที่ขับรถโดย ปราศจากเข็มขัดนิรภัยและการกระทำของโจทก์เช่นนี้ถือว่าเป็นการเข้าเสี่ยงภัยเอง (Assumed the Risk of Harm) ด้วย ศาลวินิจฉัยว่า กรณีเช่นนี้ แม้โจทก์อาจจะยอมรับการเสี่ยงภัยในการขับรถ โดยปราศจากเข็มขัดนิรภัยโดยสมัครใจเอง แต่ก็ไม่อาจกล่าวได้ตามกฎหมายว่า โจทก์ได้กระทำ

⁵ John T. Elser. (1981). **Product Liability: United States of America**. Edited by Stusk. Peter R. p.71.

⁶ Steven L. Emanuel. (1984). **Emanuel Law Outlines: Torts casebook**. edition keyed to Prosser. (7th ed.). p.304.

โดยไม่มีเหตุผลสมควร (Unreasonable) ดังนั้นข้อต่อสู้เรื่อง Assumption of Risk และ Contributory Negligence จึงไม่อาจยกขึ้นต่อสู้ในกรณีเช่นนี้ได้

3.1.1.2 เกิดจากตัวผลิตภัณฑ์

ในกรณีที่ความชำรุดบกพร่องหรือความเสียหายเกิดขึ้นจากตัวผลิตภัณฑ์หรือสินค้าชำรุดบกพร่อง (Product Liability) โดยแบ่งความชำรุดบกพร่องออกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

1) ความบกพร่องในการออกแบบหรือวางโครงสร้างผลิตภัณฑ์ (Defective Design or Faulty Design) เป็นความบกพร่องในลักษณะที่มีได้ใช้ความระมัดระวังเท่าที่ควรตามหลักเกณฑ์ในทางวิชาการหรือในทางเทคนิค เมื่อการออกแบบหรือวางโครงสร้างผลิตภัณฑ์มีข้อผิดพลาด ผลผลิตทั้งหมดที่ออกมาในงวดหนึ่ง ๆ ก็ย่อมจะบกพร่องไปทั้งหมด⁷ ตัวอย่างเช่น หากระบบห้ามล้อหรือเบรคของรถยนต์รุ่นหนึ่งออกแบบมาไม่ดี ทำให้ไม่สามารถหยุดรถได้ ก็จะทำให้เกิดอุบัติเหตุต่อเนื่องจากความชำรุดบกพร่อง และความชำรุดบกพร่องอาจมีอยู่ในส่วนประกอบของสินค้าที่ผลิตขึ้น เช่น สูตรการปรุงยาไม่ได้มีการทดสอบที่เพียงพอหรือความบกพร่องในการเลือกวัตถุดิบที่ไม่เหมาะสม เช่นนี้ ยาหรือสินค้าที่ผลิตขึ้นมาก็จะมีความบกพร่องเหมือนกันหมด⁸

2) ความบกพร่องในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ (Defective Warnings and Directions) เป็นกรณีที่สินค้านั้นได้ทำตามหลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้ว แต่ก็ยังมีอันตรายซ่อนเร้นอยู่ภายใน ซึ่งถ้าผู้ใช้สินค้าหรือผู้บริโภคขาดความระมัดระวังหรือใช้โดยไม่ถูกวิธีก็อาจทำให้เกิดอันตรายได้ ความชำรุดบกพร่องในกรณีนี้เกิดจากการที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายมิได้ให้ข้อมูลคำชี้แจงเกี่ยวกับวิธีใช้ผลิตภัณฑ์อย่างถูกต้อง และไม่ได้เตือนให้ผู้ใช้รู้ถึงอันตรายอันเกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์นั้น จนทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ดังนั้นถือว่าผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการมิได้ใช้ความระมัดระวังตามมาตรฐานทางวิชาการและเทคนิคที่มีอยู่ จึงถือว่าฝ่าฝืน

⁷ วุล์ฟกัง ไพร่เซอร์ ฟอน มาร์แชลล์. (2531, มีนาคม). “ความรับผิดชอบเพื่อผลิตภัณฑ์: ข้อคิดบางประการในแง่กฎหมายเปรียบเทียบ.” แปลโดยกิตติศักดิ์ ปรกติ. วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 18, ฉบับที่ 1. หน้า 163.

⁸ Ernst von Caemmerer. (1969). *Some Current Problems in The Civilian Law of Sale of Movables: Products Liability*. In *Aspects of Comparative Commercial Law: Sales, Consumer Credit, and Secured Transactions*. edited by Ziegel, Jacob S. Foster, William F. p.67.

หน้าที่อันพึงมีในการระมัดระวังมิให้สินค้านั้นชำรุดบกพร่องหรือก่อให้เกิดอันตราย หรือการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ผู้ผลิตหรือผู้ขายจึงต้องรับผิดชอบ ตัวอย่างเช่น ยานบางชนิดหากอยู่ภายใต้ภาวะแวดล้อมอย่างหนึ่งจะสามารถก่อให้เกิดผลในด้านที่เป็นอันตรายได้ การใช้จึงต้องอยู่ภายใต้การเฝ้าดูอย่างใกล้ชิด เช่น เครื่องจักรซึ่งสามารถก่อให้เกิดอันตรายได้เมื่อใช้โดยไม่ถูกวิธี ดังนั้นหากความเสี่ยงเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งที่ปรากฏโดยชัดเจน ผู้ผลิตหรือผู้ขายจึงต้องแจ้งให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคทราบถึงภัยอันนั้น หรือเตือนให้ทราบหรือให้การแนะนำวิธีการใช้ที่ถูกวิธีแก่ผู้ซื้อหรือผู้บริโภค หากเพิกเฉย ผู้ผลิตหรือผู้ขายนั้นก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น¹⁰

3) ความบกพร่องในการประกอบผลิตภัณฑ์ (Defect in Production) เป็นความบกพร่องที่ปรากฏขึ้นในผลิตภัณฑ์เฉพาะบางส่วนเท่านั้น มิได้ชำรุดบกพร่องทั้งหมด แต่ชำรุดบกพร่องเฉพาะอันที่ประกอบไม่ดี ซึ่งความชำรุดบกพร่องเช่นนี้อาจเกิดขึ้นจากความผิดพลาดของเครื่องจักร หรือความผิดพลาดของแรงงานในกระบวนการผลิต ที่ปล่อยให้สินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นผ่านการตรวจสอบคุณภาพสินค้า หรือไม่ได้จัดให้มีการควบคุมคุณภาพที่ดีพอ ก่อนที่จะนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายทำให้สินค้าที่ผลิตออกมานั้นมีคุณภาพมิได้เป็นอย่างดีเดียวกับสินค้าอันอื่น ๆ หรือมีคุณภาพด้อยกว่า ซึ่งการจัดมาตรการควบคุมคุณภาพในกรณีเช่นนี้ ต้องไม่เป็นการควบคุมคุณภาพที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเกินควรด้วย และแม้ว่าจะไม่ถือเรื่องค่าใช้จ่ายเป็นเกณฑ์ แต่ถือมาตรฐานทางเทคนิค และวิทยาการเป็นเกณฑ์ก็ไม่ได้หมายความว่า เราจะสามารถตรวจพบความบกพร่องในการประกอบผลิตภัณฑ์ได้เสมอไป สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันเกิดจากความบกพร่องประเภทนี้ จึงมีแต่จะต้องอาศัยฐานจากหลักความรับผิดชอบโดยไม่มีผิดเท่านั้น¹¹

4) ความบกพร่องในผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ต้องเสี่ยง (Defect in Development Risks) เป็นกรณีที่สินค้าได้ผลิตขึ้นตามหลักวิชาการและมาตรฐานทางเทคนิคที่มีอยู่ในขณะผลิตสินค้านั้นแล้ว แต่ต่อมาเมื่อเทคโนโลยีและวิทยาการเจริญขึ้นจนอยู่ในมาตรฐานที่สามารถตรวจสอบได้ ทำให้สินค้าที่ไม่มีคุณภาพและเป็นอันตรายของสินค้านั้นถูกเปิดเผยออกมา และอันตรายจากสินค้านั้นได้

⁹ วูล์ฟกัง ไพร์เซอร์ ฟอน มาร์แชลล์. (2531, มีนาคม). “ความรับผิดชอบเพื่อผลิตภัณฑ์: ข้อคิดบางประการในแง่กฎหมายเปรียบเทียบ.” แปลโดยกิตติศักดิ์ ปรกติ. วารสารนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์, ปีที่ 18, ฉบับที่ 1, หน้า 163.

¹⁰ Ernst von Caemmerer. Loc.cit. p.68.

¹¹ วูล์ฟกัง ไพร์เซอร์ ฟอน มาร์แชลล์. เล่มเดิม. หน้า 164.

เกิดขึ้นแล้ว¹² ส่วนใหญ่ต้นเหตุแห่งความเสียหายจะเป็นที่รู้ได้ก็ต่อเมื่อความเสียหายได้เกิดขึ้นแล้ว และหลังจากที่มาตรฐานทางเทคนิคและวิทยาการได้ก้าวหน้าถึงระดับที่จะพิสูจน์หาสาเหตุแห่งความเสียหายได้แล้ว ความบกพร่องที่พบในภายหลังนี้ อาจจะเป็นความบกพร่องในการออกแบบทางโครงสร้างผลิตภัณฑ์หรือเป็นความบกพร่องในการให้ข้อมูล หรือเป็นความบกพร่องประเภทนี้ เช่น กรณีความเสียหายจากยาทาไลโดไมค์ หรือยา DES ซึ่งกว่าจะทราบได้ถึงความเสียหายและสาเหตุของความเสียหายก็เป็นเวลา 20-30 ปี ภายหลังจากที่มีการนำยานี้ออกจำหน่ายแล้ว การพิจารณาปัญหาว่าในกรณีความบกพร่องประเภทนี้ ผู้ผลิตควรจะต้องรับผิดชอบหรือไม่มีความผิดได้หรือไม่ หรือควรต้องรับผิดชอบหลักใดหรือไม่ และปัญหาว่า ผู้ประสบเคราะห์กรรมที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์นั้น ควรจะได้รับการชดเชยความเสียหายอย่างไร เหล่านี้เป็นปัญหาทางนิตินโยบาย¹³ ซึ่งหากกำหนดความรับผิดในกรณีเช่นนี้มากไป อาจทำให้การค้นคว้าวิจัยเพื่อการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ต้องชะงัก หรือหยุดการพัฒนาได้ เพราะจะทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการเกรงกลัวว่าจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายหรือความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ผลิตขึ้นนั้น

3.1.2 ประเภทค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน

กฎหมายของประเทศส่วนใหญ่ให้ความหมายของ Product Liability ว่าหมายถึง ความรับผิดในความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ที่เกิดขึ้นเนื่องจากสินค้าชำรุดบกพร่อง ดังนั้นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าเองไม่ได้อยู่ในความหมายของ Product Liability¹⁴

แต่เดิมเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นเนื่องจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าไม่ปลอดภัย นั้นไม่มีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้สำหรับการฟ้องร้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหาย ซึ่งเมื่อเกิดความเสียหายดังกล่าว จึงต้องนำกฎหมายทางสัญญาหรือทางละเมิดมาเป็นหลักในการฟ้องร้องคดี เพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยการฟ้องร้องให้รับผิดชอบตามสัญญานั้น ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าจะต้องเป็นคู่สัญญากันเท่านั้นจึงจะมีสิทธิฟ้องร้องและเรียกร้องให้รับผิดชอบตามหลัก Privity of Contract ซึ่งหลักนี้แต่เดิมใช้หลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat Emptor) ที่มี

¹² Ernst von Caemmerer. Loc.cit. p.68.

¹³ วูล์ฟกัง ไพรเฮอร์ ฟอน มาร์แชลล์. เล่มเดิม. หน้า 164-165.

¹⁴ Article 9 (a),(b) ของ EC Directive 85/374/EEC นิยามความหมายของความเสียหายไว้ว่าหมายถึง “...damage caused by death or by personal injuries ; damage to, or destruction of, any item of property other than the defective product itself.”

พื้นฐานจากหลักปัจเจกชนนิยมและเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ที่ว่าบุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกัน มีอิสระที่จะตกลงหรือมีนิติสัมพันธ์อย่างใดก็ได้ กฎหมายจึงให้สิทธิเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) ดังนั้นเมื่อทำสัญญาอย่างใดไว้ก็ต้องบังคับให้เป็นไปตามสัญญา ทุกคนจึงต้องปกป้องผลประโยชน์ของตน การที่ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคสมัครใจซื้อสินค้าก็ต้องรับภาระหรือรับบาปเคราะห์จากความเสียหายนั่นเอง ซึ่งปัจจุบันหลักนี้ไม่สามารถให้คุ้มครองผู้ซื้อหรือผู้บริโภคได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากสินค้าในปัจจุบันได้นำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิตสินค้า ทำให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคไม่สามารถตรวจพบความเสียหายของสินค้านั้นได้ ซึ่งต่อมาเมื่อการผลิตสินค้าเปลี่ยนไปเป็นเชิงอุตสาหกรรมสินค้าที่ผลิตขึ้นมาจำหน่ายนั้นได้ส่งขายเปลี่ยนมือกันเป็นทอดๆ มีคนกลางเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้ผู้ที่เป็นคู่สัญญากับผู้บริโภคมักจะเป็นพ่อค้าปลีก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กและมีกำลังทรัพย์น้อย ทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างเหมาะสม หลักผู้ซื้อต้องระวังจึงไม่สามารถช่วยผู้ซื้อให้พ้นจากความเสียหายในการบริโภคได้ แนวคิดทางกฎหมายจึงได้เปลี่ยนแปลงไปเป็น “ผู้ขายต้องระวัง” (Caveat Venditor) กล่าวคือ ผู้ขายมีหน้าที่ใช้ความระมัดระวังอย่างวิญญูชนว่าสินค้าที่ตนผลิตและนำออกขายนั้นปลอดภัยและไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภค หลัก Privity of Contract ที่ว่าโจทก์ต้องเป็นคู่สัญญากับจำเลยเท่านั้นจึงจะเรียกร้องให้รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายได้นั้น ได้คลี่คลายลง โดยศาลตีความขยายหลักกฎหมายในเรื่องสัญญาและละเมิดเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้มากขึ้น กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้บริโภคฟ้องผู้ผลิตหรือผู้ขายให้รับผิดชอบตามสัญญาศาลได้นำหลักคำรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) หรือหลักคำรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) มาวินิจฉัยแก่การตัดสินคดีด้วย

กรณีความรับผิดทางละเมิดในคดี Product Liability นั้น มักจะเป็นการฟ้องให้รับผิดชอบอันเนื่องมาจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ แต่ในหลักนี้ก็มีข้อจำกัดในความรับผิด คือ เมื่อความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้น ทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตมีความซับซ้อนมากขึ้น ประกอบกับข้อมูลการผลิตทั้งหมดอยู่กับผู้ผลิต อีกทั้งระบบการตลาดที่สินค้าเปลี่ยนมือไปเป็นทอดๆ กว่าสินค้าจะมาอยู่ในมือของผู้บริโภคก็ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถที่จะตรวจพบความเสียหายและไม่อาจทราบข้อมูลของผู้ผลิตได้ จึงทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดขึ้นจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิต ศาลในหลายประเทศจึงได้นำหลักที่ว่าเหตุการณ์ย่อมแจ้งอยู่ในตัว (Res Ipsa Loquitur) มาใช้ โดยผลักภาระการพิสูจน์ไปให้แก่จำเลย โดยจำเลยจะต้องพิสูจน์ว่าตนไม่ได้ประมาทเลินเล่อ และความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากสินค้าของตน

กล่าวโดยสรุป หลักความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีแนวคิดพื้นฐานมาจากความรับผิดทางสัญญาและความรับผิดทางละเมิด โดยกำหนดความรับผิดที่เป็นการแก้ไขข้อบกพร่องของความรับผิดทั้งสองประการ และนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ เพื่อกำหนดภาระพิสูจน์ของผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายว่า ไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออีกต่อไป โดยหลักการภาระการพิสูจน์ไปให้แก่จำเลย โดยจำเลยจะต้องพิสูจน์ว่าตนไม่ได้ประมาทเลินเล่อ

ค่าเสียหายในทางละเมิดนั้นแบ่งตามความมุ่งหมาย เป็น 2 ประเภทคือ ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน กับค่าเสียหายแบบลงโทษ ดังรายละเอียดดังนี้¹⁵

1) ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน (Compensatory Damages) นั้นเป็นการชดใช้ทดแทนความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจริง ๆ ซึ่งผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ความเสียหายที่ตนได้รับให้ปรากฏแก่ศาล ทั้งนี้ผู้ทำละเมิดต้องชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนที่จะถูกระงับละเมิดให้ใกล้เคียงมากที่สุด ซึ่งค่าเสียหายนี้ แบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่

(1) ค่าเสียหายที่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ (Pecuniary Damages หรือ Compensatory Damages) เช่น ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ค่าปลงศพ ค่ารักษาพยาบาล ค่าเสียหายดังกล่าวนี้เป็นค่าเสียหายในทางทรัพย์สินและเป็นตัวเงินทั้งสิ้น

(2) ค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ (Non-Pecuniary Damages หรือ Aggravated Damages) เป็นความเสียหายที่ไม่มีรูปร่าง เป็นความเสียหายทางกายภาพ หรือทรัพย์สิน ซึ่งการชดใช้ค่าเสียหายจะวางหลักเกณฑ์แน่นอนตายตัวไม่ได้ เพราะต้องดูข้อเท็จจริงแวดล้อมในแต่ละกรณีขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของพฤติกรรม ซึ่งความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงินนี้สามารถแยกเป็น 2 กรณี ได้แก่ กรณีละเมิดต่อร่างกาย อนามัย ชื่อเสียงและเสรีภาพ ความเสียหายอย่างอื่นอันไม่ใช่ตัวเงิน ได้แก่ ความเจ็บปวดทุกข์ทรมานและตกใจ ซึ่งความเสียหายดังกล่าวนี้ศาลได้ตัดสินใจให้ค่าชดใช้โดยขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาล และกรณีละเมิดทำให้ถึงแก่ความตาย เช่น ความเศร้าโศกเสียใจอันเนื่องมาจากอาลัยผู้ตาย ซึ่งประเทศไทยไม่ได้บัญญัติให้ค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินในกรณีละเมิดทำให้ถึงแก่ความตาย

2) ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ เป็นค่าเสียหายที่กำหนดให้ผู้ละเมิดต้องชดใช้แก่ผู้เสียหายเพื่อตอบแทนความรุนแรงแห่งพฤติกรรมของการกระทำละเมิด โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษ

¹⁵ คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2526, กุมภาพันธ์). "ค่าเสียหายในคดีละเมิด." วารสารกฎหมาย, ปีที่ 7, ฉบับที่ 3. หน้า 28.

ผู้ละเมิด เพื่อปราบมิให้ทำละเมิดดังกล่าวอีกและขณะเดียวกันเพื่อไม่ให้ผู้อื่นปฏิบัติเช่นนั้นอีก กรณีนี้โจทก์ไม่ต้องพิสูจน์จำนวนค่าเสียหาย เพราะศาลจะพิจารณากำหนดให้ตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งละเมิด ตลอดจนฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด นั้นบัญญัติไว้ในมาตรา 438 ว่า “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้ได้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่ การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไป เพราะละเมิดหรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันพึงบังคับใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดขึ้นนั้นด้วย”

ดังนั้นการกำหนดค่าสินไหมทดแทน ได้ให้อำนาจศาลเป็นผู้กำหนดว่าจะให้มากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล ซึ่งการที่ศาลจะกำหนดค่าเสียหายนั้นมีหลักเกณฑ์ 2 ประการ กล่าวคือ ความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำนั้นหรือไม่ และความเสียหายที่ได้รับนั้นมีจำนวนเท่าใด ซึ่งพิเคราะห์ได้ว่า ถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นแล้วผู้ก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ได้รับความเสียหาย เช่น กรณีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สิน ก็ต้องทำให้ทรัพย์สินกลับคืนสู่สภาพเดิม แต่ถ้าไม่สามารถคืนทรัพย์สินได้ก็ต้องชดใช้เป็นราคาทรัพย์สิน ส่วนจำนวนค่าเสียหายเท่าใดจึงจะคุ้มกับความเสียหายนั้นต้องพิจารณาตามพฤติการณ์แห่งความเสียหายที่เกิดขึ้น ส่วนในความเสียหายต่อร่างกายนั้นย่อมไม่สามารถตีค่าความเสียหายเป็นจำนวนเงินได้ การพิจารณาของศาลนั้นพิจารณาจากความร้ายแรงของการกระทำและความเสียหายที่ได้รับ ดังนั้นการที่จะกำหนดจำนวนเงินเป็นหลักเกณฑ์ตายตัวว่าจะต้องชดใช้เป็นจำนวนเท่าใดนั้นไม่อาจกำหนดได้ เพราะจะทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เป็นธรรมได้ ซึ่งในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ได้กำหนดค่าสินไหมทดแทนไว้ในมาตรา 11 ว่า ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น

3.1.3 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน

โดยปกติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่จะฟ้องร้องผู้ผลิตหรือผู้ขายได้นั้น จะต้องเป็นคู่สัญญาระหว่างกันเท่านั้น จึงจะมีสิทธิฟ้องร้องได้ ซึ่งทำให้บุคคลภายนอกที่มีคู่สัญญาไม่มีผลผูกพันใด ๆ กับ

ผู้ผลิตหรือผู้ขาย เว้นแต่จะมีสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก ซึ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องในค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนมีดังนี้

3.1.3.1 คู่สัญญา

ความรับผิดของผู้ผลิตหรือผู้ขายเพื่อความเสียหายอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นความรับผิดในทางสัญญา คู่สัญญามีนิติสัมพันธ์กันในทางสัญญา และเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่สินค้าที่ได้ทำสัญญาดกกลงกันได้ คู่สัญญาย่อมมีสิทธิได้รับการเยียวยาความเสียหาย ซึ่งกรณีนี้ผู้ขายรับผิดเฉพาะผู้ซื้อสินค้าจากตนเท่านั้น ไม่ต้องรับผิดทางสัญญากับบุคคลอื่น แม้ว่าบุคคลอื่นจะได้รับความเสียหายจากสินค้าก็ตาม เว้นแต่จะได้ทำสัญญากันไว้โดยชัดแจ้งว่าให้บุคคลใดได้รับชดเชยจากผู้ขายในการนี้ด้วย ดังนั้นความรับผิดในทางสัญญาจึงมีข้อจำกัดในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคไม่อาจได้รับการเยียวยาความเสียหายได้อย่างเป็นธรรม

3.1.3.2 บุคคลภายนอก

บุคคลภายนอก (Bystander) ตามกฎหมายต่างประเทศ หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้ใช้หรือบริโภคสินค้าแต่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายจากสินค้า ซึ่งบุคคลภายนอก (Bystander) ไม่ได้มีนิติสัมพันธ์ทางสัญญากับผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้าแต่อย่างใด ดังนั้นจึงไม่อาจนำหลักการรับประกัน (Warranty) มาใช้แก่กรณีนี้ได้ ซึ่งแต่เดิมบุคคลที่เรียกชดเชยค่าเสียหายได้นั้นจะต้องเป็นผู้ใช้หรือ ผู้บริโภคเท่านั้น ซึ่งหลังจากที่ได้มีการจัดทำ The Restatement ออกมาในปี 1965 แล้ว ศาลต่างๆ จึงได้นำหลักความรับผิดเด็ดขาดมาคุ้มครองบุคคลภายนอก (Bystander) ผู้ซึ่งคาดเห็นตามควรว่าจะได้รับความเสียหายด้วย ดังนั้นหากบุคคลภายนอก (Bystander) ได้รับความเสียหายจากสินค้าบุคคลภายนอกย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกชดเชยค่าเสียหายได้

กฎหมายของประเทศส่วนใหญ่เห็นตรงกันให้ผู้ผลิต (Producer) เป็นผู้รับผิด เพราะผู้ผลิตนั้นสามารถป้องกันไม่ให้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยออกสู่ตลาดได้ดีที่สุด¹⁶ แต่ทั้งนี้ก็ยังมีความเห็นที่แตกต่างกันว่านอกจากผู้ผลิตแล้ว บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายสินค้านั้นควรจะต้องรับผิดด้วยหรือไม่

¹⁶ อนันต์ จันทโรภากร. (2545). กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย. หน้า 133.

โดยทั่วไปแล้วกฎหมายของประเทศต่างๆ ไม่ได้จำกัดแต่เพียงผู้ผลิตเท่านั้น แต่ได้ขยายขอบเขตความรับผิดชอบไปถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการจำหน่ายสินค้าด้วย ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า

1) ผู้ผลิตสินค้าที่แท้จริง (Manufacturer) ได้แก่ผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย ผู้ผลิตวัตถุดิบ และผู้ผลิตชิ้นส่วนของสินค้า

2) ผู้อยู่ในสถานะเสมือนผู้ผลิต ได้แก่บุคคลที่แสดงให้เห็นว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้าโดยระบุชื่อ เครื่องหมายการค้าไว้บนสินค้าที่จำหน่าย เพราะในการเรียกร้องให้บุคคลใดรับผิดชอบจะต้องกำหนดตัวผู้รับผิดชอบ ดังนั้นการกำหนดตัวผู้ผลิตที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นวิธีที่ง่ายที่สุดก็คือ การพิจารณาจากสิ่งบ่งชี้หรือเครื่องหมายการค้า

3) ผู้นำเข้า (Importer) ได้แก่ ผู้นำเข้าสินค้าเพื่อจำหน่าย หรือให้เช่า เหตุที่กำหนดให้ ผู้นำเข้าต้องรับผิดชอบ เพราะผู้นำเข้าสร้างความเสี่ยงด้วยการนำสินค้าเข้ามายังประเทศ และทำให้เกิดความเสียหายขึ้น เพื่อเป็นมาตรการให้ผู้นำเข้าใช้ความระมัดระวังตรวจสอบสินค้าที่ตนนำเข้ามา

4) ผู้ขาย (Supplier) ผู้บริโภคหรือผู้เสียหายสามารถฟ้องผู้ขายสินค้าให้รับผิดชอบได้ ในกรณีที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตได้

ในกรณีบุคคลที่ต้องรับผิดชอบในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 กำหนดให้ “ผู้ประกอบการ” เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งตามความในมาตรา 4 ได้ให้ความหมายไว้เช่นเดียวกับผู้ผลิตตามความหมายของกฎหมายต่างประเทศ และได้กำหนดให้ผู้ว่าจ้างการผลิตต้องรับผิดชอบด้วย เพราะถือว่ารู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการผลิตสินค้าอันไม่ปลอดภัยนั้นด้วย

3.1.4 กระบวนการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน

กระบวนการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีดังนี้

3.1.4.1 กรณีตามสัญญา

หลักความรับผิดในทางสัญญานั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักกฎหมาย 2 ประการ คือ หลักความสัมพันธ์ตามสัญญาที่มีอยู่ระหว่างคู่สัญญา (Privity of Contract) และ หลักความรับผิดในคำรับประกัน (Warranty)

โดยทั่วไปแล้วกฎหมายของประเทศต่างๆ ไม่ได้จำกัดแต่เพียงผู้ผลิตเท่านั้น แต่ได้ขยายขอบเขตความรับผิดชอบไปถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการจำหน่ายสินค้าด้วย ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า

1) ผู้ผลิตสินค้าที่แท้จริง (Manufacturer) ได้แก่ผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย ผู้ผลิตวัตถุดิบ และผู้ผลิตชิ้นส่วนของสินค้า

2) ผู้อยู่ในสถานะเสมือนผู้ผลิต ได้แก่บุคคลที่แสดงให้เห็นว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้าโดยระบุชื่อ เครื่องหมายการค้าไว้บนสินค้าที่จำหน่าย เพราะในการเรียกร้องให้ผู้ผลิตรับผิดจะต้องกำหนดตัวผู้รับผิด ดังนั้นการกำหนดตัวผู้ผลิตที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นวิธีที่ง่ายที่สุดก็คือ การพิจารณาจากสิ่งบ่งชี้หรือเครื่องหมายการค้า

3) ผู้นำเข้า (Importer) ได้แก่ ผู้นำเข้าสินค้าเพื่อจำหน่าย หรือให้เช่า เหตุที่กำหนดให้ ผู้นำเข้าต้องรับผิดชอบ เพราะผู้นำเข้าสร้างความเสี่ยงด้วยการนำสินค้าเข้ามายังประเทศ และทำให้เกิดความเสียหายขึ้น เพื่อเป็นมาตรการให้ผู้นำเข้าใช้ความระมัดระวังตรวจสอบสินค้าที่ตนนำเข้ามา

4) ผู้ขาย (Supplier) ผู้บริโภครหรือผู้เสียหายสามารถฟ้องผู้ขายสินค้าให้รับผิดชอบได้ในกรณีที่ผู้ขายไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตได้

ในกรณีบุคคลที่ต้องรับผิดชอบในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 กำหนดให้ “ผู้ประกอบการ” เป็นผู้รับผิด ซึ่งตามความในมาตรา 4 ได้ให้ความหมายไว้เช่นเดียวกับผู้ผลิตตามความหมายของกฎหมายต่างประเทศ และได้กำหนดให้ผู้ว่าจ้างการผลิตต้องรับผิดชอบด้วย เพราะถือว่ารู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการผลิตสินค้าอันไม่ปลอดภัยนั้นด้วย

3.1.4 กระบวนการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน

กระบวนการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีดังนี้

3.1.4.1 กรณีตามสัญญา

หลักความรับผิดในทางสัญญานั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักกฎหมาย 2 ประการ คือ หลักความสัมพันธ์ตามสัญญาที่มีอยู่ระหว่างคู่สัญญา (Privity of Contract) และ หลักความรับผิดในคำรับประกัน (Warranty)

โดยทั่วไปแล้วกฎหมายของประเทศต่างๆ ไม่ได้จำกัดแต่เพียงผู้ผลิตเท่านั้น แต่ได้ขยายขอบเขตความรับผิดชอบไปถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการจำหน่ายสินค้าด้วย ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า

- 1) ผู้ผลิตสินค้าที่แท้จริง (Manufacturer) ได้แก่ผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย ผู้ผลิตวัตถุดิบ และผู้ผลิตชิ้นส่วนของสินค้า
- 2) ผู้อยู่ในสถานะเสมือนผู้ผลิต ได้แก่บุคคลที่แสดงให้เห็นว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้าโดยระบุชื่อ เครื่องหมายการค้าไว้บนสินค้าที่จำหน่าย เพราะในการเรียกร้องให้บุคคลใดรับผิดชอบจะต้องกำหนดตัวผู้รับผิดชอบ ดังนั้นการกำหนดตัวผู้ผลิตที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นวิธีที่ง่ายที่สุดก็คือ การพิจารณาจากสิ่งบ่งชี้หรือเครื่องหมายการค้านั้น
- 3) ผู้นำเข้า (Importer) ได้แก่ ผู้นำเข้าสินค้าเพื่อจำหน่าย หรือให้เช่า เหตุที่กำหนดให้ ผู้นำเข้าต้องรับผิดชอบ เพราะผู้นำเข้าสร้างความเสี่ยงด้วยการนำสินค้าเข้ามายังประเทศ และทำให้เกิดความเสียหายขึ้น เพื่อเป็นมาตรการให้ผู้นำเข้าใช้ความระมัดระวังตรวจสอบสินค้าที่ตนนำเข้ามา

4) ผู้ขาย (Supplier) ผู้บริโภคหรือผู้เสียหายสามารถฟ้องผู้ขายสินค้าให้รับผิดชอบได้ ในกรณีที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตได้

ในกรณีบุคคลที่ต้องรับผิดชอบในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 กำหนดให้ “ผู้ประกอบการ” เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งตามความในมาตรา 4 ได้ให้ความหมายไว้เช่นเดียวกับผู้ผลิตตามความหมายของกฎหมายต่างประเทศ และได้กำหนดให้ผู้ว่าจ้างการผลิตต้องรับผิดชอบด้วย เพราะถือว่ารู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการผลิตสินค้าอันไม่ปลอดภัยนั้นด้วย

3.1.4 กระบวนการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน

กระบวนการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีดังนี้

3.1.4.1 กรณีตามสัญญา

หลักความรับผิดในทางสัญญานั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักกฎหมาย 2 ประการ คือ หลักความสัมพันธ์ตามสัญญาที่มีอยู่ระหว่างคู่สัญญา (Privity of Contract) และ หลักความรับผิดในคำรับประกัน (Warranty)

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสินค้าว่าจะเป็นไปตามข้อความที่ระบุไว้และยืนยันว่าตนขออนุญาตจะรับผิดชอบหากมิได้เป็นไปตามนั้น ฉะนั้น Warranty จึงเป็นข้อสัญญาว่าจะรับผิดชอบหรือการรับประกัน ซึ่งอาจเป็นการรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) หรือการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) ก็ได้

การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) คือ คำรับรองที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายแสดงออกโดยชัดแจ้งว่า หากสินค้ามิได้เป็นไปตามคำรับรองจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ ผู้ซื้อสินค้านั้น ผู้ซื้อย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายได้โดยตรงจากผู้ให้คำรับรองหรือรับประกันนั้น²⁰ เช่น ในคดี Crocker V. Winthrop Laboratorie ได้ความว่า จำเลยเป็นผู้ประกอบธุรกิจโดยเป็นบริษัทผู้ผลิตยา “Talwin” มีสรรพคุณในการระงับความเจ็บปวดที่มีผลรุนแรงมาก จำเลยได้รับรองต่อผู้ซื้อว่าเมื่อใช้แล้วจะไม่เสพติด ผู้เสียหายซึ่งได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุได้ใช้ยานี้แล้วติดยา ต่อมาได้ถึงแก่ความตายเพราะผลจากการใช้ยานี้เงินเป็นพิษ ศาลได้วินิจฉัยว่า จำเลยได้สัญญาว่า ยานี้มิใช่สิ่งที่ใช้แล้วเสพติด จำเลยจึงต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นตามคำรับประกันโดยชัดแจ้งที่ได้ให้ไว้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้เสียหายได้เชื่อถือตามคำรับรองของจำเลยในเวลาที่จำเลยนำสินค้าออกจำหน่ายในท้องตลาดหรือไม่

ส่วนการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) ตามกฎหมายถือว่าผู้ขายได้ให้คำรับประกันไว้แล้ว แม้ว่าตามความเป็นจริงแล้วผู้ขายอาจมิได้มีการให้การรับรองหรือรับประกันไว้เช่นนั้นเลยก็ตาม เช่น การรับประกันเรื่องกรรมสิทธิ์ (Warranty of Title) การรับประกันเรื่องภาระติดพัน (Warranty Against Encumbrances) การรับประกันการใช้สอยสินค้าที่เหมาะสมตามเจตนาที่ซื้อให้สมประโยชน์ตามสภาพของสินค้าได้ การรับประกันการใช้สอยสินค้าที่เหมาะสมตามความมุ่งหมายเฉพาะ (Warranty of Fitness for a Particular Purpose) ซึ่งหมายถึงผู้ขายได้ทราบดีอยู่แล้วในขณะที่ซื้อขายกันว่า ผู้ซื้อมีความมุ่งหมายที่จะใช้ประโยชน์เฉพาะอย่างจากการใช้สินค้านั้น หรือผู้ซื้อไว้วางใจในความรู้ ความชำนาญ หรือความสามารถพิเศษเฉพาะตัวของผู้ขายซึ่งผู้ขายได้ให้คำรับรองหรือรับประกันโดยปริยายไว้ในเวลานั้นว่า สินค้านั้นสามารถนำไปใช้ได้สมประโยชน์หรือความมุ่งหมายโดยเฉพาะ²¹

²⁰ ฌูจ็กร ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา. (2524, มีนาคม) “ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการผลิต.” วารสาร อัยการ, ปีที่ 4, ฉบับที่ 39, หน้า 13-14.

²¹ Dix W. Noel and Jerry J. Phillips. (1981). **Products Liability in a nutshell.** (2 nd ed.). p.17.

1) หลักความสัมพันธ์ตามสัญญาที่มีอยู่ระหว่างคู่สัญญา (Privity of Contract) คู่กรณีที่มีความสัมพันธ์ทางสัญญาต่อกันเท่านั้นที่จะมีสิทธิเรียกร้องให้รับผิดชอบได้ ซึ่งถือเป็นหลักเกณฑ์อันสำคัญของหลักความรับผิดในทางสัญญา แต่ในสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ผู้บริโภคมักมีใช้คู่สัญญากับ ผู้ประกอบธุรกิจโดยตรง เมื่อเกิดความเสียหายจึงตกอยู่ในฐานะที่เสียหายเปรียบ เช่น ในคดี Brunnensalz ศาลสูงเยอรมันได้ตัดสินในปี 1915 ว่า โจทก์เป็นผู้ซื้อเกลือเกลียว Brunnensalz ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของจำเลยมาจากร้านขายยา โจทก์ได้รับความเสียหายจากการบริโภคยานั้น เนื่องจากมีเศษแก้วปะปนอยู่ จึงฟ้องจำเลยซึ่งเป็นผู้ผลิตให้ต้องรับผิด ศาลได้วินิจฉัยว่า โจทก์ไม่อาจเรียกร้องให้จำเลยรับผิดโดยอาศัยมูลสัญญาได้ เพราะโจทก์ไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญากับจำเลยซึ่งเป็นผู้ผลิต¹⁷

หลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract) นับเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ ผู้บริโภคไม่สามารถเรียกร้องความเสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจได้ เนื่องจากมีใช้คู่สัญญา¹⁸ แต่หลักดังกล่าวก็ยอมให้บุคคลที่คาดหมายจะใช้หรือได้รับผลจากสินค้านั้น ให้สามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจได้ แต่ก็มีข้อจำกัดเฉพาะความเสียหายที่มีผลต่อร่างกายเท่านั้น

ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการบางส่วนได้อาศัยอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่า นำเอาหลักสิทธิเสรีภาพในการทำสัญญาไปใช้ในทางที่เป็นประโยชน์แก่ตนฝ่ายเดียว ในรูปแบบข้อสัญญาสำเร็จรูป โดยกำหนดข้อสัญญาที่ตนเองได้เปรียบเอาไว้ เช่น ข้อยกเว้นความรับผิด (Exemption Clause) จนทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับความเป็นธรรม ทำให้บางประเทศต้องควบคุมแก้ไขข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมดังกล่าว โดยให้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมเหล่านั้นไม่มีผลบังคับ เช่น การใช้หลักการตีความของศาล โดยอาศัยหลักกฎหมายที่มีอยู่ เช่น หลักศีลธรรม หลักสุจริต ตลอดจนออกกฎหมายพิเศษมาควบคุมเป็นการเฉพาะ เช่น ในประเทศอังกฤษได้ออกกฎหมาย The Unfair Contract Terms Act 1977 โดยกำหนดเทคนิค 2 ประการ คือ การควบคุมและการทดสอบสมเหตุสมผล¹⁹

2) หลักความรับผิดในคำรับประกัน (Warranty) กฎหมายสัญญาของต่างประเทศให้ความหมายคำว่า Warranty ว่าหมายถึง ข้อความใด ๆ ซึ่งแสดงถึงการรับรอง

¹⁷ ศรีณย์ ศรีณยศสุนทร. (2549). วิธีพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภคทางแพ่งในชั้นศาล. หน้า 28.

¹⁸ สุขุม สุภนิตย์. (2546). คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. หน้า 9-10.

¹⁹ สมชาย อดิกรจุฑาศิริ. (2542). ปัญหาในการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522. หน้า 29.

ในกรณีนี้แม้ผู้บริโภคจะได้รับประโยชน์จากหลักกฎหมาย Warranty แต่เนื่องจากระบบเศรษฐกิจที่ผู้ประกอบการมีอำนาจต่อรองเหนือกว่าผู้บริโภค ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจทั้งหลายอาศัยอำนาจต่อรองที่เหนือกว่านี้ เป็นผู้กำหนดเงื่อนไขหรือข้อยกเว้นความรับผิดชอบ (Exemption Clause) ตามหลักกฎหมายนี้ไว้ในสัญญาที่ทำระหว่างกัน จึงทำให้ผู้บริโภคซึ่งไม่อยู่ในฐานะที่ไม่สามารถจะต่อรองข้อสัญญาใด ๆ ไม่ได้รับประโยชน์จากหลักกฎหมายดังกล่าว

3.1.4.2 กรณีละเมิด

การเรียกร้องค่าเสียหายจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าหรือสินค้านั้น ไม่ปลอดภัย ตามหลักกฎหมายละเมิดของประเทศไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ภาระการพิสูจน์ตกแก่ผู้บริโภค โดยผู้บริโภคต้องพิสูจน์ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งหลักกฎหมายของประเทศไทยนั้นยังคงใช้หลักทฤษฎีความผิด (Fault Theory) ที่เน้นการหาผู้ก่อให้เกิดความเสียหายมารับผิด และหลักกฎหมายดังกล่าวของประเทศไทยยังคงไม่ได้นำหลักการผลักภาระการพิสูจน์ (Res Ipsa Loquitur) มาใช้ ดังนั้นจึงยังคงเป็นหน้าที่ของผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ ซึ่งเป็นภาระที่กระทำได้อย่างยิ่ง

ในประเทศสหรัฐอเมริกา การฟ้องคดีละเมิดนั้นจะนำหลัก Negligence มาใช้ กล่าวคือ การฟ้องคดีเพราะประมาทเลินเล่อ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเป็นการกล่าวหาว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายประมาทเลินเล่อนำสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยออกจำหน่าย เป็นเหตุให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้บริโภค จึงได้นำหลักการเหตุการณีย่อมแจ้งอยู่ในตัว (Res Ipsa Loquitur) มาใช้ ด้วยการผลักภาระการพิสูจน์ให้แก่ผู้ผลิตและผู้ขาย โดยให้ผู้ผลิตและผู้ขายมีหน้าที่นำสืบพิสูจน์ว่า ความเสียหายมิได้เกิดจากความประมาทเลินเล่อของตน และสินค้านั้นก็มิได้เกิดจากความชำรุดบกพร่องหรือมิได้เกิดจากความผิดของตน

ซึ่งการใช้กฎหมายของประเทศต่างๆ ได้ผลักภาระการพิสูจน์ให้แก่ผู้ผลิตและผู้ขายเนื่องจากข้อมูลการออกแบบ การผลิตทั้งหลายล้วนอยู่ในความครอบครองของผู้ผลิตหรือผู้ขายทั้งสิ้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคให้มากยิ่งขึ้น และนอกจากผู้บริโภคจะสามารถฟ้องร้องให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายรับผิดชอบทางละเมิดได้แล้ว ผู้บริโภคยังสามารถเลือกฟ้องเป็นคดีความรับผิดในอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ Defective Product ได้ด้วย หากว่ามีความชำรุดบกพร่องหรือมีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้านั้นขาดความปลอดภัย

3.1.4.3 กรณีกฎหมายเฉพาะ

ในการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากกรณีที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ในหลักความรับผิดชอบเด็ดขาดในความเสียหายอันเกิดจากสินค้า (Strict Liability) เป็นหลักความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นโดยความจำเป็น เพื่อให้สามารถชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสมตามภาวะสังคมและความเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรมของปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะหลักความรับผิดชอบที่มีอยู่เดิมคือ หลักความรับผิดชอบทางสัญญา และหลักความรับผิดชอบในทางละเมิดนั้น ไม่อาจนำมาใช้เพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง เนื่องจากแนวความคิดนี้มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงหลักความรับผิดชอบ กล่าวคือ แนวความคิดนโยบายสาธารณะ (Public Policy) ก่อเน้นประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ

หลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดนี้ เป็นความรับผิดชอบที่ผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบแม้ผู้ผลิตจะขาดความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการผลิต ผู้ผลิตก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น เว้นแต่จะเข้าหลักยกเว้นที่ผู้ผลิตไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น ลักษณะพิเศษของหลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) อยู่ที่ผู้เสียหายและผู้ผลิต เพราะไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน ข้อยกเว้นที่ไม่ต้องรับผิดชอบไว้สินค้านั้นที่ชำรุดบกพร่องถือว่าไม่มีผลแต่ประการใด แต่การรับผิดชอบโดยเด็ดขาดนี้โดยไม่มีเงื่อนไขยกเว้นความรับผิดชอบไว้เลยย่อมไม่เป็นธรรมแก่ผู้ผลิต ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดเงื่อนไขยกเว้นความรับผิดชอบไว้โดยการเปิดโอกาสให้พิสูจน์เพื่อไม่ต้องรับผิดชอบ เช่น หากผู้บริโภคใช้สินค้าไม่ถูกวิธีหรือเพราะในฉลากได้ มีการเตือนไว้แล้วยังฝ่าฝืนทำ ผู้ผลิตไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบหรือความเสียหายนั้นเกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้บริโภคหรือผู้ใช้สินค้าเอง

3.1.5 การเยียวยาความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัย

การเยียวยาหรือชดเชยความเสียหายนั้นกฎหมายมุ่งที่จะให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิม ค่าเสียหายที่กำหนดให้ผู้ละเมิดต้องให้แก่ผู้เสียหายอาจเป็นการตอบแทนความรุนแรงแห่งพฤติการณ์ของการกระทำละเมิด โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษผู้ละเมิดด้วยก็ได้ การที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างไร ๆ อันได้ก่อให้เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น สามารถที่จะแยกประเภทได้ดังนี้

3.1.5.1 การเยียวยาความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยในทางสัญญา

ในทางคดีแพ่ง การที่บุคคลจะฟ้องร้องให้บุคคลอื่นต้องรับผิดชอบได้นั้น นอกจากจะมีข้อโต้แย้งสิทธิหรือคดีของตนมีหลักเกณฑ์ครบถ้วนที่จะฟ้องร้องได้ตามกฎหมายแล้ว การจะชนะคดีได้จะต้องมีการยื่นฟ้อง รวมถึงการสืบพยานและพิพากษาตลอดจนการบังคับคดี ซึ่งขั้นตอนที่ยากสำหรับคู่ความในการดำเนินคดี ก็คือขั้นสืบพยานที่จะต้องนำพยานเข้าสืบให้สมฟ้อง คดีจึงจะมีโอกาสชนะ โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับ หน้าที่นำสืบไว้ในมาตรา 84 ว่า ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง กล่าวอ้างข้อเท็จจริงอย่างใดๆ เพื่อ สนับสนุนคำฟ้องหรือคำให้การของตน ให้หน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้นตกอยู่กับคู่ความฝ่ายที่ กล่าวอ้าง

การเยียวยาความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในทางสัญญานั้น ความรับผิดชอบ ในทางสัญญาเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่บนพื้นฐานของหลักกฎหมายสองประการประกอบกัน คือ หลักว่า ด้วยความรับผิดชอบในการรับประกันสินค้า (Warranty) และหลักว่าด้วยความสัมพันธ์ตามสัญญาที่มีอยู่ ระหว่างคู่สัญญา (Privity of Contract) ซึ่งหลักเกณฑ์ที่สำคัญของหลักความรับผิดชอบในทางสัญญา ก็คือ หลักความสัมพันธ์ตามสัญญาระหว่างคู่สัญญาดังกล่าว (Privity of Contract) เพราะคู่กรณี ที่จะเรียกร้องให้รับผิดชอบได้นั้น จะต้องมีความสัมพันธ์ในทางสัญญาต่อกันและมีผลทำให้ ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการผิด สัญญาหรือผิดคำรับประกันเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบการ ผู้ผลิต หรือ ผู้จำหน่าย สินค้าหรือบริการ ซึ่งการที่จะดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายและเพื่อเยียวยาความเสียหายให้แก่ ผู้บริโภคนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์ตามสัญญากับผู้ขายด้วย หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ผู้บริโภคนั้น จะต้องเป็นผู้ซื้อสินค้าจากผู้ขายโดยตรง แต่ในทางความเป็นจริงนั้น โดยปกติผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น มักจะไม่ใช่ผู้ซื้อสินค้านั้นเอง ผู้ใช้สินค้าอาจจะเป็นคนในบ้าน ลูกจ้าง หรือเพื่อนเป็นผู้ใช้สินค้านั้นแทน จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ในทางสัญญาระหว่างผู้ขายหรือผู้ผลิตนั้นขาดความสัมพันธ์ในทางสัญญากับผู้ใช้ สินค้าแล้ว และแม้ว่าผู้บริโภคจะได้รับประโยชน์จาก หลักกฎหมาย Warranty แต่เนื่องจาก ระบบเศรษฐกิจที่ผู้ประกอบการมีอำนาจต่อรองเหนือกว่าผู้บริโภค ทำให้ผู้ประกอบการ ทั้งหลายอาศัยอำนาจต่อรองที่เหนือกว่าดังกล่าวนี้ กำหนดเงื่อนไขหรือข้อยกเว้นความรับผิด (Exemption Clause) ตามหลักกฎหมายนี้ไว้ในสัญญาที่ทำต่อกัน จึงทำให้ผู้บริโภคซึ่งไม่อยู่ใน สถานะที่จะต่อรองข้อสัญญาใดๆ กับผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการได้ ไม่ได้รับประโยชน์จากหลัก กฎหมายนี้ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ไม่สามารถที่จะเยียวยาความเสียหายตามสัญญาได้

3.1.5.2 การเยียวยาความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยในทางละเมิด

ในทางละเมิดกฎหมายมุ่งที่จะเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างอื่น หากทำให้คืนสภาพเดิมไม่ได้ก็พยายามที่จะชดใช้ให้ใกล้เคียงที่สุด เพื่อให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิม โดยกำหนดค่าเสียหายให้แก่โจทก์เพื่อซ่อมแซมสิ่งที่เขาต้องเสียไปเนื่องจากการละเมิด²² และในทางละเมิดการที่ศาลกำหนดค่าเสียหายอันเป็นการลงโทษ เพื่อเป็นการลงโทษการกระทำที่เป็นความผิด โดยมีเจตนาร้ายและการกระทำผิดอันร้ายแรง

การเยียวยาความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในทางละเมิดนั้นอาจแบ่งความมุ่งหมายในการกำหนดค่าความเสียหายได้ 2 ประเภท ดังนี้

1) การกำหนดค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน (Compensatory Damages) เป็นค่าเสียหายในลักษณะค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ละเมิดจะต้องชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนถูกทำละเมิดให้ได้ใกล้เคียงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายที่ปรากฏในรูปของตัวเงิน ค่าใช้จ่าย รายได้ที่ขาดไป หรือความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน การกำหนดค่าเสียหายแบบนี้เป็นหลักเกณฑ์ของกฎหมายลายลักษณ์อักษร ส่วนทางกฎหมายจารีตประเพณี ถือหลักทางผสม คือ จะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเพื่อลงโทษตอบแทนแก่ผู้ละเมิดด้วย²³

ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทนมีลักษณะสำคัญดังนี้

- (1) เป็นการชดใช้ทดแทนความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจริง ๆ
- (2) ปกติฝ่ายผู้เสียหายต้องพิสูจน์ความเสียหายที่ตนได้รับให้ปรากฏต่อศาล
- (3) อาจผ่อนชำระค่าเสียหายได้เป็นงวดๆ หรือเป็นรายปี ลักษณะนี้เฉพาะตามระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร

2) ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive Damages) ซึ่งพัฒนามาจากหลักเกณฑ์ความรับผิดทางอาญาเป็นสำคัญ โดยเริ่มขึ้นจากการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความรู้สึกนึกคิดและศีลธรรมอันดี (Immoral Act) การใช้มาตรฐานและกฎเกณฑ์ศีลธรรมอันดีของประชาชนมาเป็นเครื่องชี้วัดว่า สิ่งใดเป็นละเมิดหรือไม่ โดยทั่วไปแล้ว ค่าเสียหายในเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายที่

²² วารี นาสกุล. (2518). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดจัดการงานนอกสั่ง ลามมิควรได้. หน้า 8.

²³ คัมภีร์ แก้วเจริญ. เล่มเดิม. หน้า 28.

เพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือค่าสินไหมทดแทนความเสียหายธรรมดาที่กำหนดให้ผู้ละเมิดต้องใช้แก่ผู้เสียหายเพื่อตอบแทนความรุนแรงแห่งพฤติการณ์ของการกระทำละเมิด

ซึ่งลักษณะสำคัญของค่าเสียหายในเชิงลงโทษนั้น ได้แก่

1) ค่าเสียหายที่กำหนดลงโทษตอบแทนผู้กระทำละเมิด เพื่อปรามมิให้ผู้กระทำได้กระทำเช่นนั้นอีก และในขณะเดียวกันเพื่อไม่ให้ผู้อื่นเอาเป็นเยี่ยงอย่างอีกด้วย

2) ฝ่ายโจทก์ไม่ต้องพิสูจน์จำนวนค่าเสียหายในส่วนนี้ เพราะศาลจะเป็นผู้กำหนดค่าเสียหายให้ตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งละเมิด ตามสภาพและปริมาณความเสียหายที่โจทก์ได้รับ ตลอดจนฐานะเศรษฐกิจของจำเลย

3) เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้น นอกเหนือจากค่าเสียหายที่ได้ทดแทนความเสียหายตามความเป็นจริง แต่บางครั้งอาจไม่ปรากฏว่าความเสียหายที่แท้จริงที่จะทดแทน ศาลก็จะกำหนดแต่ค่าเสียหายแบบเป็นโทษแต่เพียงอย่างเดียวก็ได้

4) ศาลจะกำหนดให้เฉพาะกรณีละเมิดที่มีพฤติการณ์รุนแรง มีลักษณะการกระทำเช่นเดียวกับในคดีอาญาเช่น การใช้กำลังทำร้าย ข่มขู่ หลอกหลวง ใช้อาวุธ ซึ่งผู้ละเมิดมุ่งหมายให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อจิตใจของผู้เสียหาย หรือมุ่งหมายให้ผู้เสียหายอับอายหรือถูกเหยียดหยาม

การเยียวยาความเสียหายในทางละเมิดนั้น มีปัญหาเรื่องหน้าที่นำสืบหรือภาระการพิสูจน์ ที่ตกแก่โจทก์ตามหลักที่ว่า ใครกล่าวอ้างผู้ใดมีหน้าที่นำสืบ หรือมีภาระการพิสูจน์ ซึ่งหากได้รับการเยียวยาความเสียหายได้ครบถ้วนปัญหาคงไม่เกิดขึ้น แต่ในความเป็นจริงผู้บริโภคมักเป็นผู้ที่ไม่มีฐานะทางเศรษฐกิจทำให้ผู้บริโภคจำต้องรับบาปเคราะห์แห่งความเสียหายนั้นไปโดยปริยาย ซึ่งการที่จะพิสูจน์ความเสียหายเฉพาะอย่างยิ่งในทางละเมิดยังคงต้องพิสูจน์ถึงความผิดคือการล่วงสิทธิผิดหน้าที่โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งโดยปกติจะตกเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องนำสืบให้ได้ว่ามีอาการจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น สำหรับกรณีความเสียหายที่เกิดจากสินค้าหรือบริการ การนำสืบถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ขายสินค้านั้นค่อนข้างจะยาก เพราะผู้ขายมิได้มีการกระทำต่อผู้ที่ไม่ได้ใช้หรือบริโภคสินค้าแต่ได้รับความเสียหายจากสินค้า (Bystander) โดยตรง การที่จะเป็นละเมิดก็ต้องนำสืบให้ได้ว่า ผู้ขายมีการกระทำที่ก่อให้เกิดละเมิดตั้งแต่ตอนที่ตนนำสินค้าที่ชำรุดบกพร่องออกขาย เช่นต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าผู้ขายได้รู้ก่อนหรือขณะขายว่าสินค้านั้นชำรุดบกพร่อง อันอาจเกิดอันตรายได้ หรือความไม่รู้เกิดเพราะความประมาทของผู้ขาย เนื่องจากเป็นความชำรุดบกพร่อง อันอาจเกิดอันตรายได้ หรือความไม่รู้เกิดเพราะความประมาทของผู้ขาย เนื่องจากเป็นความชำรุดบกพร่องที่เห็นแน่ชัดว่า

จะเกิดความเสียหายขณะใช้ ผู้ขายจึงจะต้องรับผิดชอบ นอกจากนี้กรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นอาจเกิดจากเหตุแห่งความบกพร่องในตัวสินค้าเอง ซึ่งไม่มีผู้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ได้ ดังนั้นหลักความรับผิดชอบ เมื่อมีความผิดในลักษณะละเมิดเกิดขึ้นจึงไม่เหมาะกับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการบริโภค จึงมีแนวความคิดและแนวกฎหมายที่ให้สันนิษฐานว่าผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายมีความผิด เนื่องจากอยู่ในฐานะที่ดีในการจะป้องกันมิให้ความเสียหายเกิดขึ้น เว้นแต่จะสามารถพิสูจน์ได้ว่า ความเสียหายเกิดขึ้น เพราะผู้บริโภคสินค้านั้นใช้สินค้าผิดวิธี หรือประมาทเลินเล่อเข้าเสียภัย ทั้ง ๆ ที่ทราบดีว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่อง นอกจากปัญหาเรื่องการพิสูจน์ดังกล่าวแล้ว ยังมีปัญหาที่ต้องพิจารณาอีกประการหนึ่งคือ กรณีที่สินค้านั้นได้มีการขายต่อ ๆ กัน มาหลายทอดจะทำให้ผู้ขายคนใดเป็นผู้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น เพราะภาวะการซื้อขายในสังคมปัจจุบัน สินค้าแต่ละชิ้นที่ผู้บริโภคซื้อมันกว่าจะมาถึงมือของผู้บริโภคจะต้องผ่านกลไกของตลาดมาแล้วหลายทอด ตั้งแต่ผู้ผลิต ผู้ขายส่ง คนกลาง ผู้นำเข้าหรือผู้ขายปลีก จึงมักเกิดปัญหาว่าจะให้ผู้ขายคนใดรับผิดชอบ หรือจะให้ผู้รับผิดชอบหมดทุกคน หรือจะให้ผู้รับผิดชอบผู้ขายคนสุดท้าย ซึ่งแนวทางในคำพิพากษาของศาลไทยยังไม่ปรากฏ ซึ่งยังคงต้องพิจารณาตามหลักกฎหมายของต่างประเทศต่อไป

3.1.5.3 การเยียวยาความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบ เพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ในการเยียวยาความเสียหายตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defective Product) นั้นเมื่อมีความเสียหายอันเกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่องขึ้น ตามแนวของศาลสหรัฐอเมริกา มักจะกำหนดค่าเสียหายให้ผู้ทำละเมิดผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายชดใช้ในจำนวนที่ค่อนข้างสูง ทำให้ผู้ได้รับความเสียหายสามารถได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างจริงจัง และสามารถนำคดีมาฟ้องเรียกค่าเสียหาย โดยคุ้มกับเวลาและความเสียหายที่ตนต้องเสียไป แต่แนวของศาลไทยในคดีละเมิดจะให้ชดใช้ค่าเสียหายเพียงเท่าความเสียหายที่ตนต้องเสียไป และเพียงเท่าที่พิสูจน์ได้ ในบางครั้งอาจจะได้ไม่คุ้มกับความเสียหายและเวลาที่ตนต้องเสียไปในการดำเนินคดีในศาล ดังนั้นผู้เสียหายได้รับความเสียหายที่ไม่มากจนเกินทน ก็มักจะปล่อยเลยตามเลยไม่นิยมเรียกร้องหรือเยียวยาในทางศาล เพราะได้รับชดใช้และได้รับการเยียวยาไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายที่ตนต้องเสียไปในการดำเนินคดี และการฟ้องคดียังใช้เวลานานซึ่งทำให้มีค่าใช้จ่ายที่สูง ดังนั้นเมื่อไม่มีผู้เสียหายที่จะมาเรียกร้องเยียวยาจากผู้ทำละเมิด ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย ก็จะเป็นผลทำให้ผู้ทำละเมิด ผู้ผลิต หรือ ผู้จำหน่ายไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายและไม่ระมัดระวังที่จะ

ป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดแก่สินค้าของตนอย่างจริงจัง และยังมีผลทำให้หลักกฎหมายไทยในเรื่องนี้ไม่พัฒนาไปในแนวทางที่ควร จะเป็นและเหมาะสม

ความรับผิดตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา สมาชิกสหภาพยุโรป ต่างนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ ดังนั้นบางครั้ง Product Liability จึงมักจะถูกเรียกว่า “Strict Product Liability” และประเทศส่วนใหญ่จะเห็นตรงกันว่าผู้ผลิตเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่สามารถป้องกันไม่ให้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยออกสู่ท้องตลาดได้ดีที่สุด โดยกฎหมายของประเทศส่วนใหญ่ได้กำหนดให้ผู้ผลิตเป็นผู้รับผิดชอบหลัก โดยผู้ขายเป็นเพียงผู้รับผิดชอบในลำดับรองเท่านั้น (Secondary Liable) กล่าวคือ ต้องรับผิดชอบเมื่อไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตสินค้าได้ เนื่องจากโดยปกติแล้วผู้ขายไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนการผลิตและมีโอกาสน้อยมากที่จะรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า หากสินค้าอยู่ในบรรจุภัณฑ์ที่ปิดผนึกไว้ ดังนั้นผู้ขายจึงเพียงแต่ส่งต่อสินค้าไปยังผู้บริโภคในสภาพที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น ซึ่งต่างจากกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้ผู้ขายในทุกทอดรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้ผลิตโดยไม่มีเหตุลดพ้นความรับผิดด้วย แต่กฎหมายบางมตรัฐในสหรัฐอเมริกาก็กำหนดให้ผู้ค้าปลีกต้องรับผิดชอบหลักละเมิดทั่วไปเท่านั้น

ซึ่งในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ได้กำหนดค่าเสียหายไว้ในมาตรา 11 ว่า ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ดังนั้นจะเห็นว่ากฎหมายได้กำหนดค่าเสียหายไว้โดยกำหนดให้ไม่เกิน 2 เท่า ของค่าเสียหายที่แท้จริง การจำกัดความรับผิดของผู้ผลิตหรือผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งถือว่าการกำหนดดังกล่าวนี้ไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภค

ดังนั้นเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้า กฎหมายจึงได้มีการกำหนดมาตรการเยียวยาไว้ดังนี้

1) การเปลี่ยนสินค้า (Replace)

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 41 ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจในการสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเปลี่ยนสินค้าใหม่ให้แก่ผู้บริโภคแทนการแก้ไขซ่อมแซมสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงลักษณะของสินค้าที่อาจเปลี่ยนแปลงทดแทนกันได้²⁴

²⁴ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 41.

2) การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Compensation)

การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 2 ว่าด้วยหนี้ ผู้บริโภคสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนซึ่งรวมถึงค่าเสียหายได้ และหากเป็นกรณีกฎหมายลักษณะละเมิดก็สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนได้เช่นกัน

ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามสมควร ในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง²⁵

3) การคืนค่าสินค้า (Refund)

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ได้กำหนดไว้ว่าหากสินค้านั้นเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้บริโภคโดยส่วนรวม ซึ่งสินค้านั้นได้จำหน่ายไปแล้ว ให้สามารถเรียกสินค้านั้นคืนจากผู้บริโภคเพื่อทำการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงให้ใหม่ภายในเวลาที่กำหนดโดยค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบธุรกิจเอง แต่หากไม่สามารถแก้ไขได้ ศาลสามารถสั่งให้ใช้ราคาตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงลักษณะและสภาพของสินค้าขณะรับคืน รวมทั้งความสุจริตของผู้ประกอบธุรกิจประกอบด้วย²⁶

4) การเรียกเก็บสินค้าที่ยังไม่ได้จำหน่าย

ในกรณีที่ได้มีการทำสัญญากัน หากมีสินค้าใดชำรุดบกพร่องหรือเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย คู่สัญญาสามารถคืนสินค้าได้ตามสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ และนอกจากนี้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 43(2) ยังได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเรียกเก็บสินค้าคืนได้ โดยกำหนดให้เรียกเก็บสินค้าที่ยังไม่จำหน่ายให้ผู้บริโภคกลับคืนจนกว่าจะได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงสินค้าดังกล่าวให้มีความปลอดภัย²⁷

²⁵ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาผู้บริโภค พ.ศ. 2551. มาตรา 42.

²⁶ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาผู้บริโภค พ.ศ. 2551. มาตรา 43(1).

²⁷ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาผู้บริโภค พ.ศ. 2551. มาตรา 43(1).

5) การให้ใช้ราคา

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ได้กำหนดว่า ในกรณีที่ ไม่อาจแก้ไขหรือดำเนินการตามที่กล่าวข้างต้นได้ ก็ให้ใช้ราคาตามที่เห็นสมควรโดยคำนึงถึง ลักษณะและสภาพของสินค้าในขณะรับคืน ซึ่งรวมทั้งความสุจริตของผู้ประกอบธุรกิจ ประกอบด้วย²⁸

6) การทำลายสินค้า

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ได้กำหนดว่า ถ้าไม่สามารถ เปลี่ยนแปลงได้ ศาลจะมีคำสั่งห้ามผู้ประกอบธุรกิจผลิตหรือนำเข้าสินค้านั้นก็ได้ และหากเป็นที่ สงสัยว่าผู้ประกอบธุรกิจจะเก็บสินค้าที่เหลือไว้เพื่อจำหน่ายต่อไป ให้ศาลมีอำนาจสั่งผู้ประกอบ ธุรกิจทำลายสินค้าที่เหลือนั้นด้วย²⁹

ซึ่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ในมาตรา 11 ให้อำนาจศาลในการกำหนดค่าเสียหายทางด้านจิตใจและค่าสินไหม ทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มเติม ซึ่งกำหนดไว้ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งความร้ายแรงในแต่ละคดี³⁰

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defective Product) มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้³¹

1) เพื่อให้เกิดความสมดุลสูงสุดระหว่างประโยชน์ของผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายในการเยียวยาความเสียหาย และประโยชน์ของผู้บริโภคอื่นที่ไม่ได้รับความเสียหายในการ ลดราคาสินค้า หมายความว่า โดยปกติแล้ว ผู้ผลิตย่อมอยู่ในสถานะที่จะกระจายความเสี่ยงไปยัง ผู้บริโภคได้ดีที่สุด การกำหนดความรับผิดที่มีพื้นฐานของแนวคิด Product Defect-Based Liability (ความรับผิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลย แต่เกิดขึ้นจาก ความไม่ปลอดภัยของสินค้า) แก่ผู้ผลิต ทำให้ผู้ผลิตกระจายความเสี่ยงไปยังผู้บริโภคด้วยการตั้ง ราคาสินค้าที่สูงขึ้นเพื่อชดเชยกับค่าเสียหายที่จะต้องจ่ายให้แก่ผู้เสียหาย

²⁸ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาผู้บริโภค พ.ศ. 2551. มาตรา 43(1).

²⁹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาผู้บริโภค พ.ศ. 2551. มาตรา 43(2).

³⁰ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. มาตรา 11.

³¹ ศุภฤกษ์ ชลวีระวงศ์. (2550). ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย: ศึกษา กรณีของผู้ให้แฟรนไชส์ที่ไม่ได้ผลิตหรือขายหรือนำเข้าสินค้า. หน้า 55.

2) เพื่อสนับสนุนการป้องกันอุบัติเหตุด้วยการออกแบบและควบคุมคุณภาพในการผลิตสินค้า การปิดฉลากคำเตือนที่ชัดเจนและระบบการเรียกคืนสินค้าซึ่งปรากฏว่ามีอันตรายในภายหลัง

3) ลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ความเสียหายทางร่างกายหรือทางทรัพยากรทางด้านแรงงาน

4) สร้างรูปแบบของการชดเชยค่าเสียหายที่รับการยอมรับทั้งทางศีลธรรมและทางการเมือง

5) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวมาทั้งหมดอย่างมีประสิทธิภาพทางด้านค่าใช้จ่ายมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งในแง่ของค่าใช้จ่ายของระบบการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค และค่าใช้จ่ายของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากราคาของสินค้าที่เพิ่มสูงขึ้น และอาจจะรวมถึงค่าใช้จ่ายในการทำประกันภัยความรับผิดในวงเงินสูงสุด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนโยบายของพระราชบัญญัตินี้ คือ เป็นการป้องกันการนำเข้าสินค้าที่ไม่มีคุณภาพหรือไม่ปลอดภัยและเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัยในการใช้สินค้าตลอดจนได้รับการชดเชยในทางการเงินที่เป็นธรรม

3.1.6 มาตรการในการลงโทษ

เมื่อมีความเสียหายอันเนื่องมาจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มาตรการในการลงโทษผู้ผลิต ผู้ประกอบการ หรือผู้ขาย ที่เป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งมาตรการการลงโทษที่สำคัญที่จะพิจารณาได้แก่

3.1.6.1 บังคับให้เป็นไปตามสัญญา

กรณีการบังคับให้เป็นไปตามสัญญาจะต้องพิจารณาถึง ความสัมพันธ์ตามสัญญาที่มีอยู่ระหว่างคู่สัญญา (Privity of Contract) และการรับประกันสินค้า (Warranty) ซึ่งมาตรการในการลงโทษทางสัญญานั้น พิจารณาได้ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ตามสัญญาที่มีอยู่ระหว่างคู่สัญญา (Privity of Contract) คู่สัญญาที่มีความสัมพันธ์ทางสัญญาต่อกันเท่านั้นที่จะมีสิทธิเรียกร้องให้รับผิดชอบได้ ซึ่งถือเป็นหลักเกณฑ์ของหลักความรับผิดทางสัญญา ดังนั้นคู่สัญญาที่ตกลงกันอย่างไรย่อมต้องเป็นไปตามสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ ตามหลักที่ว่า “สัญญาต้องเป็นสัญญา” (Pacta Sunt Savanda) แม้ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคก็ตาม แต่กฎหมายก็คุ้มครองเพียงคู่สัญญาเท่านั้น ซึ่งนับเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้ที่ได้รับความเสียหาย

จากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแต่มีใบคู่สัญญาไม่สามารถเรียกร้องความเสียหายได้เนื่องจากมีใบคู่สัญญา

2) การรับประกันสินค้า (Warranty) ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย แม้ไม่มีการกล่าวถึงเรื่องการรับประกันสินค้าไว้ก็ตามแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าจะไม่ยอมรับหลักกฎหมายนี้ จะเห็นได้ว่ากฎหมายของไทยถือว่าความรับผิดหรือการรับประกันสินค้าเป็นหนี่อย่างหนึ่งของผู้ขาย จึงถือว่ากฎหมายของไทยเองก็ยอมรับหลักนี้เช่นกันแม้จะมีได้ใช้คำว่า การรับประกันสินค้า (Warranty) เหมือนกฎหมายต่างประเทศก็ตาม การรับประกันที่สร้างขึ้นระหว่าง ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถใช้บังคับกันได้ โดยนำหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) มาใช้ และเมื่อทำสัญญาขึ้นมาแล้วก็สามารถใช้บังคับกันได้ ตามหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา (Autonomy of Will) หากข้อตกลงนั้นไม่ต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมายไม่เป็นการฝ่าฝืนวิสัย และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน³² ซึ่งการรับประกันนั้นสามารถจำแนกเป็นการรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) และการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty)

ดังนั้นมาตรการลงโทษในกรณีสัญญานั้น คู่สัญญาได้ทำสัญญาอย่างใดกันไว้ ย่อมต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามสัญญานั้น หากมีความเสียหายเกิดขึ้นผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการผิดสัญญาก็สามารถฟ้องร้องเพื่อให้ผู้ผิดสัญญารับผิดชำระค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการผิดสัญญาที่สามารถฟ้องร้องเพื่อให้ผู้ผิดสัญญารับผิดชำระค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการผิดสัญญานั้นได้ แต่หากมีข้อกำหนดโดยกเว้นความรับผิดอันไม่เป็นธรรมก็สามารถนำกฎหมายว่าด้วยสัญญาไม่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 มาใช้บังคับได้

3.1.6.2 บังคับให้เป็นไปตามนิติเหตุ

ความรับผิดเพื่อละเมิดเป็นนิติเหตุ กล่าวคือ เป็นเหตุการณ์ที่มีกฎหมายบัญญัติให้บุคคลต้องรับผิด ทฤษฎีความรับผิดในทางละเมิดนั้นเริ่มจากความรับผิดเมื่อมีความเสียหาย (ทฤษฎีรับภัย) ไปสู่ความรับผิดเพราะมีความผิด (Fault Theory) และเมื่อสังคมและสภาพความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไป หลักความรับผิดเมื่อมีความผิดจึงขาดความเหมาะสม จึงไปสู่หลักที่ว่าเมื่อมีความ

³² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 บัญญัติว่า “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการฝ่าฝืนวิสัย หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ”.

เสียหายย่อมมีความรับผิด โดยเรียกว่า ความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability หรือ Absolute Liability)³³ หลักความรับผิดเด็ดขาดนี้ช่วยให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาโดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิด แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดชอบในเรื่องความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์ที่วางจำหน่ายในท้องตลาดจะต้องปลอดภัย และให้ผู้ผลิตต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายมิได้เกิดจากผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตมิได้บกพร่อง ซึ่งต้นเหตุแห่งความเสียหาย กล่าวคือ ต้องเป็นเรื่องความเสียหายเกิดจากทรัพย์สิน ไม่มีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ต้องรับผิดในขณะเกิดเหตุ โดยหลักสันนิษฐานความผิดตามมาตรา 437 เป็นบทสันนิษฐานว่าผู้ครอบครองหรือควบคุมทรัพย์สินต้องมีความบกพร่องบางประการอันนำมาสู่ความเสียหาย จึงกำหนดให้ผู้ครอบครองหรือควบคุมเป็นผู้พิสูจน์ว่าเป็นเหตุสุดวิสัยหรือเป็นความผิดของผู้เสียหายเอง แต่กรณี Product Liability แม้แนวคิดเกี่ยวกับทรัพย์สินก็คล้ายจะไม่ต่างกัน หากแต่เหตุผลที่กำหนดให้ผู้นำสินค้าออกสู่ตลาดต้องรับผิด มีเนื้อหาในแง่ของข้อสันนิษฐานว่า สินค้าในตลาดต้องปลอดภัย ในการบริโภค ผู้ผลิตต้องแน่ใจว่าสินค้าที่นำเข้าสู่ตลาดจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ซึ่งเป็นผู้รับผลโดยตรงจากการบริโภค ดังนั้นหลักความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สิน โดยเฉพาะในมาตรา 437 นั้น ไม่ใช่ความรับผิดในผลิตภัณฑ์ก็จะเกิดข้อขัดข้องเพราะผู้รับผิดใน Product Liability มีได้หลายคน ส่วนผู้ต้องรับผิดตามหลักมาตรา 437 ต้องครอบครองทรัพย์สินอันตรายอยู่ในขณะเกิดเหตุ ซึ่งปกติสินค้าน่าจะอันตรายจะอยู่ในครอบครองของผู้เสียหาย ดังนั้นหลักและเหตุผลแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงจึงไม่อาจใช้หลักกฎหมายมาตรา 437 กับกรณีสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ก็คล้ายได้ เพราะหลัก Product Liability เป็นเรื่องหลังจากมีการจำหน่ายสินค้าไปสู่มือผู้บริโภคแล้วเท่านั้น³⁴

ดังนั้นมาตรการในการลงโทษในทางนิติเหตุนี้ เมื่อมีความเสียหายเกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้านั้นไม่ปลอดภัย ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายสามารถฟ้องร้องผู้ผลิตหรือผู้ขายให้รับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยเรียกให้ชดเชยค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากการละเมิดได้ แต่ผู้เสียหายนั้นยังคงต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตหรือผู้ขาย ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำไต่ยากยิ่ง

³³ สุขุม ศุภนิธย์. (2550). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด. หน้า 9.

³⁴ แหล่งเดิม. หน้า 202-203.

3.1.6.3 ค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน และโทษอาญา

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นเนื่องจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าไม่ปลอดภัยขึ้น จึงต้องมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อที่จะเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ได้รับอันตรายจากสินค้านั้นๆ ดังนั้นจึงควรที่จะศึกษาถึงการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนเพื่อชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้บริโภค โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเหมือนเมื่อยังไม่มีการกระทำละเมิด (Status Quo Ante) หากไม่สามารถชดเชยให้เหมือนเดิมได้ก็ต้องชดเชยโดยประการอื่นให้ผู้เสียหายได้กลับคืนใกล้เคียงกับฐานะเดิมให้มากที่สุดที่จะทำได้ ถ้าไม่มีทางอื่นก็ต้องชดเชยค่าเสียหายเป็นเงิน (Monetary Damages) แม้ในกรณีที่เป็นการละเมิดทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกาย (Personal Injury) ก็เช่นเดียวกัน³⁵ และการที่จะทำให้ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ หรือผู้ขายใช้ความระมัดระวังในการผลิตสินค้ามากยิ่งขึ้น จึงควรมีบทบัญญัติกำหนดโทษในเชิงลงโทษ ซึ่งกำหนดโทษในทางอาญา ทั้งนี้เพื่อผู้ผลิต ผู้ประกอบการ หรือผู้ขาย จะได้มีความเกรงกลัวต่อโทษ และเพื่อจะได้ผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐานและมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งมาตรการลงโทษในเรื่องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน และโทษทางอาญา พิจารณาได้ดังนี้

1) ค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน

การกำหนดขอบเขตค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาและชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหาย โดยให้ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิมเท่าที่จะทำได้ ในการผิดสัญญาอันคู่กรณีสามารถรู้ได้ถึง ความเสียหายอันอาจเกิดขึ้นเมื่อมีการผิดสัญญาไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ ซึ่งต่างกับความรับผิดในทางละเมิดที่ให้ผู้ทำละเมิดต้องรับผิดในผลเสียหายอันเป็นผลโดยตรงอันเกิดจากการละเมิดของตน แม้ตนจะไม่อาจคาดหมายได้³⁶ ด้วยเหตุนี้ทำให้การกำหนดขอบเขตความรับผิดจึงต้องอาศัยหลักทฤษฎีผลโดยตรงหรือทฤษฎีเงื่อนไขมากกว่าจะปรับหลักทฤษฎีผลธรรมดา และศาลจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดความหนักเบาแห่งความรับผิด โดยอาศัยพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดเป็นเกณฑ์

ซึ่งการวินิจฉัยค่าสินไหมทดแทนในทางละเมิดของกฎหมายญี่ปุ่นนั้นอธิบายไว้ว่า ค่าสินไหมทดแทนไม่จำเป็นต้องเป็นตัวเงินเสมอไป และจะพึงชดเชยเป็นเงินจำนวนเท่าใดนั้น ไม่มีกฎเกณฑ์ทั่วไป แต่ขึ้นอยู่กับแต่ละคดี แต่ความเสียหายอันเป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิดนั้น

³⁵ ไพจิตร บุญพันธุ์. (2550). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. หน้า 146.

³⁶ สุขุม ศุภนิคย์. เล่มเดิม. หน้า 205.

ถือเป็นเกณฑ์กำหนดความรับผิดได้ และศาลเป็นผู้วินิจฉัยว่า ผู้กระทำต้องรับผิดมากน้อยเพียงใด โดยอาศัยข้อเท็จจริงอื่นๆ ในคดีประกอบการพิจารณา

ส่วนกฎหมายอังกฤษหรือกฎหมายระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) นั้น ศาลเป็นผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเช่นนั้น โดยอาศัยพฤติการณ์และข้อเท็จจริงในแต่ละคดีเป็นเครื่องช่วยพิจารณา แต่ในความผิดละเมิดนั้นจะดูที่ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Causation) เป็นหลักที่ใช้พิจารณาขอบเขตแห่งความรับผิดด้วย ซึ่งศาลจะไม่กำหนดให้ผู้กระทำต้องรับผิดในผลเสียหายที่เกิดไกลกว่าเหตุ ซึ่งข้อนี้จะต่างจากวิธีการของไทย ซึ่งแยกการกำหนดค่าสินไหมทดแทนออกจากการพิจารณาว่ามีการกระทำอันเป็นละเมิด เมื่อพิจารณาว่าเป็นละเมิดแล้ว การกำหนดว่าต้องรับผิดในผลเสียหาย ศาลจะพิจารณาจากพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดเป็นเกณฑ์

การที่จะพิจารณาพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดเพื่ออาศัยเป็นเครื่องกำหนดค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะนำสืบถึงข้อเท็จจริงอันเป็นที่มาแห่งการกระทำอันเป็นละเมิดและความเสียหายที่โจทก์ได้รับ ซึ่งการกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนนั้นจะไม่มีหลักเกณฑ์แน่นอนตายตัว ซึ่งทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับพิจารณาของศาลซึ่งจะดูจากพฤติการณ์และความร้ายแรงในแต่ละกรณีที่เกิดขึ้น

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 โดยพระราชบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย ทรัพย์สิน และจิตใจ อันเนื่องมาจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัย แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม³⁷ ซึ่งผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา แต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการรายใด³⁸ ทั้งนี้เป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการที่จะเป็น ผู้พิสูจน์ว่าสินค้านั้นมีความปลอดภัย หากผู้ประกอบการและผู้บริโภคได้ทำข้อตกลงเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิด

³⁷ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 5.

³⁸ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 6.

เอาไว้ล่วงหน้าก่อนเกิดความเสียหาย ผู้ประกอบการจะนำมาอ้างเป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดไม่ได้³⁹

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ได้กำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษแก่ผู้ประกอบการในกรณีที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากสินค้า ให้ศาลมีอำนาจกำหนดได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด⁴⁰

มาตรการลงโทษในการเรียกค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 11 ให้อำนาจศาลในการกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน และในพระราชบัญญัตินี้ได้ให้ค่าเสียหายต่อจิตใจไว้ด้วย โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้⁴¹

1) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

2) หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้า โดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิตนำเข้าหรือขายสินค้านั้นแล้ว ไม่ดำเนินการใด ๆ ตามสมควร เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ

จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้อำนาจศาลในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจและค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มเติมจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามหลักกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยกำหนดให้ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง ในส่วนอายุความได้กำหนดไว้แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่ง

³⁹ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 9.

⁴⁰ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. มาตรา 42.

⁴¹ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 11.

และพาณิชย์ คือ กำหนดให้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่มีการขายสินค้านั้น และในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย โดยผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้เสียหายหรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ มีอายุความสามปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย⁴² และในพระราชบัญญัตินี้ยังไม่ตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะเรียกค่าเสียหายโดยอาศัยสิทธิตามกฎหมายอื่น⁴³

2) โทษทางอาญา

การกำหนดโทษทางอาญา ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ได้ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังนี้

การคุ้มครองผู้บริโภคในการโฆษณา การโฆษณาสินค้าโดยใช้ข้อความโฆษณาที่มีลักษณะเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงอันยากแก่การพิสูจน์ ผู้ประกอบการส่วนมากที่โฆษณาสินค้าโดยใช้ข้อความที่มีการยืนยันข้อเท็จจริงเปรียบเทียบคุณสมบัติสินค้าของตนกับผู้อื่น โดยผู้ประกอบการนั้นไม่สามารถพิสูจน์ข้อความโฆษณาของตนได้ว่า สินค้าของตนมีคุณสมบัติดังที่ได้โฆษณาไว้หรือไม่ และแม้จะพิสูจน์ได้แต่ต้องผ่านการรับรองหรือตรวจสอบเอกสารหลักฐานอย่างถี่ถ้วน จึงถือได้ว่าเป็นการยากที่จะพิสูจน์ให้เห็นได้ว่า ข้อความที่โฆษณานั้นเป็นจริงหรือไม่ และในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเห็นว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค คณะกรรมการฯ อาจกำหนดให้สินค้านั้นเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก โดยให้โฆษณาได้แต่ต้องให้คำแนะนำหรือคำเตือนเกี่ยวกับวิธีใช้ หรืออันตรายของสินค้า⁴⁴ และเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค คณะกรรมการฯ มีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการธุรกิจดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้านั้นได้ ถ้าผู้ประกอบการธุรกิจไม่ดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้าหรือดำเนินการล่าช้าโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร คณะกรรมการจะจัดให้มีการพิสูจน์โดยผู้ประกอบการธุรกิจเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย และถ้าผลการทดสอบหรือพิสูจน์ปรากฏว่าสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค และกรณีไม่อาจป้องกันอันตรายที่จะเกิดจากสินค้านั้นได้โดยการกำหนดฉลาก หรือตามกฎหมายอื่น คณะกรรมการมี

⁴² พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 12.

⁴³ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 14.

⁴⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522. มาตรา 24.

อำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้น และถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเปลี่ยนแปลงสินค้านั้น ภายได้เงื่อนไขตามที่คณะกรรมการฯ กำหนดก็ได้ ในกรณีที่สินค้านั้นไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ หรือเกรงว่าจะเก็บสินค้านั้นไว้ขายต่อไป คณะกรรมการฯ มีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจทำลาย หรือจะจัดให้มีการทำลายโดยผู้ประกอบธุรกิจเสียค่าใช้จ่ายก็ได้ และหากเป็นกรณีเร่งด่วนก็มีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้าเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะได้ทดสอบหรือพิสูจน์สินค้าก็ได้⁴⁵

โทษทางอาญาที่จะลงแก่ผู้ฝ่าฝืนโดยการ โฆษณาสินค้านั้นจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ⁴⁶ และผู้ใดขายสินค้าที่ควบคุมฉลาก โดยไม่มีฉลากหรือแสดงฉลากไม่ถูกต้อง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับและถ้าการกระทำของผู้ผลิตเพื่อขายหรือผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่ผู้ประกอบการขายสินค้าที่คณะกรรมการสั่งห้ามขาย เพราะสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับและถ้าผู้ประกอบนั้นเป็นผู้ผลิตเพื่อขาย หรือเป็นผู้ส่ง หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินห้าแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ⁴⁷

โทษทางอาญาในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ในกรณีที่ศาลได้วินิจฉัยชี้ขาดคดีว่า สินค้าที่จำหน่ายนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคแล้ว ผู้ประกอบธุรกิจไม่ปฏิบัติตามคำสั่งให้ศาลมีอำนาจสั่งจับกุมและกักขังผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้มีอำนาจทำการแทนของผู้ประกอบธุรกิจ ในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจเป็นนิติบุคคลไว้จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว หรือสั่งให้เจ้าพนักงานคดี หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดดำเนินการโดยให้ผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้รับผิดชอบในค่าใช้จ่าย และหากผู้ประกอบธุรกิจไม่ชำระให้บุคคลนั้นมีอำนาจบังคับคดีกับผู้ประกอบธุรกิจเสมือนเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้มีอำนาจทำการแทนของผู้ประกอบธุรกิจ ในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจเป็นนิติบุคคลที่ถูกจับกุม โดยเหตุจงใจขัดขืนคำสั่ง จะต้องถูกกักขังไว้จนกว่าจะมีประกัน หรือป้องกันและหลักประกันตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ทั้งนี้

⁴⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522. มาตรา 36.

⁴⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522. มาตรา 48.

⁴⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522. มาตรา 56.

ห้ามไม่ให้กักขัง ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้มีอำนาจทำการแทนของผู้ประกอบธุรกิจในกรณีที่ ผู้ประกอบธุรกิจเป็นนิติบุคคลแต่ละครั้งเกินกว่าหกเดือนนับแต่วันจับหรือกักขัง แล้วแต่กรณี⁴⁸

3.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในต่างประเทศ

เนื่องจากปัจจุบันการผลิตสินค้าได้นำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามากขึ้นมาผลิตสินค้า ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถตรวจพบความเสียหายที่เกิดจากตัวสินค้าได้ เป็นผลให้ผู้บริโภคไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าอันตราย แต่ทั้งนี้ประเทศไทยมีการตราพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น ก็ยังคงต้องศึกษากฎหมายต่างประเทศเพื่อหาแนวทางมาพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายของประเทศไทยให้เกิดความชัดเจนและสามารถนำวินิจฉัยคดีให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภคโดยทั่วไป

3.2.1 ความหมายและวัตถุประสงค์ของสินค้าที่ชำรุดบกพร่องในต่างประเทศ

ความหมายของสินค้าชำรุดบกพร่องนั้น สามารถพิจารณาได้ดังนี้

3.2.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

สินค้าที่ชำรุดบกพร่องตามความใน Product Liability Law ของประเทศสหรัฐอเมริกา หมายถึง สินค้าที่มีความชำรุดบกพร่อง

กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นคือ Restatement (Third) of Torts: Product Liability ซึ่งได้รวบรวมแนวคำพิพากษาของศาลต่าง ๆ เกี่ยวกับ Product Liability

วัตถุประสงค์ของ Product Liability คือ⁴⁹

- 1) เพื่อส่งเสริมให้ผู้ผลิตผลิตสินค้าให้มีความปลอดภัยมากขึ้น
- 2) เพื่อกระจายความเสียหายที่เกิดขึ้นไปยังผู้ขายและผู้บริโภครายอื่น ซึ่งได้รับประโยชน์จากการใช้ผลิตภัณฑ์

⁴⁸ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. มาตรา 43.

⁴⁹ สรเพชร กฤติยวงศ์. (2548, ธันวาคม). “หลักกฎหมายเรื่อง Product Liability ในประเทศสหรัฐอเมริกา.” วารสารกฎหมายศาลแพ่ง, ปีที่ 2, ฉบับที่ 2. หน้า 144.

3) เพื่อให้ความคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ชำรุดบกพร่องให้มากที่สุด

ซึ่งการที่จะพิจารณาว่าผลิตภัณฑ์ชำรุดบกพร่องหรือไม่พิจารณาได้จากทฤษฎีดังนี้

1) หลักความแตกต่างไปจากมาตรฐานธรรมดา (Deviation from the norm test) คือ ผลิตภัณฑ์ที่จะถือว่าชำรุดบกพร่องต่อเมื่อผลิตภัณฑ์นั้นไม่มีคุณภาพเท่ากับผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะการใช้งานเหมือน ๆ กัน

2) หลักความไม่เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจ (The unfitness for intended purpose หรือ Consumer expectation test) เป็นหลักความคาดหวังของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ หากคุณภาพต่ำกว่าความคาดหวังของผู้บริโภคอาจจะถือว่าผลิตภัณฑ์นั้นชำรุดบกพร่อง

3) The Restatement (Second) Section 402A มีหลักว่า ผู้ที่ขายผลิตภัณฑ์ที่ชำรุดบกพร่องโดยเป็นอันตรายที่ไม่สมเหตุสมผลต่อผู้ใช้หรือผู้บริโภคต้องรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดแก่ร่างกายและทรัพย์สินของผู้บริโภค

4) ผลิตภัณฑ์ที่จะถือว่าชำรุดบกพร่องในการออกแบบ ถ้าผลิตภัณฑ์ทำงานบกพร่องไม่ปลอดภัยตามที่ผู้บริโภคคาดหวังในขณะที่ใช้งานตามปกติ และการออกแบบดังกล่าวเป็นเหตุในการก่อให้เกิดความเสียหาย

ดังนั้นเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาว่า สินค้านั้นปลอดภัยหรือไม่คือความคาดหวังของผู้บริโภคโดยทั่วไป กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้แบ่งความชำรุดบกพร่องของสินค้าออกเป็น 3 กรณี คือ

1) ความชำรุดบกพร่องในการผลิต (Manufacturing Defect) หมายถึง สินค้าที่ผลิตได้นั้นไม่ตรงตามแบบที่ตั้งใจไว้ (Intended Design)

2) ความชำรุดบกพร่องโดยการออกแบบ (Defect in Design) ซึ่งมีแนวทางที่ใช้พิจารณา 2 แนวทาง คือ แนวทางแรกเป็นแนวทางตามที่กำหนดไว้ใน Restatement (Second) of Torts, section 401A คือใช้หลัก “Consumer Expectation Test” ก็คือ สินค้านั้นถือว่าชำรุดบกพร่อง หากสินค้านั้นขาดความปลอดภัยอันพึงมีตามที่ผู้บริโภคทั่วไปควรคาดหวังได้ตามสมควร ซึ่งหลักนี้ผู้บริโภคจะคาดหวังเกินกว่าระดับของเทคโนโลยีที่มีอยู่ในการตรวจพบความชำรุดบกพร่องไม่ได้ ส่วนแนวทางที่สองนั้นคือใช้หลัก “Risk-Utility Test” โดยผู้เสียหายจะพิสูจน์ว่าแบบของสินค้าดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรืออาจพิสูจน์ว่าผู้ผลิตมีทางเลือกในการออกแบบที่สมเหตุสมผลเพื่อหลีกเลี่ยงหรือบรรเทาอันตรายที่อาจเกิดจากแบบของ

สินค้าที่ใช้อยู่ ซึ่งการนำหลัก “Risk-Utility Test” นี้มาใช้ นั้น จะส่งเสริมให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีมากขึ้น

3) ความชำรุดบกพร่องในการกำหนดข้อบ่งใช้และคำเตือน (Defect because of inadequate instructions or warnings) หมายถึง กรณีที่อาจหลีกเลี่ยงหรือลดความเสี่ยงต่อความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากสินค้านั้นได้ ถ้ามีการให้ข้อมูลในด้านของข้อบ่งใช้หรือคำเตือนอย่างเหมาะสมถึงอันตรายของสินค้านั้น

3.2.1.2 ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษ ใน Consumer Protection Act of 1987 บัญญัติไว้ใน Section 3 ว่าสินค้ามีความชำรุดบกพร่อง หากว่าสินค้านั้นขาดความปลอดภัย อันพึงคาดหมายได้โดยบุคคลทั่วไป ซึ่งรวมถึงความปลอดภัยของชิ้นส่วนที่ใช้ในการผลิตหรือประกอบเป็นสินค้าขั้นสุดท้ายและความปลอดภัยในบริบทของความเสี่ยงในอันที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ทั้งนี้ในการพิจารณาว่าสินค้านั้นมีความปลอดภัยที่บุคคลทั่วไปพึงคาดหมายได้จากสินค้านั้นหรือไม่ จะต้องคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมต่างๆ ซึ่งรวมถึง

1) ลักษณะและวัตถุประสงค์ของการนำสินค้านั้นออกสู่ตลาด เช่น การบรรจุภัณฑ์ การโฆษณา การให้รายละเอียดของข้อบ่งใช้และคำเตือนเกี่ยวกับสินค้านั้นๆ โดยพิจารณาว่าคนทั่วไปสามารถคาดหมายจะได้รายละเอียดอะไรบ้าง เพื่อความปลอดภัยที่ตัวสินค้านั้นควรมี

2) มีการใช้สินค้าไปในทางที่ผิดหรือไม่ ซึ่งจะต้องดูข้อบ่งใช้และคำเตือนเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ผลิตให้ไว้ โดยพิจารณาว่าคนทั่วไปจะคาดหมายว่าควรมีรายละเอียดของข้อมูลเกี่ยวกับสินค้านั้นอย่างไรบ้าง

3) เวลาที่มีการส่งมอบสินค้าว่าความชำรุดบกพร่องมีอยู่ก่อนการส่งมอบหรือภายหลังการส่งมอบสินค้าของผู้ผลิต โดยผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบหากความชำรุดบกพร่องนั้นมีอยู่ก่อนการส่งมอบสินค้า

3.2.1.3 ประเทศญี่ปุ่น

Product Liability Law ของประเทศญี่ปุ่นได้ให้คำนิยาม “Defect” ใน Article 2 วรรค 2 ว่าหมายถึง การที่สินค้าขาดความปลอดภัยอันสินค้านั้นพึงมีตามปกติ (A lack of safety which ordinarily a product ought to provide.) โดยคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของสินค้านั้น การคาดหมายตามปกติเกี่ยวกับการใช้สินค้านั้น เวลาที่ผู้ผลิตส่งมอบสินค้า และพฤติการณ์อื่นๆ อัน

เกี่ยวกับสินค้านั้น โดยปัจจุบันได้มีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้⁵⁰

1) เพื่อให้ผู้บริโภคมีฐานะในระบบเศรษฐกิจแบบตลาดทัดเทียมกับผู้ประกอบการซึ่งมีศักยภาพสูงในการพัฒนากระบวนการผลิตที่ซับซ้อนขึ้น ซึ่งการทัดเทียมกันในระบบเศรษฐกิจการตลาดของทั้งสองฝ่ายจะเป็นการป้องกันและรองรับปัญหาอันอาจเกิดจากการพัฒนาการผลิตในอนาคต

2) เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจเป็นผู้รับภาระในการนำสืบกรณีต่างๆ ที่เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของผู้บริโภค เป็นการลดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายซึ่งไม่สามารถที่จะนำสืบถึงความบกพร่อง ความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อในการผลิตของผู้ประกอบการธุรกิจ

3.2.2 มาตรการทางกฎหมายและการเยียวยาความเสียหายของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในต่างประเทศ

โดยทั่วไปแล้วสินค้าที่ชำรุดบกพร่องตามความใน Product Liability Law ของกฎหมายประเทศต่างๆ นั้น หมายถึงสินค้าที่ขาดความปลอดภัย ส่วนรายละเอียดว่าสินค้าใดขาดความปลอดภัยอาจจะแตกต่างกันไปแต่ละประเทศ

3.2.2.1 ผู้ที่ต้องรับผิดในความเสียหาย

ผู้ที่ต้องรับผิดในความเสียหายอันเนื่องมาจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในต่างประเทศมีดังต่อไปนี้

1) ประเทศสหรัฐอเมริกา

ผู้ที่ต้องรับผิด ได้แก่ ผู้ผลิต ซึ่งหมายถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องในการผลิต สร้าง ทำ หรือก่อสร้างผลิตภัณฑ์ใดๆ หรือส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ ผู้ออกแบบหรือสร้างผลิตภัณฑ์ หรือว่าจ้างให้ผู้อื่นซึ่งออกแบบหรือสร้างผลิตภัณฑ์หรือส่วนของผลิตภัณฑ์และอาจรวมถึงผู้ขายผลิตภัณฑ์⁵¹ แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงผู้ขายหรือให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ หรือผู้จัดบริการทางวิชาชีพในกรณีที่การขายหรือการบริโภคผลิตภัณฑ์เป็นผลจากการใช้ดุลพินิจหรือความชำนาญใน

⁵⁰ อัครพงษ์ เวชยานนท์. กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ในญี่ปุ่น: Product Liability Law in Japan. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2551, จาก <http://gotoknow.org/blog/akrapong/164075>.

⁵¹ สุขุม สุภนิตย์. (2549). คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 64.

วิชาชีพหรือบริการใดๆ และไม่รวมถึงผู้สนับสนุนทางการเงินเพื่อให้มีการขายผลิตภัณฑ์ที่ให้เช่า และมีได้ควบคุมบำรุงรักษาผลิตภัณฑ์ที่ให้เช่า

2) ประเทศอังกฤษ

ใน Consumer Protection Act 1987 บัญญัติเป็นทางเลือกให้แก่ผู้เสียหายที่จะเรียกร้องให้ผู้ที่ต้องรับผิดชอบตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้ให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้แก่ตน โดยไม่เป็นการตัดสิทธิที่จะเรียกร้องตามกฎหมายอื่น⁵² ผู้ที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าคือ

- (1) ผู้ผลิต
- (2) ผู้ที่แสดงชื่อของตนลงบนสินค้าหรือใช้เครื่องหมายการค้าเกี่ยวกับสินค้า
- (3) ผู้ที่นำสินค้าเข้ามาเพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้าของตนในการจะจำหน่ายสินค้านั้นแก่บุคคลอื่น

(4) ผู้ขาย ในกรณีที่ผู้เสียหายร้องขอให้เปิดเผยถึงบุคคลในข้อ 1 ถึง 3 แต่ผู้ขายละเลยไม่ทำตามคำร้องขอหรือไม่บ่งชี้ให้ทราบภายในเวลาอันสมควร

ในกรณีที่ผู้ต้องรับผิดชอบหลายราย Section 2(5) บัญญัติให้บุคคลเหล่านั้นรับผิดชอบร่วมกัน

3) ประเทศญี่ปุ่น

ตามกฎหมายญี่ปุ่นในเรื่อง Product Liability Law ได้นำหลักการของ EC Directive ไปใช้เช่นเดียวกันโดย Article 3 บัญญัติให้ผู้ผลิตและผู้ที่อยู่ในสถานะเช่นเดียวกับผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้า และ Article 2 ได้นิยามผู้ผลิตและผู้ที่อยู่ในสถานะเดียวกับผู้ผลิตว่าหมายถึง :

- (1) ผู้ที่ผลิต (Manufacture) ผู้ที่แปรรูป (Process) หรือนำเข้า (Import) สินค้าในลักษณะที่เป็นธุรกิจ ซึ่งกรณีนี้หมายถึงผู้ผลิตสินค้าตามความเป็นจริงในลักษณะที่เป็นปกติธุระในทางการค้าของตน หรือเป็นผู้นำเข้าสินค้าชนิดนั้นเป็นปกติธุระในทางการค้าเช่นเดียวกัน การ

⁵² Article 2(6): "This section shall not without prejudice to any liability arising otherwise than by virtue of this Part."

กำหนดให้ผู้นำเข้ารับผิดชอบเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคภายในประเทศ เพราะการฟ้องร้องผู้ผลิตในต่างประเทศนั้นกระทำได้ยากมาก

(2) ผู้ที่ใช้ชื่อของตน ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายอื่นใดลงบนสินค้าว่าเป็นผู้ผลิต หรือผู้ที่ใช้ชื่อของตนหรือการแสดงข้อความอื่นใด (representation) ลงบนสินค้าเป็นเหตุให้บุคคลอื่นสำคัญผิดในตัวบุคคลที่เป็นผู้ผลิตสินค้านั้น

(3) ผู้ที่ใช้ชื่อของตนหรือแสดงข้อความอื่นใดลงบนสินค้านั้น ซึ่งอาจทำให้เป็นที่เชื่อถือได้ว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้านั้นตามความเป็นจริง ทั้งนี้โดยคำนึงถึงลักษณะและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การแปรรูป การนำเข้าหรือการจำหน่ายสินค้านั้นด้วย

3.2.2.2 ประเภทของความเสียหายและขอบเขตของความรับผิด

ขอบเขตความรับผิดและประเภทของความเสียหายอันเนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้าในต่างประเทศ ดังนี้

1) ประเทศสหรัฐอเมริกา

ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ รวมถึงผู้ขายย่อมต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายจากความชำรุดบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้า ซึ่งประเภทของความเสียหายได้แก่

(1) ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจ

กรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ชีวิตและร่างกายนั้นกฎหมายยอมให้ผู้เสียหายเรียกค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินทั้งที่เกิดขึ้นแล้วและยังไม่เกิดขึ้นในอนาคต เช่นความเสียหายที่เป็นตัวเงินอันได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดรายได้ ส่วนความเสียหายที่มีใช้ตัวเงิน ได้แก่ ความเจ็บปวดและการทนทุกข์ทรมาน นอกจากนี้คู่สมรสและบุคคลในครอบครัวสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนสำหรับค่าขาดผู้ดูแล ค่าขาดแรงงานในครัวเรือน (Loss of Consortium) ได้ด้วย และในกรณีที่ผู้ผลิตรู้ว่าสินค้าที่ผลิตนั้นชำรุดบกพร่องและอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้นั้น คณะลูกขุนอาจกำหนดให้ผู้ผลิตที่ถูกฟ้องนั้นชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในเชิงลงโทษได้

สำหรับความเสียหายในทางจิตใจอันได้แก่ ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน การตกใจ ความอับอายขายหน้า ความวิตกกังวลและความกลัว นั้น กฎหมายของสหรัฐอเมริกานั้นแยกพิจารณาออกเป็นสามกรณี ได้แก่

1) Intentional Infliction of Emotional Distress กรณีนี้ต้องปรากฏว่าจำเลยได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง และต้องเป็นการกระทำที่คาดหมายได้ว่า วิทยุชนจะได้รับความเสียหายทางจิตใจ

2) Negligent Infliction of Emotional Distress กฎหมายของรัฐส่วนใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ยอมให้ผู้เสียหายเรียกค่าเสียหายทางจิตใจที่เรียกว่า Negligent Infliction of Emotional Distress เว้นแต่ความเสียหายทางจิตใจนั้นเป็นผลมาจากความเสียหายทางร่างกาย

3) Emotional Distress for Another's Injury ในกรณีที่บุคคลได้รับความเสียหายทางจิตใจเมื่อประสบหรือพบเห็นผู้อื่นได้รับอันตราย ซึ่งใน Restatement (Second) of Torts, section 313 (2) ระบุว่าผู้ที่เรียกค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายทางจิตใจในกรณีที่พบเห็นผู้อื่นได้รับบาดเจ็บนั้น ผู้นั้นจะต้องอยู่ในบริเวณอันตรายด้วย หลักนี้เรียกว่า "Zone-of-Danger Rule"

(2) ความเสียหายแก่ทรัพย์สิน

ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ชำรุดบกพร่องไม่อยู่ภายใต้บังคับของ EC Directive ผู้เสียหายต้องไปฟ้องร้องกันตามหลักกฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขาย หรือตามหลักกฎหมายละเมิดทั่วไป นอกจากนี้ยังมีได้มุ่งประสงค์จะคุ้มครองสิทธิของพ่อค้าที่มีต่อพ่อค้าด้วยกัน แต่มุ่งประสงค์คุ้มครองเพียงสิทธิของผู้บริโภคที่มีต่อพ่อค้าเท่านั้น ดังนั้นทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่องนั้นจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ผู้เสียหายมีไว้เพื่อการใช้สอยหรือบริโภคส่วนตัวเท่านั้น ถ้าเป็นทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อการค้าก็ไม่ได้รับความคุ้มครอง

ค่าเสียหายที่กำหนดในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นกำหนดไว้ว่า

1) ค่าเสียหายที่เกิดจากความเสียหายแก่ตัวผลิตภัณฑ์เอง ต้องฟ้องตามกฎหมายแพ่งว่าด้วยสัญญาและไม่อยู่ภายใต้กฎหมายนี้

2) ค่าเสียหายอันเป็นการลงโทษเท่าที่กฎหมายอนุญาต โจทก์สามารถเรียกได้หากพิสูจน์ได้อย่างชัดเจนจากพยานหลักฐานว่า กระทำโดยรู้ว่าจะเกิดความเสียหายต่อผู้อื่น ค่าเสียหายอันเป็นการลงโทษ ต้องไม่เกินกว่า 3 เท่าของจำนวนค่าเสียหายที่ศาลตัดสินให้โจทก์ได้รับชดใช้เพื่อความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ตามฟ้อง หรือไม่เกิน 250,000 เหรียญ สุดแต่ว่าจำนวนใดจะมากกว่า

3) ค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ คำนวณตามสัดส่วนที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น และศาลอาจกำหนดคำพิพากษาแยกเป็นรายบุคคลได้

แต่ในเรื่องนี้ ประธานาธิบดีคลินตันได้ใช้สิทธิคัดค้านร่างกฎหมายนี้ ด้วยเหตุว่าไม่ให้ความเป็นธรรมต่อผู้บริโภคในแง่การชดเชยค่าเสียหายเพราะเป็นการจำกัดสิทธิของผู้เสียหายที่ไม่เป็นธรรม⁵³ และช่วยให้ผู้ผลิตพ้นจากความรับผิดชอบได้ง่ายขึ้น

2) ประเทศอังกฤษ

ประเภทของความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยาและขอบเขตของความรับผิดชอบได้แก่

(1) ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจ

ตามกฎหมาย Consumer Protection Act. ของอังกฤษใน section 5 (1) ให้คำนิยาม ความเสียหาย ไว้ว่า หมายถึงอันตรายแก่ชีวิตและร่างกาย ซึ่งศาลของประเทศไทยได้ถือเป็นแนวปฏิบัติว่าผู้เสียหายสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน และความเสียหายในอนาคต เช่น การขาดประโยชน์ในการทำมาหาได้ในอนาคต การสูญเสียความสามารถในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ Fatal Accidents Act 1976 ยังให้ผู้ที่อยู่ภายใต้การอุปการะเลี้ยงดูของผู้ตายสามารถเรียกค่าขาดไร้อุปการะได้ด้วย ปัจจุบันศาลอังกฤษยอมรับให้มีการจ่ายค่าเสียหายในเชิงลงโทษได้

กรณีความเสียหายทางจิตใจนั้น Consumer Protection Act 1987, section 6(7) บัญญัติว่าให้ถือว่าการฟ้องร้องคดี Product Liability ตามบทบัญญัติใน Part I เป็นการฟ้องร้องคดีละเมิดโดยหลักทั่วไปแล้วศาลอังกฤษจะไม่ให้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายในทางจิตใจ เช่น ความเศร้าโศก ความเสียใจ แต่ถ้าเป็นความเสียหายแก่จิตประสาท ศาลจะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของความเสียหายทางร่างกาย

(2) ความเสียหายแก่ทรัพย์สิน

ใน Consumer Protection Act 1987 ของประเทศอังกฤษ ได้บัญญัติไว้ชัดเจนใน section 5 (2) ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั่นเองหรือเกิดขึ้นแก่ชิ้นส่วนที่ประกอบเป็นสินค้านั้นไม่อยู่ภายใต้บังคับของ Product Liability Law ส่วนความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินอื่นนั้นจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของ section 5 (3) กล่าวคือ :

1) ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินซึ่งโดยปกติแล้วเป็นทรัพย์สินอันพึงมีไว้เพื่อการใช้ การครอบครองหรือการบริโภคส่วนตัว

⁵³ สุขุม สุภนิตย์. เล่มเดิม. หน้า 66.

2) เป็นทรัพย์สินที่ผู้เสียหายเจตนามิไว้เพื่อการใช้ การครอบครอง หรือการบริโภคส่วนตัว

อย่างไรก็ตาม section 5 (4) ระบุว่ามูลค่าของความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินนั้นจะต้องไม่ต่ำกว่า £ 275

3) ประเทศญี่ปุ่น

ประเภทของความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยาและขอบเขตของความรับผิดชอบ

(1) ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจ

Product Liability Law , Article 3 ของประเทศญี่ปุ่นนั้นบัญญัติว่า ความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยาตามความในกฎหมายฉบับนี้ คือความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคล ยกเว้นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั่นเอง แต่ Product Liability Law ก็ไม่ได้กำหนดขอบเขตของค่าสินไหมทดแทนเอาไว้ว่าจำเลยจะต้องรับผิดชอบมากน้อยเพียงใด ดังนั้นการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจึงเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นในเรื่องค่าสินไหมทดแทนเพื่อการทำละเมิด⁵⁴ และแม้ประเทศญี่ปุ่นจะนำ EC Directive มาใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายของตน แต่ก็ไม่ได้นำแนวคิดในการกำหนดค่าเสียหายขั้นต่ำและขั้นสูงมาบัญญัติไว้ เพราะเห็นว่าไม่เหมาะสมกับระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ในเรื่องของความเสียหายทางจิตใจนั้นกฎหมายญี่ปุ่นจะยอมให้เรียกได้ก็ต่อเมื่อมีความเสียหายทางร่างกายเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายด้วย

(2) ความเสียหายแก่ทรัพย์สิน

Product Liability Law, Article 3 ของประเทศญี่ปุ่น บัญญัติไว้แต่เพียงว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ชำรุดบกพร่องเองนั้น ไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ แต่กฎหมายญี่ปุ่นก็ไม่ได้กำหนดเป็นเงื่อนไขว่าทรัพย์สินใดที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้ Product Liability Law ดังนั้นแม้เป็นทรัพย์สินที่มิไว้เพื่อการค้าก็ได้รับความคุ้มครอง ซึ่งกรณีนี้จะแตกต่างจาก EC Directive

⁵⁴ Yukihiko Asami. (2000). **The Product Liability Law in Japan**. In IDE Asian Law Series. Bangkok, 19-20 December: Institute of Developing Economies. Symposium: Proceedings of the Workshop: Law on Consumer Protection: Japan and Thailand Location: ALC. P. 63.

3.2.3 กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค และองค์กรที่ทำหน้าที่ในด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในต่างประเทศ

องค์กรที่ทำหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคกรณีที่เกิดความชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยขึ้นในต่างประเทศ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.2.3.1 กฎหมายและองค์กรที่คุ้มครองผู้บริโภคในประเทศสหรัฐอเมริกา

การที่ประเทศสหรัฐอเมริกามีการปกครองแบบสหพันธรัฐ มีรัฐบาลแห่งมลรัฐเป็นผู้ทำหน้าที่ปกครองในระดับรัฐ และมีรัฐบาลกลางทำหน้าที่ปกครองประเทศ ทำให้แนวคิดและนโยบายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจึงมี 2 ระดับ คือ ระบบการคุ้มครองผู้บริโภคระดับมลรัฐและระดับสหพันธรัฐ

กฎหมายที่ประกาศบังคับใช้ในระดับสหพันธรัฐที่เกี่ยวกับกาคุ้มครองผู้บริโภค ส่วนใหญ่เป็นกฎหมายที่คณะกรรมการว่าด้วยการค้าแห่งสหพันธรัฐหรือ Federal Trade Commission (FTC) เป็นผู้บังคับใช้และกำกับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ในระบบการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศสหพันธรัฐอเมริกา FTC โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี และมีบทบาทสำคัญในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคนอกเหนือจากเรื่องความปลอดภัยในเรื่องอาหาร ยา เครื่องสำอาง และสินค้าบริโภค อื่นๆ ในกรณีความปลอดภัยเกี่ยวกับสินค้านี้กฎหมายเฉพาะ ซึ่งครอบคลุมสินค้าทุกชนิดทุกประเภทเพื่อความปลอดภัย โดยมีคณะกรรมการว่าด้วยความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ คือ The Consumer Product Safety Commission (CPSC) เป็นผู้กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายในตลาดทั่วประเทศ โดย CPSC เป็นผู้กำหนดนโยบายมาตรฐาน และตรวจติดตามให้มีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เกี่ยวกับความปลอดภัย กฎหมายกำหนดอำนาจในการสั่งห้ามจำหน่าย สั่งให้เรียกเก็บจากตลาด และมีโทษทางอาญาเป็นบทบังคับกับผู้บริโภคมีสิทธิฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายได้

ซึ่งระบบการฟ้องร้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายเป็นเรื่องที่ผู้บริโภคจะใช้สิทธิของตนผ่านหน่วยงานภาครัฐ โดยอาศัยหลักกฎหมายลักษณะละเมิดตามแนวกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) หรือระบบกฎหมายที่พัฒนามากขึ้น เช่นในกรณี Product Liability และการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่ม (Class Action) เพื่อประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย เพราะความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นเหตุเดียวกัน

องค์กรคุ้มครองผู้บริโภคที่มีลักษณะเป็นสมาคมหรือสมาพันธ์ระดับชาติต่างมีส่วนในการคุ้มครองผู้บริโภค และมีทั่วไปในทุกมลรัฐ แต่ไม่มีวัตถุประสงค์ในการฟ้องคดีเพื่อผู้บริโภค เพราะคดีเหล่านี้หากไม่ฟ้องโดยผู้เสียหายก็อาจให้ Attorney General หรืออัยการของรัฐหรือสหพันธรัฐฟ้องร้องให้ได้ ส่วนองค์กรภาคธุรกิจเอกชน เช่น Better Business Bureau (BBB) ก็มีส่วนในการคุ้มครองผู้บริโภคเช่นกันในแง่ของการรับเรื่องราวที่ผู้บริโภคร้องเรียนและดำเนินการประสานกับธุรกิจที่ถูกร้องเรียนเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหา ก่อนถึงขั้นตอนการฟ้องร้องคดีกัน โดย BBB มีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบพฤติกรรมของธุรกิจด้วยกัน และเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขเพื่อดำรงความเป็นธรรมในตลาดที่มีการแข่งขัน⁵⁵

3.2.3.2 กฎหมายและองค์กรที่คุ้มครองผู้บริโภคในประเทศอังกฤษ

ในปี ค.ศ. 1961 มีการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาปัญหาเพื่อเสนอแนะทางการคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นชื่อว่า The Melony Committee on Consumer Protection มีการจัดตั้ง Consumer Council และต่อมาเปลี่ยนเป็น The National Consumer Council ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระมีบทบาทด้านระวางผลประโยชน์ของผู้บริโภค นอกจากนี้ยังมี Department of Trade and Industry (กระทรวงการค้าและอุตสาหกรรม) ทำงานประสานกับ Office of Fair Trading (องค์การการค้าที่เป็นธรรม) ที่ตั้งขึ้นตาม Fair Trading Act 1973 เพื่อดูแลการค้าที่เป็นธรรม ภายใต้อำนาจกำกับของ Director General of Fair Trading มีวาระดำรงตำแหน่ง 5 ปี มีหน้าที่หลักคือการดูแลกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสินค้า เพื่อการบริโภคทุกประเภท และมีองค์กรอิสระภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการคุ้มครองผู้บริโภคด้วย และภายใต้กฎหมายนี้ได้กำหนดให้มีกรรมการที่ปรึกษาเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่เรียกว่า The Consumer Protection Advisory Committee ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์เกี่ยวกับสินค้าบริโภค หรือเกี่ยวกับการทำงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในองค์กรเอกชน ซึ่งระบบการคุ้มครองผู้บริโภคดังกล่าวช่วยให้กระบวนการออกกฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น กฎหมายหลักที่ใช้ในการคุ้มครองผู้บริโภคได้มีการประกาศใช้ The Consumer Protection Act 1987 (พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ.1987) ควบคู่กับ Fair Trading Act 1973 เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างกว้างขวางขึ้น กฎหมายของ

⁵⁵ สุขุม สุภนิศย์. (2545). เอกสารเพื่อประกอบการพิจารณากฎหมายของสมาชิกรัฐสภา เล่มที่ 7 เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ... กรณีศึกษากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักรอังกฤษ. หน้า 71-73.

ประเทศอังกฤษไม่ได้ระบุไว้ว่าห้องกรโคมี่อำนาจในการดำเนินคดีแทนผู้บริโภค ซึ่งแตกต่างกับในสหรัฐอเมริกาที่อัยการจะเข้าดำเนินคดีแทนประชาชนได้นั้นจะต้องคาดหมายได้ว่าความเสียหายจะเกิดแก่สาธารณะ นอกจากนี้รัฐยังได้ช่วยเหลือผู้บริโภคในการดำเนินคดีเมื่อฟ้องร้องในกรณีความเสียหายเกิดจากการบริโภค

องค์กรภาคเอกชน มีการรวมกลุ่มของเอกชนเพื่อดำเนินการด้านการคุ้มครองผู้บริโภค เช่น สมาคมผู้บริโภค (Consumer Association) โดยมีเอกสารเผยแพร่ชื่อ Which? ที่รู้จักแพร่หลายเพราะให้ประโยชน์ในการตัดสินใจของผู้บริโภค นอกจากนี้สมาคมดังกล่าวยังให้ความช่วยเหลือแก่ผู้บริโภคเมื่อมีคดีเกิดขึ้นและเป็นคดีที่อาจมีประโยชน์ต่อผู้บริโภคส่วนรวม เช่น การรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดี หรือการให้ฝ่ายกฎหมายของสมาคมช่วยเหลือผู้บริโภคในการดำเนินคดีและเบิกความที่เป็นประโยชน์ต่อคดี ดังนั้นระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้น การที่จะให้ผู้บริโภคฟ้องคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิทำได้โดยการดำเนินการยื่นฟ้องคดีเอง หรือขอความช่วยเหลือไปที่สำนักงานให้คำแนะนำประชากร (Citizen Advice Bureaux: CABx) เพื่อขอรับคำปรึกษาหรือคำแนะนำ

3.2.3.3 กฎหมายและองค์กรที่คุ้มครองผู้บริโภคในประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นมีแนวคิดเกี่ยวกับระบบการคุ้มครองผู้บริโภคที่เน้นบทบาทของรัฐมากกว่าการให้ผู้บริโภคคุ้มครองตนเองหรือฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย โดยใช้มาตรการทางกฎหมายผ่านระบบบริหารและใช้โทษทางอาญาเป็นเครื่องมือในการกำหนดให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยในปี ค.ศ.1994 สภาได้ออกกฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค กล่าวคือ ให้ผู้บริโภคมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้โดยไม่ต้องนำสืบถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของตน เพียงแต่นำสืบว่ามีความบกพร่องในผลิตภัณฑ์ และความเสียหายเกิดขึ้นจากความบกพร่องนั้น นับได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีแพ่งเพื่อชดเชยค่าเสียหายและได้รับการเยียวยาโดยวิธีการนำสืบที่แตกต่างจากคดีละเมิดทั่วไป นับเป็นการเปลี่ยนแปลงแตกต่างจากที่เคยกำหนดให้รัฐบาลเพียงลำพังมีหน้าที่ในการควบคุมไม่ให้เกิดความเสียหายต่อผู้บริโภค ซึ่งยังคงมีปัญหาในด้านหน้าที่นำสืบถึงความบกพร่อง (Defect) ว่าความบกพร่องนั้นเกิดจากตัวสินค้าหรือผลิตภัณฑ์หรือไม่ ซึ่งการนำสืบดังกล่าวง่ายกว่าการนำสืบในเรื่องความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งนักกฎหมายของญี่ปุ่นเห็นว่าเพียงสืบให้เห็นว่าความบกพร่องนั้นชัดเจนและไม่ควรเกิดขึ้นตามความคาดหมายธรรมดาของผู้บริโภค ก็น่าจะถือว่าได้สืบถึงความบกพร่องแล้ว

ปัจจุบันองค์กรภาครัฐที่ทำหน้าที่ทั้งในระดับประเทศและในระดับท้องถิ่น ได้แก่ The Japan Consumer Information Center (JCIC) ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็น National Center for Consumer Affairs (NCCA) ทำหน้าที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค รวมทั้งกระจายข้อมูลไปยัง Consumer Center ในท้องถิ่น โดยทำหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์และระงับข้อพิพาทที่ผู้บริโภคประสบปัญหาเกี่ยวกับธุรกิจในพื้นที่โดยวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ย⁵⁶

3.2.4 การฟ้องคดี การระงับข้อพิพาท ข้อยกเว้นความรับผิด และอายุความ ของกฎหมายต่างประเทศ

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่องหรือความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้บริโภคสามารถเรียกร้องผู้ผลิตหรือผู้ขายให้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละประเทศแตกต่างกันดังนี้

3.2.4.1 การฟ้องคดีในต่างประเทศ

ในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายสามารถดำเนินการฟ้องร้องเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ ดังรายละเอียดดังนี้

1) การฟ้องคดีของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้พัฒนากฎหมายให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) โดยมีหลักการดำเนินการพิจารณาตัดสินว่าผู้มีส่วนได้เสียด้วยในเหตุอย่างเดียวกันเป็นจำนวนมากสามารถเข้าเป็นคู่ความร่วมกันและพร้อมกันทุกคนได้ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกแก่การปฏิบัติ เพราะไม่ต้องเสียเวลาและประหยัดค่าใช้จ่ายจำนวนมากได้ ประกอบกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นเมื่อมีคำพิพากษาคำตัดสินดังกล่าวมีผลผูกพันร่วมกันของผู้ที่ได้รับความเสียหายทุกคน กล่าวคือ ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำเดียวกัน โดยผู้เสียหายสามารถเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเพื่อฟ้องคดีให้ศาลมีคำพิพากษาคำตัดสินคดีไปในคราวเดียวกัน

⁵⁶ แหล่งเดิม. หน้า 17.

2) การฟ้องคดีของประเทศอังกฤษ

ศาลสูงของประเทศอังกฤษได้สร้างหลักเกณฑ์ในทางละเมิดโดยกำหนดให้ผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังต่อผู้บริโภคคนสุดท้าย (Ultimate Consumer) โดยไม่คำนึงว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่มีอันตรายโดยสภาพหรือไม่ และในกรณีสินค้าชำรุดบกพร่อง โจทก์เพียงแต่พิสูจน์ความมีอยู่ของความชำรุดบกพร่องของสินค้า โดยไม่ต้องพิสูจน์ว่าจำเลยประมาทเลินเล่อในการผลิตขั้นตอนใด อันเป็นการวินิจฉัยโดยหลักการการพิสูจน์ไปให้จำเลยพิสูจน์ ซึ่งจำเลยจะต้องพิสูจน์หักล้างว่าตนมิได้ประมาทเลินเล่อเพราะได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว แต่การนำหลักการหลักการการพิสูจน์มาใช้เป็นการใช้เฉพาะกรณีที่มีความเสียหายเกิดจากสินค้าที่อยู่ในความควบคุมของผู้ผลิตอย่างเด็ดขาด เช่น สินค้าที่บรรจุอยู่ในภาชนะมิดชิดและคาดหมายว่าสินค้านั้นจะถึงมือผู้บริโภคในสภาพเช่นเดียวกับที่ออกจากโรงงาน⁵⁷

3) การฟ้องคดีของประเทศญี่ปุ่น

ตั้งแต่ปี ค.ศ.1990 ได้มีการลดบทบาทภาครัฐลง โดยเน้นให้ผู้บริโภค ผู้ประกอบการธุรกิจ และองค์กรผู้บริโภคมีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งการเน้นบทบาทดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดพลังที่จะช่วยตนเองมากขึ้น โดยรัฐสนับสนุนด้านข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ปรับแนวทางการระงับข้อพิพาทให้สะดวกโดยกำหนดให้ธุรกิจมีหน่วยระงับข้อพิพาทและดูแลผู้บริโภคที่ได้รับผลเสียหายในเบื้องต้น ซึ่งกฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์เป็นกฎหมายที่ประกาศใช้ในปี ค.ศ.1994 เป็นฉบับแรกที่แสดงว่า รัฐได้ยอมรับว่าผู้บริโภคควรมีสติพิพาทฟ้องร้องตามวิธีใหม่นอกจากที่กำหนดไว้ในกฎหมายหลักทั่วไป และแสดงว่า รัฐควรใช้นโยบายลดบทบาทด้านการควบคุมกำกับโดยใช้โทษทางอาญาเป็นเครื่องมือเท่าที่จำเป็น⁵⁸

3.2.4.2 ภาระการพิสูจน์ในต่างประเทศ

แม้ผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นจะเป็นไปตามหลัก Strict Liability กล่าวคือ ไม่ต้องพิจารณาว่าผู้ที่ต้องรับผิดชอบนั้นได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือไม่ แต่เป็นการเน้นเรื่องความชำรุด

⁵⁷ มัจฉานา พรธณพวงพันธ์. (2550). ปัญหาการฟ้องคดีให้ผู้ประกอบการธุรกิจรับผิดชอบต่อผู้บริโภค. หน้า 68.

⁵⁸ สุขุม สุภนิตย์. เล่มเดิม. หน้า 19.

บกพร่องของสินค้า โดยทั่วไปผู้เสียหายมีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์ว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่อง พิสูจน์ว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินและจิตใจของผู้เสียหาย และพิสูจน์ว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น ภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายเช่นนี้บัญญัติไว้โดยชัดเจนใน Article 4 EC Directive 85/374/EEC⁵⁹ ซึ่งกฎหมายของสหรัฐอเมริกา กฎหมายอังกฤษ กฎหมายของญี่ปุ่น ก็ถือหลักทำนองเดียวกัน

3.2.4.3 ข้อยกเว้นความรับผิดในต่างประเทศ

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการมีหน้าที่พิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นไม่ใช่ความผิดของตน ซึ่งตามกฎหมาย มีการกำหนดข้อยกเว้นในความรับผิดในกรณีที่มีความเสียหายไม่ได้เกิดมาจากตัวสินค้าหรือไม่ได้เกิดจากความผิดของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ดังต่อไปนี้

1) ประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายของสหรัฐอเมริกาไม่ได้บัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตไว้ โดยชัดเจน ขึ้นอยู่กับศาลของแต่ละรัฐ ซึ่งพอจะประมวลข้อยกเว้นความรับผิดได้ดังนี้

(1) ผู้เสียหายหายสมควรใจเข้าเสี่ยงภัยเองและใช้สินค้านั้นๆ ทั้งที่รู้ว่าสินค้านั้นชำรุดบกพร่องโดยไม่มีเหตุอันสมควร กรณีนี้ผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ผลิตได้ เช่น คดี Devency v. Sarno โจทก์ได้ซื้อรถยนต์มาหนึ่งคันและพบว่าเข็มขัดนิรภัยชำรุดบกพร่อง แต่ระหว่างที่รอให้เปลี่ยนเข็มขัดนิรภัยนั้น โจทก์ได้นำรถยนต์ออกไปใช้โดยไม่มีเข็มขัดนิรภัยและเกิดอุบัติเหตุขึ้น โจทก์ได้รับบาดเจ็บ จึงฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดตามหลัก Strict Liability ศาลตัดสินว่าแม้โจทก์จะสมควรใจยอมรับความเสียหายและความเสี่ยงภัยที่เกิดขึ้น แต่กรณีนี้ศาลไม่เห็นว่าการกระทำของโจทก์เป็นการกระทำที่ปราศจากเหตุผลอันสมควร ศาลจึงให้จำเลยรับผิดต่อโจทก์

(2) การใช้สินค้าผิดวิธี (Product Misuse) เนื่องจากผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องผลิตสินค้าที่ปลอดภัยออกสู่ท้องตลาด ผู้ผลิตจึงต้องคาดหมายด้วยว่าสินค้าที่ตนผลิตนั้นจะมีการนำไปใช้โดยผิดวิธีหรือไม่ ดังนั้นผู้ผลิตจึงต้องจัดให้มีคำเตือนกำกับสินค้าเกี่ยวกับการใช้ผิดวิธีด้วย และผู้ผลิตสามารถต่อสู้ได้ว่าผู้เสียหายใช้สินค้าโดยไม่ถูกต้องนั้นเฉพาะกรณีที่เป็นการใช้สินค้าที่ผิด

⁵⁹ Article 4: "The injured person shall be required to prove the damage, the defect and the casual relationship between defect and damage."

วิธีโดยไม่อาจคาดหมายได้เท่านั้น (Unforeseeable Missue) ดังนั้นแม้ผู้เสียหายจะใช้สินค้าผิดวิธี แต่ถ้าการใช้สินค้าที่ผิดวิธีนั้นเป็นที่คาดหมายได้ของผู้ผลิตแล้ว ผู้ผลิตยังคงต้องรับผิดชอบ

(3) ผู้เสียหายมีส่วนผิด (Comparative Negligence) หลัก Comparative Negligence นั้น ไม่ใช่การยกเว้นความรับผิดชอบทั้งหมดของจำเลย แต่เป็นการลดความรับผิดชอบในการชดเชยค่าเสียหายไปตามสัดส่วนความผิดของโจทก์ ซึ่งในสหรัฐอเมริกาได้นำหลัก Comparative Negligence ไปใช้ในสองแนวทางคือ แนวทางที่หนึ่ง เรียกว่า Pure Comparative Negligence อีกแนวทางหนึ่งคือ Modified Comparative Negligence

(4) State-of-the-art-Defence ข้อยกเว้นความรับผิดกรณีนี้คือ จำเลยต่อสู้ว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในขณะที่ยังผลิตขึ้นและขายไปนั้น ไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่าจะเกิดอันตรายแก่โจทก์ หรือไม่สมารถที่จะออกแบบและผลิตสินค้าให้ดีกว่านั้นได้

2) ประเทศอังกฤษ

กฎหมายของประเทศอังกฤษ ได้บัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตไว้ใน Section 4, Consumer Protection Act 1987 ดังนี้

(1) ความชำรุดบกพร่องดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะการปฏิบัติตามบทบังคับของกฎหมาย

(2) จำเลยไม่ได้นำสินค้านั้นออกสู่ตลาด

(3) จำเลยไม่ได้จำหน่ายสินค้านั้นไปในทางธุรกิจของจำเลยหรือเพื่อผลกำไร

(4) ความชำรุดบกพร่องนั้นไม่ได้มีอยู่ในขณะที่มีการขายหรือส่งมอบสินค้า ซึ่งกรณีนี้จะต้องรวมถึงความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นจาก “Normal Wear And Tear” และการติดตั้งที่ไม่ถูกต้องด้วย

(5) ระดับของความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในขณะนั้นยังไม่อยู่ในระดับที่จะทำให้สามารถคาดหมายได้ว่าผู้ผลิตสินค้าชนิดเดียวกันนั้นจะตรวจพบความชำรุดบกพร่องดังกล่าวหากว่าความชำรุดบกพร่องนั้นมีอยู่ในขณะที่สินค้านั้นอยู่ในความควบคุมของตน

(6) กรณีที่ชิ้นส่วนของสินค้าใดชำรุดบกพร่องและเป็นเหตุให้สินค้าชิ้นสุดท้ายชำรุดบกพร่อง ผู้ผลิตชิ้นส่วนดังกล่าวไม่ต้องรับผิดชอบถ้าพิสูจน์ได้ว่าความชำรุดบกพร่องนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากการออกแบบของผู้ผลิตสินค้าชิ้นสุดท้ายหรือเป็นเพราะคำสั่งของผู้ผลิตสินค้าชิ้นสุดท้าย

3) ประเทศญี่ปุ่น

ตามกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นในเรื่อง Product Liability Law ได้ระบุข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตไว้ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) เมื่อผู้ผลิตสามารถพิสูจน์ได้ว่าระดับของความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขณะที่มีการส่งมอบสินค้านั้นไม่สามารถที่จะตรวจพบความชำรุดบกพร่องนั้นได้

(2) ในกรณีของการผลิตชิ้นส่วนที่นำไปใช้ในการผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย หากผู้ผลิตชิ้นส่วนสามารถพิสูจน์ได้ว่าความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นนั้นเนื่องมาจากคำสั่งที่เกี่ยวกับการออกแบบของผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้ายและคนไม่ได้ประมาทเลินเล่อในการผลิตชิ้นส่วนนั้น ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองผู้ประกอบการรายย่อย

แม้ว่า Product Liability Law ของญี่ปุ่นจะระบุข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตไว้เพียงสองประการก็ตาม แต่ Article 6 นั้นก็ได้บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นมาใช้บังคับโดยอนุโลมด้วย ดังนั้นจึงนำหลักเรื่อง Comparative Fault ในประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาใช้ด้วย อีกทั้งญี่ปุ่นมีกฎหมาย Government Compensation Law ซึ่งกำหนดให้รัฐบาลต้องรับผิดชอบหากความเสียหายเกิดขึ้นเพราะการควบคุมความปลอดภัยของสินค้าโดยรัฐบาลนั้นมีไม่เพียงพอ

3.2.5 อายุความ

ในประเทศสหรัฐอเมริกาในเรื่องอายุความการฟ้องร้องคดี Product Liability แตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ แต่โดยทั่วไปแล้วการฟ้องร้องเพื่อความเสียหายแก่ชีวิตและร่างกายนั้นมีอายุความประมาณหนึ่งถึงสามปีนับแต่วันที่ความเสียหายเกิดขึ้น แต่สำหรับกรณีที่ความเสียหายที่ไม่อาจเห็นประจักษ์ได้ เช่นกรณีผลข้างเคียงที่เกิดขึ้นจากการใช้ยา ซึ่งอาจยังไม่แสดงอาการใด ๆ ออกมาในตอนต้น กรณีเช่นนี้รัฐส่วนใหญ่ถือว่าอายุความเริ่มนับเมื่อผู้เสียหายรู้หรือควรรู้ถึงความเสียหายนั้น กฎหมายที่กำหนดอายุความเช่นนี้ เรียกว่า Statute of Limitations แต่บางรัฐไม่ได้นำ Statute of Limitations มาใช้แต่นำ Statute of Repose มาใช้ โดยไม่พิจารณาว่าความเสียหายเกิดขึ้นเมื่อใด แต่กำหนดว่าผู้เสียหายจะมีสิทธิฟ้องคดีได้ไม่เกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดนับแต่วันที่สินค้านั้นได้ออกวางจำหน่าย ซึ่ง Statute of Repose นี้ จะยาวกว่า คือส่วนใหญ่แล้วจะมีระยะเวลา 15-20 ปี แต่ศาลในหลายรัฐก็ถือว่า Statute of Repose นั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญในเรื่อง Due Process

ส่วน Product Liability Law ของญี่ปุ่นบัญญัติเรื่องอายุความไว้ว่าอายุความการฟ้องร้องคดี Product Liability ตามกฎหมายนั้นมีกำหนดสามปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายหรือผู้แทนตามกฎหมายของผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ที่จะต้องรับผิดชอบ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เกินสิบปี นับแต่วันที่มีการส่งมอบสินค้า

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาในการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในยุคกำลังพัฒนาอุตสาหกรรม ทำให้การผลิตสินค้ามีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลให้ผู้ซื้อไม่สามารถตรวจพบความชำรุดบกพร่องในขณะที่ซื้อสินค้าได้ ประกอบกับผู้ซื้อไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ เนื่องจากระบบการตลาดที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยมีพ่อค้าคนกลางเข้ามาทำให้มีการส่งต่อสินค้าผ่านมือมาหลายทอด ผู้ขายหลายสุดท้ายที่ได้กำไรน้อยต้องรับผิดชอบเนื่องจากเป็นผู้ใกล้ชิดต่อความเสียหายที่สุด ประกอบกับการนำสืบพิสูจน์ความรับผิดชอบก็กระทำได้ยาก เนื่องจากข้อมูลและรายละเอียดรวมถึงขั้นตอนในการผลิต ซึ่งจะใช้เป็นพยานหลักฐานนั้นก็อยู่ในมือของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการทั้งหมด จึงเป็นการยากที่ผู้บริโภคจะพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทของผู้ผลิตได้ ดังนั้นจึงมีการนำหลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้ เพื่อผลักภาระการพิสูจน์ให้กับผู้ผลิต ผู้เสียหายเพียงพิสูจน์ถึงความเสียหายเท่านั้น และแม้จะมีการตราพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ก็ตาม แต่ในส่วนการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนนั้นยังมิได้กำหนดความชัดเจนในทางที่คาดหมายได้ เพราะการที่จะได้รับค่าเสียหายนั้นยังคงต้องอาศัยดุลพินิจของศาล และในส่วนค่าเสียหายทางจิตใจก็ยังคงพิสูจน์ถึงความเสียหายได้ยากยิ่ง ประกอบกับจำนวนผู้บริโภคที่มาร้องเรียนในแต่ละโครงการมีปริมาณมาก แต่เจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อย ซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบหลายด้านทำให้เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ และการติดต่อขอข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้บริโภคหรือผู้เสียหายจากหน่วยงานราชการอื่น ๆ มีความล่าช้าซึ่งอาจเป็นเหตุให้การดำเนินงานไม่สามารถเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด และเมื่อการพิจารณาถึงที่สุดแล้ว การที่จะบังคับคดีตามคำพิพากษานั้นก็มีขั้นตอนในการออกหมายบังคับคดีของศาลซึ่งมีขั้นตอนมากไม่สะดวกแก่การดำเนินการให้ผู้บริโภคและผู้ที่ได้รับ ความเสียหาย ประกอบกับผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตอาจมีการย้ายถ่ายเททรัพย์สิน ไม่มีสินทรัพย์เพียงพอที่จะดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษา และการที่จะสืบหาทรัพย์สินของผู้ประกอบการธุรกิจไม่มีความคล่องตัว เนื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งภาครัฐและภาคเอกชนไม่มี

การประสานข้อมูลแก่กัน บางครั้งแม้ในกรณีเดียวกันแต่อยู่คนละพื้นที่ก็ไม่สามารถประสานข้อมูลกันได้

4.1 วิเคราะห์ปัญหาความรับผิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law)

ในการพัฒนากฎหมายความรับผิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law) ในหลาย ๆ ประเทศได้ใช้ 3 แนวทางผสมผสานกันไปอันได้แก่

4.1.1 ปัญหาความรับผิดทางสัญญา (Contractual Liability Approach)

ปัญหาของการนำหลักเรื่องความรับผิดตามสัญญามาใช้ (Doctrine of Privity) กล่าวคือ ปัจจุบันเทคโนโลยีและวิทยาการทางวิทยาศาสตร์ในทางผลิตสินค้ารวมถึงการบริหารจัดการมีความซับซ้อนมากขึ้น ทำให้ขั้นตอนในการผลิตและการจัดจำหน่ายยุ่งยากขึ้น สินค้าผ่านพ่อค้าคนกลางหลายทอด ทำให้การนำ Doctrine of Privity มาใช้จะทำให้ ผู้บริโภคที่ไม่ได้เป็นผู้ซื้อสินค้านั้นมาเองไม่อาจฟ้องร้องได้เพราะไม่ใช่คู่สัญญากับผู้ขาย ส่วนผู้เสียหายที่ซื้อสินค้านั้นก็ฟ้องร้องได้เฉพาะพ่อค้าปลีกเท่านั้น ไม่สามารถฟ้องพ่อค้าส่งหรือผู้ผลิตได้เช่นกัน

แนวทางแก้ปัญหาข้อจำกัดทาง Doctrine of Privity

ประเทศสหรัฐอเมริกา การแก้ปัญหาข้อยกเว้นของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นได้นำหลักเรื่องสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก (Third party Beneficiaries) มาใช้ กล่าวคือ หากสามารถคาดหมายได้ตามสมควรว่าผู้บริโภคหรือผู้ใช้สินค้าที่ได้รับผลกระทบจากสินค้า ย่อมได้รับความคุ้มครอง โดยผู้ขายจะทำสัญญาตกลงหรือยกเว้นความรับผิดไม่ได้

ส่วนประเทศอังกฤษนำแนวคิดในเรื่อง Implied Collateral Warranty มาใช้กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ผลิต (Producer) หรือผู้จำหน่าย (Distributor) ได้มีการให้การรับประกัน (Warranty) เกี่ยวกับสินค้าที่ตนผลิตหรือจัดจำหน่าย และผู้บริโภคได้หลงเชื่อการรับประกันดังกล่าว จึงซื้อสินค้าจากบุคคลที่สาม ดังนี้ถือว่าสัญญาได้เกิดขึ้นโดยปริยายระหว่างผู้ซื้อกับผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายที่ได้ให้ประกันไว้

อุปสรรคอีกประการหนึ่งของหลักความรับผิดทางสัญญานี้คือ ผู้ผลิตหรือผู้ขายมักระบุข้อตกลงยกเว้นความรับผิดไว้ในสัญญา ทำให้ผู้ผลิตหลุดพ้นความรับผิดตามหลัก Freedom of Contract แนวทางในการแก้ไขของประเทศต่างๆ ดังนี้

ประเทศสหรัฐอเมริกา ถือหลักว่า ข้อตกลงยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตหรือผู้ขายจากความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นเป็นโมฆะ ยกเว้นแต่ผู้บริโภคจะได้อำนาจความตกลงที่จะยอมเข้ารับความเสี่ยงภัยที่จะเกิดขึ้นจากสินค้าด้วยความสมัครใจของตนอย่าง

แท้จริง กล่าวคือต้องไม่เกิดจากความจำยอมรับข้อตกลงเพราะผู้ผลิตมีฐานะและอำนาจในการต่อรองที่เหนือกว่า

สำหรับประเทศอังกฤษได้พิจารณาว่าข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ขายว่าเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาซื้อขายหรือไม่ ถ้าไม่เป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ขายก็จะไม่มีผลบังคับ แต่ถ้าเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาซื้อขายก็จะพิจารณาว่าขัดกับ Unfair Contract Terms 1977 หรือไม่ ซึ่ง Unfair Contract Terms 1977 นำมาใช้บังคับกับการขายสินค้าที่ทำเป็นธุรกิจของผู้ขายเท่านั้น โดย Unfair Contract Terms 1977 มาตรา 2 ได้บัญญัติว่า บุคคลใดทำข้อตกลงหรือแจ้งเป็นการทั่วไปหรือแก่บุคคลใดเป็นการเฉพาะว่าจะยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิตหรือร่างกายของบุคคลอื่นอันเนื่องมาจากความประมาทเลินเล่อของตนไม่ได้ แต่สำหรับความเสียหายชนิดอื่นที่ไม่ใช่ความเสียหายแก่ชีวิตหรือร่างกายแล้ว ข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดความรับผิดจะต้องมีเหตุผลอันสมควร

หลักความรับผิดทางสัญญาของประเทศไทยนั้น ตามกฎหมายแพ่งนั้นถือว่า ผู้ที่จะมีสิทธิเรียกร้องให้ชดเชยค่าเสียหายหรือค่าสินไหมได้นั้น จะต้องเป็นคู่สัญญาระหว่างกันเท่านั้นจึงจะสามารถฟ้องร้องคดีเพื่อเรียกร้องสิทธิของตนได้ ทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องหรือเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแต่ไม่ผู้ที่ซื้อสินค้าและบริการนั้นไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนได้เนื่องจากมิได้มีนิติสัมพันธ์ใดๆ กับผู้ขายหรือผู้ผลิต ประกอบกับการทำสัญญานั้นผู้ขายหรือผู้ผลิตมักมีอำนาจการต่อรองมากกว่า และมักจะกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดไว้ในสัญญา ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้เกิดข้อจำกัดในความรับผิดขึ้น ทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับการเยียวยาที่เหมาะสมและเป็นธรรม ดังนั้นมาตรการในการแก้ไขปัญหาจึงควรมีการนำหลักความรับผิดเด็ดขาดมาใช้บังคับแก่ผู้ผลิต เพื่อให้ผู้ผลิตรับผิดในความผิดที่ควรคาดหมายได้จากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

4.1.2 ปัญหาความรับผิดทางละเมิด (Negligence Liability Approach)

ปัญหาในการฟ้องร้องคดีในทางละเมิดมีปัญหาคือ ผู้เสียหายจะต้องมีภาระในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ขายหรือผู้ผลิต ซึ่งกระทำได้ยากเนื่องจากเทคโนโลยีทางการผลิตและการบริหารงานด้านการตลาดรวมถึงข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการผลิตสินค้าอยู่ที่ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการทั้งสิ้น และเป็นความลับทางการค้าของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ทำให้ผู้เสียหายไม่โอกาสที่จะทราบข้อมูลจากผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการได้เลย และการนำสินค้าออกสู่ตลาดนั้นก็ผ่านมือพ่อค้ามาหลายทอดกว่าจะถึงมือผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าความชำรุดบกพร่องหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากสินค้า

แนวทางที่จะแก้ไขปัญหานี้ในหลาย ๆ ประเทศ คือ นำหลักเหตุการณ์ย่อมแจ้งอยู่ในตัว “Res Ipsa Loquitur” มาใช้ โดยผลัการะการพิสูจน์ให้แก่จำเลย ซึ่งจำเลยจะต้องแสดงให้เห็นว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น เกิดขึ้นเพราะโจทก์ และความเสียหายไม่ได้เกิดขึ้นจากความประมาทเลินเล่อของตน

หลักความรับผิดชอบทางละเมิดในประเทศไทยนั้น ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 นั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของความผิด (Liability Based on Fault) ตามทฤษฎีของความผิด (Fault Theory) โดยผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ทำละเมิด จึงเห็นได้ว่าภาระการนำสืบพิสูจน์ตกอยู่กับผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้า ซึ่งการนำสืบพิสูจน์ทำได้ยากเพราะข้อมูลเกี่ยวกับสินค้ารวมถึงขั้นตอนในการผลิตอยู่ที่ผู้ผลิตทั้งสิ้นทำให้การนำสืบพิสูจน์ไม่สามารถทำได้ ดังนั้นจึงควรมีมาตรการในการกำหนดให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นจะเกิดจากกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม

4.2 วิเคราะห์มาตรการเยียวยาทางกฎหมายในการกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย การเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายนั้นมีปัญหาที่ควรพิจารณาดังนี้

4.2.1 ปัญหาการฟ้องร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ปัญหาการฟ้องร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้แก่ การฟ้องร้องให้รับผิดชอบทางสัญญาหรือการฟ้องร้องให้รับผิดชอบในทางละเมิด

4.2.1.1 ปัญหาการฟ้องร้องให้รับผิดชอบทางสัญญา

เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะซื้อขายนั้น ได้บัญญัติเรื่องความชำรุดบกพร่องของสินค้าไว้ในมาตรา 472 ว่า “ในกรณีที่ทรัพย์สินค้าซึ่งขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใด อันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติที่ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาก็ดี ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิดชอบ

ความที่กล่าวมาในมาตรานี้ย่อมใช้ได้ ทั้งที่ผู้ขายรู้อยู่แล้วหรือไม่รู้ว่าคุณชำรุดบกพร่องมีอยู่”

จะเห็นได้ว่าตามกฎหมายใช้คำว่าความชำรุดบกพร่อง แต่ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มิได้ใช้คำนี้ และไม่มีการให้

คำนิยามเอาไว้ จึงมีประเด็นให้วิเคราะห์ว่าหากสินค้าที่ซื้อไปนั้นชำรุดบกพร่องหรือเสื่อมประโยชน์ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังกล่าว จะคุ้มครอง ผู้บริโภคด้วยหรือไม่ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าน่าจะมีการเพิ่มคำนิยามคำว่า “ชำรุดบกพร่อง” ไว้ในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวด้วย เพื่อครอบคลุมถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่สินค้าที่ชำรุดบกพร่องในเรื่องความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้นจะต้องมีอยู่ก่อนแล้วในขณะที่ทำสัญญาเพราะหากความชำรุดบกพร่องเกิดขึ้นภายหลังผู้ผลิตหรือผู้ขายก็ไม่ต้องรับผิดชอบ หลักนี้เทียบได้กับ Implied Warranty ของต่างประเทศ อายุความในการฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องในทางสัญญานี้มีอายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ได้พบเห็นความชำรุดบกพร่อง ตามมาตรา 474

การนำกฎหมายลักษณะซื้อขายมาใช้กับการฟ้องร้องดำเนินคดี Product Liability นั้นมีข้อจำกัด กล่าวคือ กฎหมายลักษณะซื้อขายนั้นใช้บังคับระหว่างคู่สัญญา คือ ผู้ซื้อและผู้ขายเท่านั้น ดังนั้นหากผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือสินค้าที่ชำรุดบกพร่องของสินค้าไม่ใช่ผู้ซื้อสินค้านั้นมาจากผู้ขาย บุคคลที่ไม่ใช่คู่สัญญาย่อมไม่สามารถฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดชอบตามสัญญาซื้อขายที่ผู้ขายทำไว้กับผู้ซื้อได้ นอกจากนี้ผู้ซื้อก็ฟ้องร้องได้แต่ผู้ขายสินค้าซึ่งเป็นคู่สัญญากับผู้ซื้อเท่านั้น ซึ่งส่วนมากสินค้านั้นผ่านพ่อค้าคนกลางมาหลายทอดทำให้ผู้ซื้อไม่สามารถฟ้องร้องผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการได้ ดังนั้นการฟ้องร้องคดีตามกฎหมายลักษณะสัญญาจึงไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

4.2.1.2 ปัญหาการฟ้องร้องให้รับผิดชอบทางละเมิด

เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดตามมาตรา 420 นั้น ผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องหรือจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยสามารถฟ้องร้องผู้ผลิตหรือผู้ขายตามหลักเกณฑ์ละเมิดได้หากปรากฏว่าสินค้าที่ซื้อมามีความไม่ปลอดภัยและก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ซื้อก็ตาม แต่ในการนำกฎหมายลักษณะละเมิดมาฟ้องร้องดำเนินคดี Product Liability นั้น จะเห็นว่า ตามหลักของกฎหมายละเมิดนั้นผู้กล่าวอ้าง หรือผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าผู้ทำละเมิดนั้นจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งภาระการพิสูจน์นั้นกระทำได้ยาก เนื่องจากผู้ซื้อสินค้าหรือผู้บริโภค ไม่อาจทราบรายละเอียดข้อมูลสินค้าหรือขั้นตอนการผลิต เพราะข้อมูลต่างๆ นั้นอยู่ที่ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ จึงทำให้ไม่สามารถนำสืบพิสูจน์ได้ ประกอบกับการที่จะนำผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมานำสืบก็ทำได้ยากและค่าใช้จ่ายสูง ปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคไม่สามารถได้รับการเยียวยาความเสียหายได้อย่างเหมาะสม

4.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการฟ้องคดี

ปัญหาในการฟ้องคดีของผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายนั้นอาจจะฟ้องคดีเองหรืออาจฟ้องโดยคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคหรือสมาคม ซึ่งการฟ้องคดีมีปัญหาที่ทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับความเป็นธรรมอันเนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งการดำเนินการในชั้นศาลนั้นใช้เวลานานเป็นปี ไม่สามารถที่จะกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนได้ ทำให้ไม่สามารถกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนได้ ทำให้ไม่สามารถชดเชยความเสียหายให้ผู้บริโภคทันทั่วทั้งที่ ประกอบกับขั้นตอนในการดำเนินคดีของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มีช่องทางให้ผู้ประกอบธุรกิจประวิงเวลาในการดำเนินคดี ทั้งๆ ที่คดีคุ้มครองผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นคดีไม่มีข้อยุ่งยาก ข้อเท็จจริงชัดเจนว่าได้มีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค เช่นกรณีผิดสัญญาไม่ก่อสร้างบ้านให้แล้วเสร็จ หรือไม่โอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินและสิ่งก่อสร้างและเมื่อเสร็จการพิจารณาแล้วการที่จะดำเนินการออกหมายบังคับคดีของศาลก็ใช้เวลานานมากมีขั้นตอนมาก ไม่สะดวกแก่การดำเนินการให้แก่ผู้บริโภคและผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้านั้น

4.2.2.1 การฟ้องคดีของผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหาย

ในการเรียกร้องให้ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ หรือผู้ขาย ให้รับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้บริโภคอาจฟ้องคดีเองโดยตรง โดยการใช้สิทธิทางศาล โดยอาจฟ้องคดีเองโดยตรงหรือมอบอำนาจให้บุคคลอื่นดำเนินคดีแทนก็ได้ ซึ่งการดำเนินคดีนั้นใช้เวลานานและเสียค่าใช้จ่ายสูงแม้จะได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมตามพระราชบัญญัติ ฯ ดังกล่าวก็ตาม ทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับการชดเชยเยียวยาที่เหมาะสม

ในคดีความเสียหายอันเกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มักมีผู้ที่ได้รับความเสียหายจากมูลเหตุเดียวกันจำนวนมาก โดยผู้ที่ได้รับความเสียหายเหล่านี้มักมีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน บางรายอยู่ในฐานะที่ไม่สามารถฟ้องคดีเองได้ ประกอบกับการฟ้องคดีใช้เวลาและค่าใช้จ่ายสูง และคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลก็ผูกพันเฉพาะคู่ความในแต่ละคดีเท่านั้น ทำให้ผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหาย แต่ไม่ได้ดำเนินการฟ้องคดี ก็จะไม่ได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินคดีตามคำพิพากษาในแต่ละคดีนั้นๆ ทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนี้ไม่ได้รับการเยียวยาชดเชยความเสียหายอย่างเป็นธรรม

4.2.2.2 การฟ้องคดีโดยคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเมื่อได้รับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแล้ว จะต้องตรวจสอบว่า

เรื่องราวดังกล่าวอยู่ในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานใดที่จะเยียวยาแก้ไขความเดือดร้อนได้ ก็จะต้องดำเนินการจัดส่งเรื่องร้องเรียนดังกล่าวให้หน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงพิจารณาดำเนินการ

4.2.3 ปัญหาการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน

ปัญหาการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีรายละเอียดดังนี้

4.2.3.1 ปัญหากรณีตามสัญญา

การเรียกร้องให้คู่สัญญารับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นได้นั้น ผู้ที่ได้รับความเสียหายจะต้องเป็นคู่สัญญาระหว่างกันเท่านั้นจึงจะเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนได้ ดังนั้นหลักความสัมพันธ์ทางสัญญานับเป็นอุสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถเรียกร้องความเสียหายจากผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการได้ เนื่องจากบางครั้งผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าอาจไม่ใช่คู่สัญญาโดยตรงกับผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ และถึงแม้ว่าผู้บริโภคจะได้รับประโยชน์จากหลักกฎหมายค้ำประกันสินค้า (Warranty) ก็ตาม แต่ในระบบเศรษฐกิจปัจจุบัน ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการเป็นผู้ที่มีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่า ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการจึงมักเป็นผู้ที่กำหนดเงื่อนไขหรือข้อยกเว้นความรับผิดไว้ในสัญญา ซึ่งทำให้ผู้บริโภคซึ่งไม่อยู่ในฐานะที่จะต่อรองข้อสัญญาใดๆ ได้ ไม่ได้รับประโยชน์จากหลักกฎหมายดังกล่าว

4.2.3.2 ปัญหากรณีละเมิด

การเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากความชำรุดบกพร่องหรือสินค้าไม่ปลอดภัยตามกฎหมายละเมิดนั้น จะต้องพิสูจน์ถึงการจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ซึ่งการที่จะพิสูจน์นั้นทำได้ยาก เนื่องจากผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายไม่อาจตรวจสอบและไม่รู้ถึงชั้นการผลิตที่สูงขึ้นอันเนื่องมาจากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สูงขึ้น ประกอบกับการที่จะพิสูจน์ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง ทำให้การนำสืบพิสูจน์เป็นไปได้ยาก จึงนับเป็นอุปสรรคที่ทำให้ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าดังกล่าวไม่ได้รับการชดเชยและเยียวยาความเสียหายได้เท่าที่ควร

4.2.3.3 ปัญหากรณีกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

การเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากกรณีที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ได้นำหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้ ซึ่งเป็นความรับผิดที่ผู้ผลิตจะต้องรับ

ผิดแม้ผู้ผลิตจะขาดความตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อในการผลิต ผู้ผลิตก็ยังคงรับผิดชอบในความเสียหายนั้น เว้นแต่จะเข้าหลักยกเว้นความรับผิดที่ผู้ผลิตไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น แต่ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ไม่ได้บัญญัติถึงขั้นตอนการเรียกร้องค่าเสียหายที่แน่นอนและชัดเจน และยังคงต้องนำหลักกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาปรับใช้แก่การพิจารณาคดีในกรณีที่เกิดความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

การกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 2 นั้นบัญญัติว่า “พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

ตามบทมาตราดังกล่าวจะเห็นว่าพระราชบัญญัตินี้ได้ประกาศแล้วในราชกิจจานุเบกษา แต่หากสินค้าที่ผลิตออกมา ณ ปัจจุบัน มีความชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ผลิตนั้นขาดความปลอดภัยขึ้น แต่สินค้านั้นได้ออกขายเมื่อพ้นหนึ่งปีนับแต่วันที่ประกาศนี้ กฎหมายฉบับนี้จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคหรือไม่ และเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นผู้บริโภคจะฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายจากพระราชบัญญัตินี้ได้หรือไม่

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาและให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่ได้รับ ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงควรที่จะกำหนดให้มีความชัดเจนว่าสินค้าที่ผลิตขึ้นหรือนำเข้ามาเพื่อจำหน่ายนั้นมีความชำรุดบกพร่องหรือเป็นสินค้าที่อันตรายแม้ผู้ผลิตหรือผู้ขายจะจำหน่ายนำสินค้าที่ผลิตหรือนำเข้ามานั้นขายเมื่อกฎหมายครบกำหนดก็สามารถที่จะฟ้องร้องให้รับผิดชอบตามกฎหมายนี้ได้

ตามมาตรา 4 คำนียาม ความเสียหาย นั้น ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จะเห็นว่ากฎหมายให้ความคุ้มครองความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน เท่านั้น การที่บัญญัติแบบนี้เห็นว่าการมีการปรับปรุงแก้ไข เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ออกมาเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค และเป็นยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของประชาชน ดังนั้นสินค้าที่ผลิตหรือนำเข้ามาจำหน่ายก็ควรที่จะมีมาตรฐานและมีความปลอดภัยในตัวสินค้า ดังนั้นเมื่อสินค้านั้นไม่ปลอดภัยแม้ผู้บริโภคจะไม่ได้ได้รับความเสียหาย แต่เห็นเป็นประจักษ์ว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่องหรือเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ก็ควรที่จะให้สามารถเรียกค่าเสียหายดังกล่าวได้

ในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 11 ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว บัญญัติว่า “นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อ

ละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย...” จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าหรือเกิดจากความไม่ปลอดภัยของสินค้า ยังคงต้องนำหลักกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาเป็นหลักในการเรียกร้องค่าเสียหาย และนอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดที่กำหนดไว้นั้นจึงจะให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย ดังนั้นการที่กำหนดให้เรียกร้องได้ตามหลักกฎหมายทั่วไปนั้น จะเห็นว่าการเรียกร้องและการพิสูจน์ค่าเสียหายนั้นผู้บริโภคไม่สามารถได้รับการเยียวยาอย่างเป็นธรรม ดังนั้นการกำหนดค่าเสียหายนั้นแม้จะไม่ควรมีหลักเกณฑ์เป็นตัวเงินแน่นอนตายตัว แต่ก็สมควรจะมีการกำหนดค่าเสียหายขั้นต่ำในแต่ละกรณีเอาไว้เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับความเป็นธรรมและได้รับการเยียวยาอย่างเหมาะสม การที่กำหนดเพียงค่าเสียหายตามความเป็นจริงนั้น ทำให้ผู้ผลิตและผู้ประกอบการไม่เกรงกลัวเพราะค่าเสียหายที่ศาลตั้งมีมูลค่าไม่สูง ประกอบกับผู้บริโภคหรือผู้เสียหายไม่ใช่สิทธิในการดำเนินคดีอันเนื่องมาจากหลายเหตุ อาทิ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแม้จะได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมก็ตาม ความล่าช้า และภาระการพิสูจน์ความเสียหายและการขาด ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์ว่าสินค้านั้นไม่ปลอดภัยก็ต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง ทำให้ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับเสียหายจำทนต่อสินค้าที่บริโภคกัน ดังนั้นพระราชบัญญัติฯ ที่ออกมานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตในสังคมไทยให้สูงขึ้น ก็ควรที่จะมีการกำหนดความรับผิดชอบเอาไว้ให้ชัดเจนและกำหนดความรับผิดชอบในเชิงลงโทษผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการให้แน่ชัด เพื่อผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการจะได้ใช้ความระมัดระวังในการผลิตสินค้าหรือในการนำสินค้าเข้ามาจำหน่ายในประเทศ

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 11 (1) บัญญัติว่า “ค่าเสียหายที่ให้เรียกค่าเสียหายทางจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภรรยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ” จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการเรียกค่าเสียหายทางจิตใจนั้นจะเรียกได้ต่อเมื่อมีผลเกิดขึ้นจากความเสียหายต่อร่างกาย ดังนั้นการที่ผู้บริโภคได้รับแต่ความเศร้าโศกเสียใจหรือกระทบกระเทือนต่อจิตใจเพียงอย่างเดียวนั้นไม่สามารถเรียกค่าเสียหายดังกล่าวได้ และตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวก็มีได้ระบุดังกล่าวไว้ ดังนั้นการพิจารณาถึงค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ จึงต้องขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลเพียงอย่างเดียว ซึ่งตรงนี้ควรจะระบุถึงหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายและประเภทของค่าเสียหายดังกล่าวไว้ให้ชัดเจน และกำหนดความเสียหายขั้นต่ำไว้ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินคดี

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 11 (2) บัญญัติว่า “หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใดๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ...” จะเห็นได้ว่าการกำหนดให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการรับผิดเพียงสองเท่าของค่าสินไหมที่แท้จริงนั้นเพียงพอต่อการเยียวยาหรือไม่ เนื่องจากการเรียกค่าสินไหมทดแทนของไทยนั้นจะต้องพิสูจน์ถึงความเสียหายตามความเป็นจริงและต้องพิสูจน์ถึงความเสียหายที่ได้จ่ายไปจริง ซึ่งการพิสูจน์ถึงความเสียหายครั้งนี้บางครั้งไม่มีใบเสร็จ หรือไม่มีข้อมูลที่จะพิสูจน์ได้ว่าได้จ่ายไปจริงในการรักษาหรือเพื่อบรรเทาความเสียหาย ดังนั้นการที่ให้ผู้เสียหายเพียงสองเท่าของค่าเสียหายตามความเป็นจริงอาจทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับการเยียวยาอย่างเพียงพอ เพราะการที่ฟ้องเรียกค่าเสียหายในกรณีละเมิดนั้น ศาลเพียงใช้ดุลพินิจในการให้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งบางครั้งผู้เสียหายจะไม่ได้รับค่าเสียหายเต็มตามมูลฟ้องที่เรียกได้ ประกอบกับการที่พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้นได้บัญญัติไว้ในมาตรา 11 ว่า ให้ศาลมีอำนาจให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง จะเห็นว่าการที่กฎหมายได้กำหนดค่าเสียหายไว้โดยกำหนดค่าเสียหายไม่เกิน 2 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงนั้น เป็นการจำกัดความรับผิดของผู้ผลิตหรือผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวนี้ไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคและผู้ที่ได้รับ ความเสียหายจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เพราะบางกรณีจะต้องพิจารณาถึงความร้ายแรงแห่งพฤติการณ์และฐานะของผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหาย รวมถึงฐานะของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการประกอบด้วย ดังนั้นการที่กำหนดความเสียหายดังกล่าวจึงไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคหรือผู้เสียหาย ดังนั้นจึงควรมีการกำหนดความรับผิดในการกำหนดค่าเสียหายให้มีความชัดเจนขึ้นเพื่อที่จะเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคได้อย่างเป็นธรรมสมกับวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้

4.2.4 ปัญหาการเยียวยาความเสียหาย

การเยียวยาความเสียหายนั้นก็เพื่อที่จะทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยความเสียหายที่ได้รับให้มากที่สุดและให้ใกล้เคียงหรือให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนที่จะได้รับความเสียหาย ซึ่งปัญหาการเยียวยาความเสียหายนั้นมีรายละเอียดดังนี้

4.2.4.1 ปัญหาการเยียวยาในทางสัญญา

การที่ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายจะฟ้องร้องให้ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ หรือผู้ขายให้รับผิดชอบเพื่อชดใช้ค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนได้นั้น ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายจะต้องเป็นคู่สัญญา เพราะความรับผิดชอบในทางสัญญานั้นจะต้องมีหลักกฎหมายสองประการประกอบกัน คือ หลักว่าด้วยความรับผิดชอบในคำรับประกัน (Warranty) และหลักว่าด้วยความสัมพันธ์ตามสัญญา (Privity of Contract) ดังนั้นเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น คู่กรณีที่จะเรียกร้องให้อีกฝ่ายรับผิดชอบและชดใช้ค่าเสียหายจากสินค้าได้นั้นจะต้องมีความสัมพันธ์ในทางสัญญาต่อกันเท่านั้น ซึ่งนับเป็นอุปสรรคต่อการที่จะเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เพราะการตลาดในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพราะสินค้าที่นำออกสู่ตลาดนั้นได้ผ่านการขายมาหลายทอด ทำให้ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายไม่สามารถเรียกร้องให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าได้

4.2.4.2 ปัญหาการเยียวยาในทางละเมิด

การเยียวยาความเสียหายในทางละเมิดนี้มีปัญหาเรื่องหน้าที่นำสืบหรือภาระการพิสูจน์ที่ตกแก่ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายตามหลักที่ว่า ผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นมีหน้าที่นำสืบ จึงทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายได้อย่างเต็มที่ เพราะการที่จะนำสืบพิสูจน์ว่ามีการจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายนั้นเป็นไปได้ยาก และข้อมูลการผลิตก็อยู่ที่ฝ่ายผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ จึงทำให้ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายจำต้องรับบาปเคราะห์แห่งความเสียหายนั้นไปโดยปริยายในกรณีที่ความเสียหายที่ได้รับไม่มากนัก เพราะผู้เสียหายมักจะจำทนต่อสินค้านั้น เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีและเวลาที่จะต้องดำเนินคดี ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เหมาะสม

4.2.4.3 ปัญหาการเยียวยาในกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ปัญหาการเยียวยาในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้นได้บัญญัติไว้ในมาตรา 11 ว่า ให้ศาลมีอำนาจให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง จะเห็นว่าการที่กฎหมายได้กำหนดค่าเสียหายไว้โดยกำหนดค่าเสียหายไม่เกิน 2 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงนั้น เป็นการจำกัดความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวนี้

ไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคและผู้ที่ได้รับ ความเสียหายจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เพราะการที่จะเยียวยาความเสียหายหรือการที่จะชดใช้ความเสียหายนั้นไม่ควรที่จะกำหนดความรับผิดชอบเป็นหลักเกณฑ์ตายตัว เพราะบางกรณีอาจต้องพิจารณาถึงความร้ายแรงแห่งพฤติการณ์และฐานะของผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหาย รวมถึงฐานะของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการประกอบด้วย ดังนั้นการที่กำหนดความเสียหายดังกล่าวจึงไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคหรือผู้เสียหาย

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับภาระการพิสูจน์

เนื่องจากสินค้าในปัจจุบันทั้งที่ผลิตภายในประเทศหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศ มีกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สูงขึ้น ทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่สามารถตรวจพบในขั้นต้นได้ว่าสินค้านั้นชำรุดบกพร่องหรือมีความปลอดภัยหรือไม่ และการดำเนินการฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายก็มีความยุ่งยาก เนื่องจากภาระการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อกระทำได้ยาก เพราะข้อมูลและขั้นตอนการผลิตอยู่ที่ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ จึงทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากอันตรายที่เกิดขึ้นจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

4.3.1 ปัญหาการพิสูจน์ในทางสัญญา

ในความรับผิดในทางสัญญานั้น จะเห็นได้ว่า คู่สัญญาซึ่งมีสิทธิและหน้าที่ต่อกันเท่านั้นจึงจะมีสิทธิเรียกร้องให้ชดใช้เยียวยาความเสียหายจากกันและกันได้ และในการทำสัญญาบางครั้ง ผู้ผลิตหรือผู้ขายซึ่งมีอำนาจเหนือกว่าในทางธุรกิจทำสัญญายกเว้นความรับผิดเอาไว้ ทำให้ไม่สามารถผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้ ดังนั้นการยึดหลักในเรื่องความมีนิติสัมพันธ์และสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายหรือความรับผิดตามสัญญา ไม่สามารถให้การเยียวยาความเสียหายต่อผู้บริโภคได้

ด้วยเหตุดังกล่าว การแก้ไขปัญหาก็ควรนำหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้บังคับกับผู้ผลิตหรือผู้ขาย เพื่อความเป็นธรรมในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

4.3.2 ปัญหาการพิสูจน์ในทางละเมิด

ความรับผิดในทางละเมิดของประเทศไทยนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของความผิด (Liability Based on Fault) ตามทฤษฎีของความผิด (Fault Theory) ซึ่งภาระการพิสูจน์ตกอยู่แก่ฝ่ายผู้กล่าว

อ้าง นั่นคือ ผู้เสียหายจะต้องนำสืบพิสูจน์ให้ได้ว่า ผู้ผลิตหรือผู้ขายจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้เกิดความเสียหาย และเนื่องจากภาระการพิสูจน์ถึงความเสียหายดังกล่าวเป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้ยาก เพราะรายละเอียดข้อมูล และขั้นตอนการผลิตอยู่ที่ผู้ผลิตแต่ฝ่ายเดียว การนำสืบพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อจึงกระทำได้ยาก

ดังนั้นเพื่อให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจึงควรผลักภาระการพิสูจน์ให้ตกอยู่แก่ฝ่ายผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ผู้ที่มีสิทธิฟ้องคดีคือผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือผู้ที่รับมอบอำนาจฟ้องคดีแทนจากผู้บริโภค รวมถึงคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และสมาคมที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ตามกฎหมายว่าด้วยความคุ้มครองผู้บริโภค จะต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ และการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา โดยไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ

ภาระในการพิสูจน์ในระบบกฎหมายไทย ยังคงใช้หลักกฎหมายทั่วไปในการพิสูจน์ความผิด กล่าวคือ “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นมีหน้าที่นำสืบ” ซึ่งหลักดังกล่าวทำให้ผู้เสียหายหรือผู้บริโภคต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ดังนั้นพระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งนำหลักความรับผิดชอบมาใช้เพื่อผลักภาระการพิสูจน์ไปให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายและการนำสืบนั้นผู้เสียหายพิสูจน์เพียงว่าได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ และการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา ทั้งนี้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการจะต้องพิสูจน์หักล้างว่าสินค้าของตนเป็นสินค้าที่ปลอดภัย และความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้านั้นเป็นเพราะผู้บริโภคหรือผู้เสียหายใช้สินค้าหรือเก็บสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา ค่าเดือน หรือข้อมูลที่ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนบนฉลากสินค้า ถ้าผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการพิสูจน์ไม่ได้ก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายอันเนื่องมาจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

สินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defective Product) หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็เพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

ประเทศไทยมีกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้ซื้อหรือผู้บริโภคจากความชำรุดบกพร่องหรือความเสียหายจากสินค้า ซึ่งประเด็นนี้ จากการศึกษาค้นคว้าจะเห็นได้ว่าการคุ้มครองในประเทศไทยนั้นให้ความคุ้มครองครอบคลุมน้อยกว่าต่างประเทศ โดยกฎหมายบทหลักในเรื่องนี้มีอยู่ 3 มาตราด้วยกันในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อยู่ในส่วนเอกเทศสัญญาเรื่อง ซื้อขาย ในหมวดที่ว่าด้วย “หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ขาย” และในส่วน “ความรับผิดเพื่อชำรุดบกพร่อง”

มาตรา 472 “ในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งขาย นั้นชำรุดบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่ง อันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติที่ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาก็ดี ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิด

ความที่กล่าวมาในมาตรานี้อยู่ใช้ได้ ทั้งที่ผู้ขายรู้อยู่แล้วหรือไม่รู้ว่าคุณชำรุดบกพร่องมีอยู่”

มาตรา 473 “ผู้ขายย่อมไม่ต้องรับผิดในกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(1) ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขายว่ามีความชำรุดบกพร่อง หรือควรจะารู้ เช่นนั้นหากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชน

(2) ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบ และผู้ซื้อรับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยมิได้อีกเงื่อนไข

(3) ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ขายทอดตลาด”

โดยอายุความในการฟ้องร้องกำหนด ด้วยว่า ผู้ซื้อจะต้องใช้สิทธิฟ้องร้องภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ได้พบเห็นความชำรุดบกพร่องนั้น (มาตรา 474)

แนวความคิดในการคุ้มครองแก่ผู้บริโภคทำให้เกิดมาตรการทางกฎหมายขึ้น เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่เรียกว่า กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection Law) ซึ่งครอบคลุมถึงการคุ้มครองป้องกันมิให้ผู้บริโภคเสียเปรียบในด้านต่าง ๆ ทำให้ผู้บริโภคได้รับความเป็นธรรมในการซื้อขายและการบริโภคสินค้า หรือในการติดต่อกับผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ไม่ว่าจะด้านราคา คุณภาพ หรือปริมาณของสินค้า การทำสัญญา หรือการรับบริการด้านต่างๆ จากผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ การคุ้มครองเกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้หรือบริโภคสินค้า ตลอดจนคุ้มครองถึงผลสุดท้ายที่เกิดขึ้นจากการใช้หรือบริโภคสินค้านั้นๆ นั่นคือ ผู้บริโภคได้รับการเยียวยาและชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งก็คือหลักความรับผิดชอบที่เกิดจากสินค้า (Product Liability) นั่นเอง

กฎเกณฑ์ความรับผิดชอบที่เกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้พัฒนาโดยอาศัยทฤษฎีทางกฎหมายที่ว่าด้วยความรับผิดหลายทฤษฎี ทั้งในทางสัญญาและในทางละเมิด ตลอดจนทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 ได้ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องสินค้าหรือบริการทั่วไปในกรณีที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ และในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 เป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคทางการโฆษณา การคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา และการคุ้มครองในด้านอื่นๆ เช่น การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสินค้าอันตราย

ความรับผิดที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) มีลักษณะพิเศษตรงที่มีลักษณะของความรับผิดทางสัญญาและความรับผิดทางละเมิดอยู่ร่วมกัน โดยในแง่ความไม่ปลอดภัยของสินค้า (Defects) มีพื้นฐานมาจากความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectation) ซึ่งเป็นลักษณะความรับผิดทางสัญญา แต่โดยหลักแล้ว Product Liability เป็นความรับผิดทางละเมิด ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ของผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย โดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะมีความสัมพันธ์กับในทางสัญญาหรือไม่ ซึ่งในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ได้ระบุถึงความเสียหายทางจิตใจรวมไว้ด้วย ซึ่งแม้จะคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค จะได้ทำสัญญาฉบับมาตรฐานขึ้นมาและให้แจ้งให้ผู้ประกอบธุรกิจทราบแล้ว แต่ผู้ประกอบการก็ไม่ให้นำแบบของสัญญามาใช้ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคก็ไม่สามารถที่จะบังคับได้ เนื่องจากเป็นเสรีภาพของบุคคลตามหลักของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา โดยยึดถือหลักแห่งความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา แต่เนื่องจากอำนาจต่อรองในการทำสัญญาย่อมผิดแผกแตกต่างกัน ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจึงควรมีมาตรการเด็ดขาด

บังคับให้ผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบการธุรกิจหากไม่นำแบบสัญญามาตรฐานมาใช้ก็จะไม่ออกใบอนุญาตในการประกอบธุรกิจให้ ก็จะสามารบังคับให้ผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์มาตรฐาน ก็จะทำให้ผู้บริโภคได้รับความเป็นธรรมและผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบการก็จะไม่สามารถเอาเปรียบผู้บริโภคได้

ดังนั้นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า คือ ความคาดหวังของผู้บริโภคทั่วไป หรือที่เรียกว่า Consumer Expectation Test ซึ่งเป็นการพิจารณาจากมาตรฐานทางภาวะวิสัย (Objective Standard) โดยเทียบกับสิ่งที่บุคคลทั่วไปหรือสาธารณชนสมควรที่จะได้รับจากสินค้านั้น เนื่องจาก Product Liability มุ่งให้ความคุ้มครองแก่ผู้ใช้สินค้าหรือผู้บริโภคทั่วไป โดยกฎหมายส่วนใหญ่กำหนดให้พิจารณาถึงสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะหรือรูปแบบสินค้าที่ผู้บริโภคสมควรได้รับในช่วงที่วางจำหน่ายสินค้าหรือในช่วงที่ซื้อสินค้านั้นๆ สำหรับการกระทำบางอย่างซึ่งอาจจะมีความเสียหายเพียงเล็กน้อยเช่น สินค้ามีสิ่งแปลกปลอมลงไปหรือมีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐานที่ได้โฆษณาไว้ หรือมีการใช้ฉลากที่ไม่ตรงกับความจริงเมื่อกรณีมีการชดเชยค่าเสียหายกัน คดีก็อาจจะเลิกกันก่อนที่จะมีการดำเนินคดีในศาลยุติธรรมได้ ดังนั้นวิธีการกระบวนการยุติธรรมแบบสมานฉันท์จะดำเนินการในชั้นคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อจะไม่ต้องดำเนินคดีเป็นการล่าช้าในชั้นศาล ทำให้ผู้บริโภคได้รับเยียวยาความเสียหายได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ก็จะเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้ลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลยุติธรรมลงได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งการพิสูจน์ว่าสินค้าใดเป็นอันตรายนั้น หากมีการตรวจสอบแล้วพบว่าสินค้านั้นเป็นอันตรายและสินค้านั้นได้แพร่หลายไปในท้องตลาดแล้ว ควรให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้นได้

ปัจจุบันประเทศไทยได้ตราพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เพื่อให้ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือทรัพย์สินอื่นๆ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้บัญญัติรับรองสิทธิในชีวิตอันได้รับความคุ้มครองที่สามารถเรียกค่าเสียหายได้อย่างเต็มที่ โดยนำหลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้โดยผลกระทการพิสูจน์ให้กับผู้ผลิต ซึ่งผู้ผลิตต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ตนผลิตหรือนำเข้ามาจำหน่ายโดยไม่ต้องพิจารณาถึงการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อเพียงแต่พิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น¹

¹ อนันต์ จันทร์โอภากร. (2547). “กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย.” หน้า 167.

5.2 ข้อเสนอแนะ

การที่จะให้ผู้เสียหายหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ได้รับการเยียวยาความเสียหายนั้น จำเป็นต้องหาแนวทางในการเยียวยาความเสียหาย ดังต่อไปนี้

5.2.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายในการกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

เนื่องจากหลักการชดเชยค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในเรื่องหลักความรับผิดชอบและการพิสูจน์ของประเทศไทยนั้น ผู้บริโภคหรือผู้ซึ่งได้รับความเสียหายมีภาระในการพิสูจน์ความเสียหายจากสินค้าที่ตนบริโภค ซึ่งการพิสูจน์กระทำได้ยากมาก จึงจำเป็นต้องนำหลักกฎหมายของต่างประเทศซึ่งได้พัฒนาและบังคับใช้ได้ผลอย่างจริงจัง อย่างเช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศญี่ปุ่น โดยนำมาเปรียบเทียบเพื่อปรับปรุงหลักกฎหมายของไทยให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจ สังคมของประเทศไทย เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าในกรณีเกิดความเสียหายขึ้นก็จะได้รับความเป็นธรรมในการเยียวยาชดเชยค่าเสียหายอันเกิดจากการบริโภคสินค้ามากยิ่งขึ้น และทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการระมัดระวังในการผลิตหรือนำสินค้าเข้ามาจำหน่ายให้มีความปลอดภัยและมีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนในประเทศ

5.2.2 แนวทางกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน

การกำหนดค่าเสียหายนั้นมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ทำให้เกิดความเสียหายต้องชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายเพื่อให้กลับคืนสู่สภาพเดิมให้ได้มากที่สุด

การกำหนดความรับผิดทางแพ่งนั้น กฎหมายถือหลักการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเป็นสำคัญกว่าความผิดของผู้กระทำ จึงต้องถือเอาความสูญเสียที่ผู้เสียหายได้รับ การกำหนดค่าเสียหายในความเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน (Non-Pecuniary Loss) เช่นความเจ็บปวดทุกข์ทรมานและจิตใจเสียขวัญ การกำหนดว่าจะต้องได้รับค่าเสียหายเท่าใดเป็นการยากของศาลในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหายที่จะสั่งให้ใช้แก่ผู้ได้รับความเสียหายตามจำนวนที่เห็นสมควร

การกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive Damages) ในกรณีที่ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษโดยนำมาใช้ในการพิจารณาคดี เพื่อลงโทษจำเลยให้หนักขึ้นโดยทั่วไปค่าเสียหายในเชิงลงโทษนั้นเป็นค่าเสียหายเพิ่มเติมนอกเหนือจากค่าสินไหมทดแทน

ความเสียหายธรรมดาที่กำหนดให้ผู้ละเมิดต้องใช้ให้แก่ผู้เสียหายที่ถูกละเมิดเพื่อตอบแทนความรุนแรงแห่งพฤติการณ์ของการกระทำละเมิดนั่นเอง

การกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 11 บัญญัติให้เรียกค่าเสียหายทางจิตใจได้ และได้กำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนไว้โดยกำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น จะเห็นได้ว่าการกำหนดจำนวนเงินดังกล่าวมีความเหมาะสมและชัดเจนหรือไม่นั้นยังมีปัญหาที่จะต้องพิจารณา กล่าวคือ ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นำค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงซึ่งการพิสูจน์และการฟ้องคดีโดยนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ ซึ่งการพิสูจน์ในทางศาลเป็นการยากแก่ผู้บริโภค และการกำหนดหลักเกณฑ์ในการจ่ายค่าสินไหมทดแทนว่าไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น จะเห็นว่าไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค เนื่องจากการจำกัดสิทธิของผู้เสียหายอย่างไม่เป็นธรรม ซึ่งในเรื่องการจำกัดสิทธินี้ประธานาธิบดีคลินตันเองก็ไม่เห็นด้วยกับการจำกัดสิทธิของผู้เสียหายโดยคัดค้านร่างกฎหมายเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 1996 ที่ให้ศาลตัดสินให้ชดเชยเพื่อความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ตามฟ้องหรือไม่เกิน 250,000 เหรียญ โดยให้เหตุผลว่า การจำกัดสิทธิดังกล่าวไม่ให้ความเป็นธรรมต่อผู้บริโภคในแง่การชดเชยค่าเสียหาย เพราะมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิของผู้เสียหายที่ไม่เป็นธรรมและไม่อาจกล่าวได้ว่าแก้ไขปัญหามีอยู่ให้ดีขึ้นในทางตรงกันข้ามกลับเป็นการช่วยให้ผู้กระทำผิดพ้นจากความรับผิดได้ง่ายขึ้น

5.2.3 แนวทางในการเยียวยาและการดำเนินคดีจากความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น การฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายในปัจจุบันมีความยุ่งยาก เนื่องจากภาระการพิสูจน์ในความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการกระทำผิดของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการกระทำได้ยาก ซึ่งในพระราชบัญญัตินี้ได้ผลักดันภาระการพิสูจน์ให้ผู้ผลิตก็ตาม แต่ไม่ได้บัญญัติถึงวิธีการดำเนินคดีไว้ ซึ่งการฟ้องคดียังคงต้องนำหลักในกฎหมายทั่วไปมาใช้ ซึ่งการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจากค่าเสียหายในทางแพ่งโดยกำหนดให้จ่ายค่าสินไหมทดแทนเพิ่มขึ้นจากจำนวนที่แท้จริงเพียงสองเท่าจึงไม่สามารถที่จะเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม การที่จะกำหนดค่าเสียหายนั้นไม่ควรกำหนดหลักเกณฑ์ตายตัว หากจะจำกัดควรจำกัดความรับผิดในความเสียหายขั้นต่ำในความเสียหาย แต่ไม่ควรกำหนดค่าเสียหายอันเป็นการจำกัดสิทธิของผู้บริโภคที่ได้รับ

ความเสียหาย และในการดำเนินคดีอันเนื่องมาจากสินค้าชำรุดบกพร่องนั้น ส่วนมากมักมีผู้เสียหายจากสินค้าประเภทเดียวกันจำนวนมาก จึงควรนำการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้ในการพิจารณาคดี

การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) เมื่อเกิดความเสียหายจากความชำรุดบกพร่องหรือเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยขึ้น โดยมีผู้บริโภคได้รับความเสียหายในเรื่องเดียวกันหลายราย ประเทศสหรัฐอเมริกาให้มีการฟ้องคดีแบบกลุ่ม โดยมีหลักว่าในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่มีผู้มีส่วนได้เสียที่มีมูลเหตุแห่งคดีเดียวกันจำนวนมาก ให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายเหล่านั้นเข้าเป็นคู่ความร่วมมือกันทุกคน ทั้งนี้เพื่อสะดวกแก่การพิจารณา ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก และผลแห่งคำพิพากษาก็มีผลผูกพันคู่ความร่วมมือกันทุกคน

เมื่อมีคำพิพากษาศาลแล้วควรมีการกำหนดให้คำพิพากษาของศาลในกรณีคุ้มครองผู้บริโภคใช้เป็นบรรทัดฐานต่อการลงโทษผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตรายอื่นๆ โดยไม่ต้องฟ้องร้องเป็นคดีใหม่ และควรกำหนดให้ภาระการพิสูจน์ในคดีคุ้มครองผู้บริโภคเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการหรือผู้ผลิต และเมื่อมีคำพิพากษาในคดีแล้ว ควรให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคเป็นเจ้าพนักงานบังคับคดีด้วย เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการบังคับคดี หรือให้อำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินในคดีคุ้มครองผู้บริโภคเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่กรมสรรพากร

ในกรณีที่การกระทำบางอย่างมีความเสียหายเพียงเล็กน้อยเช่นสินค้ามีสิ่งแปลกปลอมลงไปหรือมีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐานที่ได้โฆษณาไว้ หรือมีการใช้ฉลากที่ไม่ตรงกับความจริงเมื่อกรณีมีการชดเชยค่าเสียหายกัน คดีก็อาจจะเลิกกันก่อนที่จะมีการดำเนินคดีในศาลยุติธรรมได้ ดังนั้นวิธีกะบวนการยุติธรรมแบบสมานฉันท์จะดำเนินการในชั้นคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อจะไม่ต้องดำเนินคดีเป็นการล่าช้าในชั้นศาล ทำให้ผู้บริโภคได้รับการเยียวยาความเสียหายได้รวดเร็วยิ่งขึ้น จะเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้ลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลยุติธรรมลงได้อีกทางหนึ่ง

มาตรการในการเยียวยาความเสียหายโดยไม่ดำเนินการทางศาล สามารถแบ่งได้เป็น 3 มาตรการได้แก่

1) การระงับข้อพิพาทโดยการเจรจาต่อรอง (Negotiation) หากมีการเจรจาต่อรองได้สำเร็จก็จะทำให้ข้อพิพาทระงับลงได้อย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องฟ้องร้องที่ศาล ผู้ที่ได้รับความเสียหายก็จะได้รับการเยียวยาเร็วขึ้น

2) การระงับข้อพิพาทโดยวิธีไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความ (Conciliation or Mediation)

3) การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ (Arbitration)

แต่การระงับข้อพิพาททั้ง 3 มาตรการนี้ควรมีองค์กรเข้ามาร่วมในการเจรจาต่อรองและให้คำแนะนำรวมถึงการฟ้องร้องเรียกร้องค่าเสียหายด้วย เนื่องจากการต่อรองหรือการดำเนินคดีนั้น

ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตที่มีฐานะในการต่อรองที่เหนือกว่าอาจเอาเปรียบผู้บริโภคได้ ประกอบกับการนำสืบพิสูจน์ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญและความรู้เฉพาะด้าน ดังนั้นจึงควรมีองค์กรที่จะต้องเข้ามากำกับดูแลความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยดังกล่าว

ปัจจุบันมีการซื้อขายสินค้ากันทางอินเทอร์เน็ตกันมาก โดยผู้บริโภคไม่เคยเห็นสินค้านั้นมาก่อน และผู้ประกอบการอาจอยู่ที่ใดก็ได้ในโลกนี้ และผู้ประกอบการส่งสินค้านั้นมาให้แต่สินค้านั้นไม่มีคุณภาพหรือมีคุณภาพต่ำกว่าที่ระบุไว้ในอินเทอร์เน็ต ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ผู้บริโภคไม่ทราบถึงที่อยู่แท้จริงของผู้ประกอบการ เช่นนี้สมควรที่จะมีมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคโดยสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งเป็นหน่วยงานโดยตรงควรมีการศึกษาและหาทางแก้ไขหากจะเกิดปัญหาขึ้นในอนาคต

กรณีเกี่ยวกับการพิสูจน์สินค้าอันตรายหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ถ้าหากผลปรากฏว่าอาจเป็นอันตรายและไม่อาจป้องกันโดยวิธีการกำหนดฉลากสินค้าได้ เช่น มีการนำออกขายและแพร่หลายไปในท้องตลาดมากแล้ว ไม่สามารถยับยั้งได้ทันการ ควรให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามจำหน่ายสินค้าหรือขายสินค้านั้นได้ นอกจากนี้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคควรจะเป็นองค์กรอิสระและมีความเป็นกลางอย่างแท้จริงเช่นเดียวกับศาลยุติธรรม เนื่องจากขณะนี้ให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นหน่วยงานระดับกรมอยู่ในสังกัดสำนักงานนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายการเมืองมีโอกาสที่ฝ่ายการเมืองจะกดดันแทรกแซงการทำงานของเจ้าหน้าที่และสามารถอำนวยความสะดวกให้กับพวกพ้องได้ ดังนั้นจึงควรที่จะให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นหน่วยงานอิสระโดยไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองเช่นเดียวกับต่างประเทศก็จะทำให้การคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทยมีสภาพที่ดีขึ้น

การดำเนินคดีเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคนั้นควรมีการตั้งศาลชั้นต้นคุ้มครองผู้บริโภคเป็นการเฉพาะ โดยบัญญัติวิธีพิจารณาความขึ้น โดยเฉพาะการฟ้องคดีโดยผู้บริโภคสามารถยื่นคำร้องด้วยวาจาต่อศาลได้โดยตรงและใช้วิธีการบันทึกคำฟ้องแบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลแรงงานเพื่อให้เกิดความสะดวกกับผู้บริโภค แม้ไม่ผ่านการสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคก็ตาม กระบวนพิจารณาความอาจใช้วิธีไต่สวน โดยเรียกข้อมูลจากผู้ประกอบกิจการหรือผู้ผลิต และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องก็จะเป็นการสะดวกและรวดเร็วในการดำเนินการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชนในด้านผู้บริโภคมายิ่งขึ้น

ปัจจุบันสื่อมวลชนทุกแขนงและทุกประเภทมีอิทธิพลต่อกรณีคุ้มครองผู้บริโภคเป็นอย่างมากอย่างยิ่ง ดังเช่นในกรณีการทุบรถยนต์ของนางสาวเดือนเพ็ญเป็นต้น กล่าวคือ เมื่อมีผู้บริโภคร้องเรียนต่อสื่อมวลชนไม่ว่าจะโดยทางวิทยุ โทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์ และสื่อมวลชนประโคมข่าวออกมา ทางผู้ประกอบการ เจ้าของสินค้านั้นก็จะเกิดความตื่นตัวและกลัวว่าจะมีผลต่อ

ภาพลักษณ์ของสินค้าของตน และจะมีการเจรจากับผู้บริโภคที่ถูกละเมิดสิทธิหรือได้รับความเสียหายจากสินค้านั้นมากขึ้น ซึ่งวิธีนี้หากมีการตกลงกันได้ ผู้บริโภคที่ถูกละเมิดสิทธิหรือได้รับความเสียหายก็จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายอย่างเป็นธรรมด้วยความสะดวกและรวดเร็ว หรือหากต้องใช้สิทธิทางศาล ในกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้ ทางสื่อมวลชนทุกแขนงและทุกประเภทควรมีการติดตามข่าวอย่างใกล้ชิด เพื่อว่าศาลวินิจฉัยเป็นประการใดแล้วในที่สุด ก็ให้แจ้งข่าวนั้นแก่ประชาชนทราบ เพื่อให้ผู้ประกอบการตระหนักถึงคุณภาพและมาตรฐานสินค้าของตน ทั้งนี้ก็จะเกิดประโยชน์และเกิดความเป็นธรรมกับผู้บริโภค

ควรจัดให้มีการให้ความรู้แก่ประชาชนโดยทั่วไปให้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริโภคและให้ทราบถึงกฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภค และสร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้ประกอบการในการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพและมีมาตรฐาน รวมทั้งควรให้มีการปิดฉลากให้ถูกต้องและไม่หลอกลวงผู้บริโภค ก็จะทำให้ระดับคุณภาพชีวิตของผู้บริโภคดีขึ้นและได้รับความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

5.2.4 แนวทางการประกันภัยความรับผิดอันเนื่องมาจากสินค้าและผลิตภัณฑ์ในประเทศไทย

การประกันภัยความรับผิดอันเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์ (Product Liability Insurance) เป็นการประกันภัยที่คุ้มครองความรับผิดตามกฎหมายของผู้เอาประกันภัยต่อผู้บริโภคในความเสียหายหรือความบาดเจ็บที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องของผลิตภัณฑ์หรือสินค้านั้น ซึ่งการประกันภัยความรับผิดอันเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์มีลักษณะคล้ายกับการประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายแบบอื่น ๆ

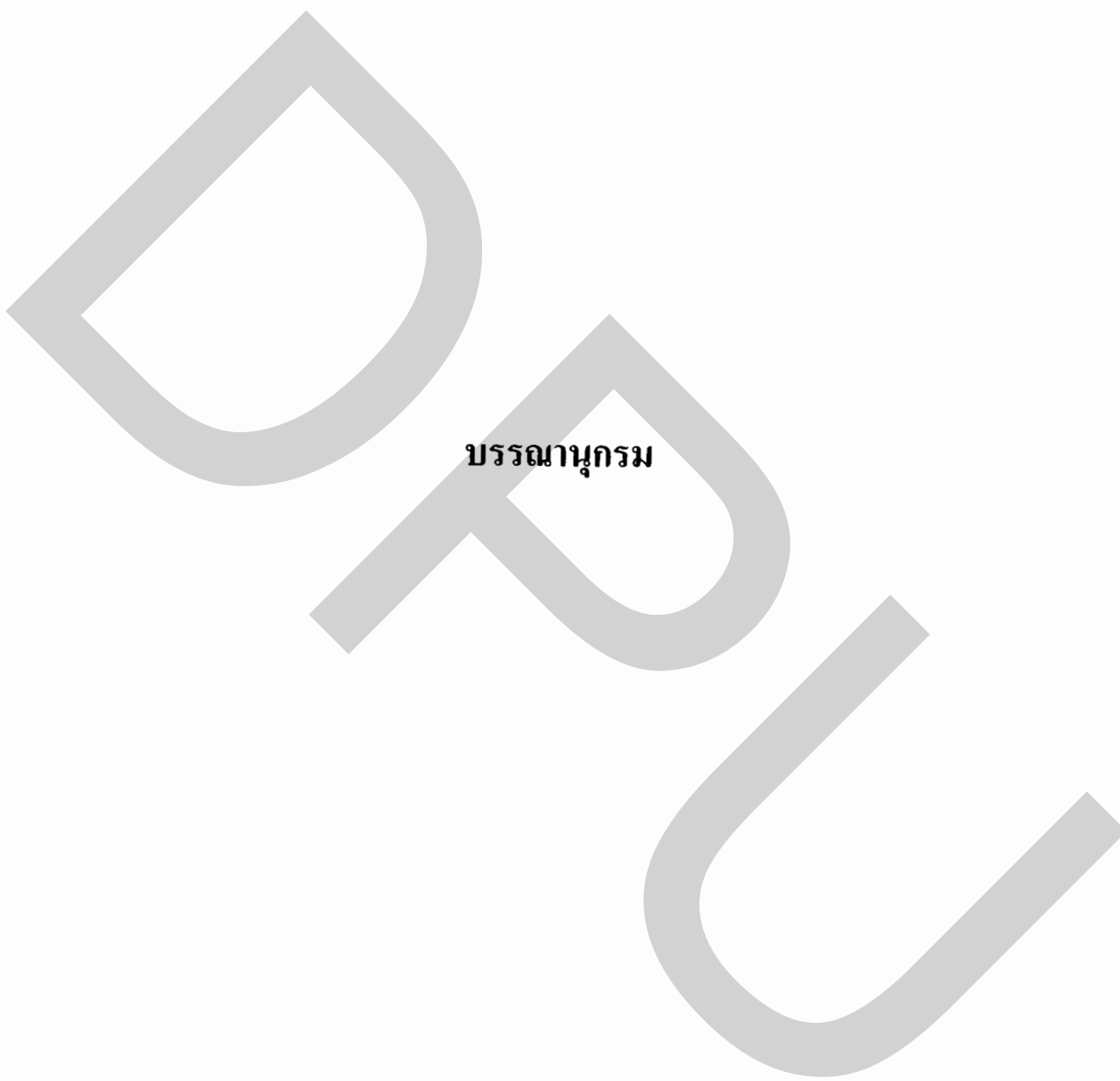
ในระดับสากลกฎหมายความรับผิดอันเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์มีลักษณะซึ่งผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ชำรุดบกพร่อง สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้จากหลายฝ่าย ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายปลีก โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากความประมาทเลินเล่อ หรือมีความสัมพันธ์ทางข้อสัญญาระหว่างทั้งสองฝ่าย²

ซึ่งการประกันภัยความรับผิดอันเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ผู้ที่ทำประกันภัยประเภทนี้จะเป็นผู้ส่งออกที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับเงื่อนไขในสัญญาซื้อขายสินค้าเพื่อส่งออกสินค้าเหล่านั้น แทบจะไม่ปรากฏการทำประกันภัยชนิดนี้เลย ซึ่งหากมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดต่อความชำรุดบกพร่องหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ทั้งนี้โดยขยายความคุ้มครองเพื่อความรับผิดต่อบุคคลภายนอก (Public Liability) โดยให้คุ้มครอง

² เพลิน อังวัฒนกุล. (2548). วารสารการประกันภัย, ฉบับที่ 119. หน้า 17

ถึงความรับผิดชอบเนื่องจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ การพัฒนาปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ
ความรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าย่อมเป็นประโยชน์ต่อ
ระบบเศรษฐกิจของประเทศและสังคมโดยรวม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- จิตติ ติงศกัทธิย์. (2523). **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 354 ถึง 452 ว่าด้วยมรดก** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราคณะกรรมการสัมมนาวิจัย
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. (2538). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร:
ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพจิตร ปุญญพันธุ์. (2550). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด**.
กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ.
- วิษณุ เครืองาม. (2536). **คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้** พิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ.
- วารี นาสกุล. (2518). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด**
จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรรได้. กรุงเทพมหานคร: มงคลการพิมพ์.
- สุขุม สุภนิตย์. (2550). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด**.
กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ.
- _____. (2549). **คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์** (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- _____. (2540). **คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- โสภณ รัตนากร. (2542). **คำอธิบายลักษณะพยาน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.
- อนันต์ จันทโรภากร. (2547). **กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจาก**
สินค้าที่ขาดความปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสาร
ประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2531). **โครงสร้างพื้นฐานกฎหมายลักษณะละเมิด**. ในรวมบทความในโอกาส
ครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เภสมทรัพย์ รวบรวมโดยสมยศ เชื้อไทย.
กรุงเทพมหานคร: พี.เค.พรินติ้งเฮ้าส์.

วิทยานิพนธ์

- มัทนา พรณพวงพันธ์. (2550). ปัญหาการฟ้องคดีให้ผู้ประกอบธุรกิจรับผิดชอบผู้บริโภค. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศรัณย์ ศรีณยศสุนทร. (2549). วิธีพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภคทางแพ่งในชั้นศาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุกฤกษ์ ชลวีระวงศ์. (2550). ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ศึกษากรณีของผู้ให้แฟรนไชส์ที่ไม่ได้ผลิตหรือขายหรือนำเข้าสินค้า. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมชาย อติกรจุฑาศิริ. (2542). ปัญหาในการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุรศักดิ์ ดันโสรัจประเสริฐ. (2533). สิทธิของบุคคลภายนอกในการเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่องโดยที่ตนเองไม่ได้ใช้หรือบริโภคสินค้านั้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุขุม สุภณิตย์. (2545). เอกสารเพื่อประกอบการพิจารณากฎหมายของสมาชิกรัฐสภา เล่ม 7 เรื่องตั้งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ..... กรณีศึกษากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักรอังกฤษ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

บทความ

- กัมภีร์ แก้วเจริญ. (2527). “ละเมิดกับสังคม.” วารสารอัยการนิเทศ, 46, 1. หน้า 100-101.
- _____. (2526, กุมภาพันธ์). “ค่าเสียหายในคดีละเมิด.” วารสารกฎหมาย, 3, 7. หน้า 28.
- _____. (2525). “ละเมิดเนื่องจากทรัพย์สินอันตราย.” วารสารนิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์, 4, 12. หน้า 153.

ณัฐจักร ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา. (2524, มีนาคม). “ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการผลิต.”

วารสารอัยการ, 39, 4. หน้า 13-17.

เพลิน อังวัฒนกุล. (2548, กรกฎาคม-กันยายน). วารสารการประกันภัย, 119. หน้า 17.

วูล์ฟกัง ไพรเซอร์ฟอง มาร์แชลล์. (2531, มีนาคม). “ความรับผิดเพื่อผลิตภัณฑ์: ข้อคิดบาง

ประการในแง่กฎหมายเปรียบเทียบ.” ถอดความและเรียบเรียงโดย

กิตติศักดิ์ ปรกติ. วารสารนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์, 1, 18. หน้า 131-165.

สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์. (2546, ธันวาคม). “ร่างกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความ

เสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกับผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง.”

วารสารนิติศาสตร์, 4, 33. หน้า 680-681.

สรเพชญ กฤตยิววงศ์. (2548, ธันวาคม). “หลักกฎหมายเรื่อง Product Liability ในประเทศ

สหรัฐอเมริกา.” วารสารกฎหมายศาลแพ่ง, 2, 2. หน้า 144.

เอกสารอื่นๆ

กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2542, ธันวาคม). ผลงานวิจัยเสริมหลักสูตร พ.ศ.2532 เรื่องความรับผิดเพื่อ

ความชำรุดบกพร่องในสัญญาซื้อขาย (พิมพ์ซ้ำ พ.ศ.2542). กรุงเทพมหานคร :

คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณรงค์พล ทองจีน. (2550). การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในประเทศไทย: กรณีศึกษาจากคดีที่

เกิดขึ้น. งานเอกสารวิชาการหลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง

(บ.ย.ส.)” รุ่นที่ 10. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม

มานิตย์ วงศ์เสรี, วรณชัย บุญบำรุง, พินัย ณ นคร, สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์ และอิงอร

จินตนาเลิศ. (2543, ตุลาคม – 2544, เมษายน). ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิด

จากสินค้า (Product Liability). (รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์).

กรุงเทพมหานคร.

มานิตย์ วงศ์เสรี และคณะผู้วิจัย. (2544). รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องความรับผิดต่อ

ความเสียหายที่เกิดจากสินค้า. กรุงเทพมหานคร: กองวิเคราะห์โครงการและ

ประเมินผล สำนักงาน คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

คณะนิติศาสตร์. (2551). รายงานการวิจัยเรื่อง โครงการติดตามประเมินผลและพัฒนารูปแบบและ
แนวทางการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

กฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-6

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ปกรณ์ นิลประพันธ์. (2548). การพัฒนามาตรการคุ้มครองผู้บริโภค. คอลัมน์คลื่นความคิด
มติชนรายวัน. สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2551, จาก

[http://www.nidambe11.net/konomiz/2005q1/article 2005 February 10p8.htm](http://www.nidambe11.net/konomiz/2005q1/article%2005%20February%2010p8.htm).

สำนักวิชานิติศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป.

สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2551, จาก

<http://e-learning.mfu.ac.th/mflu/1601101/chapter0302.html>.

อัครพงษ์ เวชยานนท์. กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ในญี่ปุ่น:

Product Liability Law in Japan. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2551, จาก

<http://gotoknow.org/blog/akrapong/164075>.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

- Ernst Von Caemmerer. (1969). **Some Current Problems in The Civilian Law of Sale of Movables: Products Liability.** In **Aspects of Comparative Commercial Law: Sales, Consumer Credit, and Secured Transactions.** edited by Ziegel, Jacob S. Foster, William F. Canada: Oceana Publications Inc.,
- John T. Elser. (1981). **Product Liability: United States of America.** Edited by Stusk. Peter R. London: Oceana Publications Inc.,
- Steven L. Emanuel. (1984). **Emanuel Law Outlines: Torts casebook.** edition keyed to Prosser. (7th ed.). New York : Aspen Publishers.
- John G. Fleming. (1992). **The Law of Torts** (8th ed.). Sydney: Law Book Co.,
- Dix W. Noel and Jerry J. Phillips. (1981). **Products Liability in a nutshell.** (2nd ed.). United States of America: West Publishing Co.,
- Willian L. Prosser. (1971). **Handbook of the Law of Torts.** (4th ed.). St. Paul Minn: West Publishing Co.,
- Mathias Reimann. (2003). **Liability for Defective Products at the Beginning of the Twenty-First Century: Emergence of a Worldwide Standard?.** American : American Journal of Comparative Law.
- Yukihiro Asami. (2000). **The Product Liability Law in Japan.** In IDE Asian Law Series. Bangkok, 19-20 December: Institute of Developing Economies. Symposium: Proceedings of the Workshop: Law on Consumer Protection: Japan and Thailand Location: ALC.

ELECTRONIC SOURCES

- Jhon Uustal. The Florida Products Liability Blog. Retrieved May 20, 2008, from <http://www.products-case.com/wp-content/uploads/2008/05/hill.pdf>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

นางสาวรัชชิรา คปนิยนันท์

วัน เดือน ปี เกิด

วันที่ 6 พฤษภาคม 2522

วุฒิการศึกษา

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 48 ซอยเปรมฤทัย 24 ถนนติวานนท์

ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ปีการศึกษา 2544

ประวัติการทำงาน

ประกาศนียบัตรหลักสูตรวิชาว่าความของสำนัก

ฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสหภาพนายความ รุ่นที่ 19

พุทธศักราช 2545

สำนักงานอวัลย์ รุยาพร ตำแหน่งเสมียนทนายและ

ทนายความ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2546

บริษัท ภาณุรุจ พัฒนา จำกัด ตำแหน่งทนายความ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2549

บริษัท รวมนครก่อสร้าง (ประเทศไทย) จำกัด

ตำแหน่งทนายความและพนักงานฝ่ายกฎหมาย ตั้งแต่

ปี พ.ศ. 2549 จนกระทั่งปัจจุบัน